

Uvitatále-kàsũ tó bhũkù Yàrí bhũkù ò ì nòtù ádròdrõ dhu tí dhu

Yàrí Uvitatále-kàsũ tó bhũkù nandí ní Lukà tí kátina ale. Ka kirè nga kà randí ka azà kumì ato mà azà kumì dòná ifo nà ato mà nà nínzì ò, Yèsù ka kùgù dhu-dzidõ.

Kándí ndi bhũkù Tòfilò tí kátina ale tò. Ka kirè dhu ní ndi Tòfilò rí'ì orú ngari ò arí'ì ìndrũ nínzì ò atdí Mùgìrikì. Kòvò-otù ò, Lukà ambénà dhu òvò dõ pbàkrístò tí rí'ì ìnzì ní Pbàyàhúdì mà Pbàyàhúdì nyú tí rí'ì tsí mà nà tò.

Ndi bhũkù ò kándí dhu ní Yèsù Krístò adzì, ndàrà òrù-akpà ò tí dhu mà (1.9-11), Kàgàwà adù Ìlìlǎ-Alafí ìvì tí dhu mà nà (1-2). Ndi Ìlìlǎ-Alafí ní ndi obi nabhù Uvitatále tò, ràbhù Kànìsà rùndò ndi rākǎ kóró ngari ònǎ, ròpè ndi Yèrùsàlemà tó kigò ò rò, rùdà Yùdeyà tó pbìrì ò, Sàmàriyà tó pbìrì ò, ndirò ràrà àhù ìnzì ní Pbàyàhúdì-bvù màtí. Ndi bhũkù ò ka kòtè dòyá abhò nyú ale ní óyõ uvitatále: yàrí ní Péterù (1-2), ndirò ní Pòlò (13-28).

Bhũkù-nyitì ka kóhù tí dhu

- Yèsù ódzì, ndàrà òrù-akpà ò dhu-dzidõ, kàbhà ábhàlì rí Ìlìlǎ-Alafí rí 'ìrà dhu nódò dhu (1.1-26).
- Yèsù dõ Ídzì Màkürù ùnò ka kí Yèrùsàlemà tó kigò ò, ndirò Yùdeyà mà, Sàmàriyà mà nà tó pbìrì ò dhu (2.1-12.25).

- Pòlò bhà wemberè tó abhi ǒ kà rǐ Ídzi Màkǔrù núnɔ Kipurò tó pbìrì ǒ bhà tò, ndìrò Gálilayà tó pbìrì ǒ atdídhená kigò ǒ bhà tò dhu (13.1-14.28).
- Kànìsà ǒ pbàkùrǔ tó wemberè tó unduta Yèrùsàlemà tó kigò ǒ (15.1-35).
- Pòlò bhà ɔɔɔ rí kìsě abhi ǒ kà rǐ Ídzi Màkǔrù núnɔ Pbagìrìkí tó pbìrì ǒ bhà tò dhu (15.36-18.22).
- Pòlò bhà ìbhù rí kìsě abhi ǒ kà rǐ Ídzi Màkǔrù núnɔ Èfèsò tó kigò ǒ bhà tò, Àziyǎ-Ngba tó pbìrì ò dhu (18.23-20.38).
- Pòlò rǐ Ídzi Màkǔrù ùnɔ ìnè ndí'ì imbi ò rórò Yèrùsàlemà mà, Kàyìsàriyà mà, Rómà mà nà tó kigò ǒ dhu (21.1-28.31).

*Yèsù rǐ dhu ùyǎ p̀b̀ndà uvitatále tò
tdǔ ndì ndɔdzí òrù-akpà ò rò dhu*

¹ Tòfilò pbǎlé, yà angyi ma mándí indù bhǔkù ò, ma máwɛ Yèsù anzì kóró dhu, kǔdhè ìndrǔ tò dhu mà nà, ròpè ndì dònà-kpa ò rò,

² ràrà àhù kà rǔdzì òrù-akpà ò ònà idhɔ ò. Tdǔ ndì ndɔdzí rò, kǔyá dhu Kàgàwà bhà Hìlǎ-Alafí bhà obi nǐ, yà f̀ndà ndì ndóvò uvitatále tò abádhí rǒngò ònzìnà dhu dǔ.

³ Ndì ndóvè kotdù ndì, ndàdù ndìngbè ɔvɛ-bvù rò dhu-dzidǔ, Yèsù itè ndì ibí otu nyú ǒ p̀b̀ndà uvitatále tò, ìfɔ kumì idhɔ nzínzì ǒ. Kǎnzì wò dhu ndíní ìnè ndì ndí'ì ípìrǔ rò nyìkpóna nà dhu tó obhóngà nitè tí abádhí tò. Kǎránà dhu òvò rǔ abádhí tò òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi dǔ.

4 Ní atdíku, atdíkpá Yěsù mà rǐ'ì ònyù-tsùnǎ p̄bìndà uvitatále mànà rórò, kǔyá dhu abádhí tò, ndàti: «Àpé nyìvǎ nyǐ Yèrùsàlemà tó kigò ǒ rò. P̄bétù, nyòdo yà fǔkù ma móvò Àbadu Kàgàwà náakò fǔkù làká.

5 Obhó tí, bàtizò nubhónà Yùwanì núubhónà bàtizò ìndrǔ tò idha nǐ. P̄bétù ngúfe idhò dzidò, nyǐ, nyǐ nyǐ Hìlǎ-Alafí tó bàtizò nálǔ.»

Yěsù rǒdzì òrù-akpà ò dhu

(Màt 28.18-20; Mrk 16.15-19; Luk 1.1-4; 24.33-51; Èfè 4.8-10)

6 Yěsù-tí ì nùndu kàbhà uvitatále níivú dhu kà-tsǔ, 'àti: «Ádrùngbǎlé, tí kòmbí nga ndi nyi nyí P̄bàìsráyélí tó idzi nádǔ abádhí-fò ò nǐ?»

7 Ní, Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ìnzǐ ní òtǔkù ndi nyǔni ndi idhò mà, ndi kàsùmì mànà. Àbadu náatdì ka atdíró p̄bìndà ádrùngbǎnga tó obi-bvù rǒ.

8 P̄bétù, nyǐ nyabáya ádrùngbǎnga tó obi Hìlǎ-Alafí rǐfo dǔkú nínganí. Ní, nyǐ nyadùya òngo p̄bàkà ngàmì tí Yèrùsàlemà tó kigò ǒ, Yùdeyà tó p̄bìrì ǒ, ndirò Sàmàriyà tó p̄bìrì ǒ, ràrà àhù yà adzi-tsù náadì ndi i.»

9 Wò dhu ndi ndòtè dhu-dzidò ní ndi Yěsù náapè ndòdzì òrù-akpà ò, àzembè abádhí rǎndàna rórò, àp̄bù ràrà ndiwi abádhí-nyìkpó ǒ rò*.

10 Ní, òko abádhí òko nyìkpóya ì ùdǐ 'àmbe Yěsù àràna òrù-akpà ò i nga nándà dǒ rórò ní

* 1:9 1.9 Wò ndi dhu náanzì ndi Bètàniyà tí kátina pbanga-tí arí'ì p̄bìrì dǒ (Luk 24.50).

ndi, òwǒwù màdzarù nùfǒ ròyá óyǒ ale núuto ì abádhí-tí,

11 'àdù àtìna abádhí nǐ: «Gàlilayà ǒ bhă, ádhu nyǐ nyòkò uró, nyămbe òrù-akpà ònga nándà dǒ ní? Wò Yèsù, nzínzikù ǒ rò ndì nìvà ndòdzì òrù-akpà ò ale, náadùya ndì ányìrò àdhàdhì wò nyǐ nyàla kà rǎrà ányì dhu bhěyi tí.»

Màtíyà nóvò ka kí rùwù Yudhà Ìskàriyotà dhu (Zàb 133; Luk 24.52-53)

12 Wò dhu-dzidǒ, Yèsù bhà uvitatále náadù ì pbìrì dò rò, 'òwù Yèrùsàlemà tó kigò ò. Ndi pbìrì-òvò nǐ'ì Mizèyitunì, ndìrò ndi pbìrì í'ì íkyèrǒ Yèrùsàlemà tó kigò tírò mbèmbè atdí kilòmètèrè tí†.

13 Ní, abádhí níitdègu òwu ùvò Yèrùsàlemà tó kigò ò, ní abádhí atsù idza, 'àdù ùpo orànă rò ka kóbhòlò ányìdzá kàluga ò. Ndi kàluga nǐ'ì angyinàrò màtí abádhí arí 'ùndù òná bìlìnganà kàluga. I uvitatále nǐ'ì Péterù, Yùwanì, Yàkòbhò, Àndèreyà, Filipò, Tùmasì, Bàrtòlòmàyò, Màtayò, Yàkòbhò, Àlùfayò t'ídhùnà, Sìmonì, yà atdí dǒ ndì nугyèná fíyó pbìrì dǒ ale, ndìrò Yudhà, Yàkòbhò t'ídhùnà.

14 Abádhí andu ì atdíkpá, 'òngò 'ìtsò bìlìnganà atdyúya nyú nà. Ndirò, abádhí nzínzi ǒ í'ì átò nǐ'ì Màriyà, Yèsù tsánà mà, ngǔkpà vèbhále mà, ndìrò Yèsù t'ádóna mà nà.

15 Ní atdíku, kòrí ale núundu ì mbèmbè atdí miyà dòná óyǒ kumì nà ale tí rò. Ní ndi nínganí,

† 1:12 1.12 Wòrí ní ndì sàbatù-idhò ǒ ka kavi kongò ùbhi dhu-adzí nga. Pbàgiríkí t'ávàna ǒ ka kí kàti «sàbatù tó otu» tí.

Péterù ivà ndì ndidè abádhí nzínzi ǒ, ndàdù àtìna:

¹⁶ «Ábanǎzó, dhu àkǎ wà yà ǞǞǎ-Alafí náavò ǞǞǎ Andítá ò dhu ràkǎ. Ádrùngbǎ kamà Dàwudì-otù ǒ, kǎvò dhu angyangyi Yudhà-okú dò rò*. Ndi Yudhà ní ndi yà Yèsù òsò rówu ale tó pìkò-dòtsíró idè ale.

¹⁷ Ka ní'ì àǎ nzínzi ǒ ale nyú, ndirò kà-kàsǔ ní'ì inè.

¹⁸ Kǎdzì atdí inga inzǎ àkǎ otu ǒ ndì ndóngyè fùrangà rǒ. Pbéttù, ndi inga ǒ kǎtsi, nyina-ndri ròpbi ndì wemberè tí adzi rǒ, òna rìkpà ndì, tsùna mǎrámàrà ràdù ndùvo adzi-bvǔ.

¹⁹ Ní Yèrùsàlemà ǒ bhà kóró níri kà-rǒ ndì nònzi dhu, 'àdù ndi inga-ovò nóvò Àkèldamà tí ávaya ǒ. Àkèldamà-tì ní: <Azu tó inga.>

²⁰ Zàburì tó bhǔkù ò ka kándi dhu, kati:

<Kàbhà pbanga rǒngo rǎngù tí, ìnzǐ atdí ale mà rùbhà ndì òná*.>

Ndirò kà ràtina átò:

<Kàbhà kasu àbhǔ ka kí ngǎtsi ale tò*.>

²¹ Yà Yèsù-owù ǒ àǎ kùbhi ùbhi rǒ màna atdíkpá ale rǐ'ì inè,

²² ròpè ndì ndi Yèsù rǐ bàtizò àǎ Yùwanì-fó dhu ò rò, ràrà àhǔ kà rǒdzi òrù-akpà ò òná idho ò. Ní, dhu àkǎ wà àǎ ròvò abádhí nzínzi ǒ atdí ale, ndínǐ àǎ koko tí màna Yèsù íngbè ndì dhu tó ngàmbi tí.»

²³ Ní, abádhí adù óyǒ ale-ovò nípfo: Yòzefù mà Màtiyà nà. Yòzefù ka kanzínà átò Bàrisabà tí, ndirò itdèta tó kǒvò ní'ì Yèsitò.

* **1:16** 1.16 Zàb 41.10 * **1:20** 1.20 Zàb 69.25 * **1:20** 1.20 Zàb 109.8

24 Wò dhu-dzidő, Péterù mà náadù 'ítsò ì ràti: «Àdrùngbǎle Kàgawǎ, nyi nyúni kóró ale-afí ò dhu. Ní, ítè pé kǎkà óyő ale nzínzi ő nyi nyú nyi nyòvò ale,

25 ndínǎ uvitatále tó kasu nonzi tí yà Yudhà úbhà ngari ő, ndàdù àrà yà pbìndà dhu tí ndì ndúni ngari ò.»

26 Nírò ní ndi Péterù mà odhína mànà náadù ngalà nòvì. Ndi ngalà adù Mátíyà àlɛ, Mátíyà ràdù kǎkò atdí kumì dóná atdí nà ì nùbhà Yěsù bhà uvitatále-bvɛ níse.

2

Kàgawà bhà Hlǎ-Alafí rǎfo Pèndèkotè-idhò ő dhu

1 Pèndèkotè-idhò* níitdègu àkǎ, ní Yěsù ná'ù ale ní'ì atdíkpá ì àndu tsùya atdí ngari ő ró.

2 Ní kòmbómbí, awe rópili ɔbi nyú nà dhu bhěyi ró'ò dhu tó wògò níiri ndì òrù-akpà ò rò rífo ró, ndi dhu ràdù abádhí òkò òná idza níra.

3 Nírò ní ndi abádhí ala kàzɛ-idà-dɔ bhěyi rólo dhu-idà-dɔ ányìdzá, ònánnga ràdù ndùndò ròkò abádhí-dòtsíró.

4 Ní Kàgawà bhà Hlǎ-Alafí níirá abádhí kóró, abádhí ràdù 'òpè 'òtè dhèdhèrò ale t'ávàna-tidò àdhàdhì Hlǎ-Alafí nítè ka fíyò dhu bhěyi.

5 Wò dhu rǎ ndònzì òná idhò ő, yà adzi ő kóró pbìrì ònǎ rò íwǔ, Kàgawà rǎ afíya nǎpbǎ Pbàyàhúdì, ní'ì inè átò Yèrùsàlemà tó kigò ő.

* **2:1** 2.1 Pbàgìrìkí t'ávàna ő Pèndèkotè-tì ní imbò kumì rí idhò isè idhò. Pbàyàhúdì tó màndɛ ő ka ní'ì Pásìka tó mùhèndù dzidő rí imbò kumì rí idhò isè idhò ő ka konzínà mùhèndù (Law 23.15-21; Tòr 16.9-11).

6 Ní, wòrí wògò ì ìrì rò, ìndrũ náandu ì Yěsù ná'ù ale rí'ì ró, idho ràdù 'ùko atdíđ ñgãtsi ale rí abádhí ìrì ávànà nyú nóte rí ró dhu-okú dò rò.

7 Ní, idho núuko abádhí atdíđ, 'àdù àmbe àtìnà dǒ: «Hòkò! Kòkò róte ale kóró tí obhó Gálilayà ǒ bhà nyú?»

8 Ní, ádhu ñgãtsi ale rí abádhí ìrì ávànà nyú nóte rí ró ñí?

9 Kákà àlě nzínzì ǒ rí'ì atdídhená ale níwũ Pbàpartè tó pbìrì ò rò, Pbàmedì mà Pbàèlamù mànà tó pbìrì ò rò. Ndirò, ñgũkpà ale níwũ Mèzòpõtamiyà mà, Yùdeyà mà, ndirò Kàpàdòkiyà mànà tó pbìrì ò rò. Ngũkpà-tsí níwũ Pòtò mà Àziyà mànà tó màlengù ò rò,

10 ñgũkpà ràdù ìwu Fùrùgiyà rò, Pàfùliyà rò, Mísri rò, ndirò kyèròkyèrò Líbiyà tó pbìrì ǒ atdí pbanga Kùrenì tí kátìnà ò rò. Ndirò, ñgũkpà ale íwũ Romà tó kígò mà, Krětè tó pbìrì mà, Àràbiyà tó pbìrì mànà ò rò.

11 Atdídhená ale ní Pbàyàhúdì nyú, ndirò ñgũkpàkà ní ùgèrè tí ì nùgèrè, 'òngò Pbàyàhúdì tó somà tó Hyátá nífu ale. Pbétù, àlě kí abádhí ìrì Kàgàwà anzì ádròdrò dhu tó màkürù àwě rí àlě t'ávànà nyú ǒ ró.»

12 Ní, idho núuko kòrí ale, fíyó irèta rìku. Abádhí ambénà dhu òngù dǒ tsùyá nzínziyà ǒ, 'àmbè àtìnà dǒ: «Wò dhu-tì nyú ní àdhu?»

13 Pbétù, ñgũkpà ale-tsí náambénà Yěsù ná'ù ale rñnona dhu gàyà nónzì dǒ ònzì tí, 'àdù àmbe àtìnà dǒ: «Íwà kòkò ale òrì atdíđ.»

Péterù rí dhu òvo ihé-yà tò dhu

14 Nírò ní ndi Yěsù bhà uvitatále tírò ì ikò atdíkpá atdí kumì dóná atdí nà ngǔkpà ɔdhína mànà rórò, Péterù apè ndòvò dhu ɔrú tǔna nyú nà ihé-yà tò. Kǎti: «Nyǐ Pbàyàhúdí tírò, ndírò nyǐ kóró Yèrùsàlemà tó kigò ǔ nyǐ nyǐ'ì rò, nyìkpèlè bǐku nyǐrì yà ma múnɔna dhu mběyi.

15 Kòrí ale nòrì nzá wò nyǐ nyǐrèna dhu bhěyi, àlě kòko òko ìbhɔ adyifò-sisì kútsingá nga tó ǔ tí nídhunǐ.

16 Pbétù, wò rí ndònzì dhu ní yà Kàgàwà bhà nabì Yòwelè náavò ìndrǔ tò dhu. Kǎti:

17 <Kàgàwà rǎtina: yà adzi ǔ dhu-tsù rǐ ndòdì nínganí,

ma miráya kóró ale Afídu nǐ.

Ní fùkú kpabhínzo mà vèbhínzo mànà nóongoya pbànábí tí,

Fùkú zàdhà náalaya dhu ɔnyɔ bhěyi ródzì dòyà dhu tó ófò ǔ,

Fùkú mùlà-akpá tò, madù dhu òvò ònyè ǔ.

18 Obhó tí, ndi nínganí, ma miráya pbàkà inɔ-akpá mà, pbàkà inɔ-ayí mànà Afídu nǐ,

ràdù òngo pbànábí tí.

19 Ma mɔnzìya yà inzà apèna 'ònzì angyi ìndrǔ-nzínzì ǔ dhu òrù-akpà-nyǐ rǔ,

madù wìwì ònzì yà adzi dǔ. I dhu ní'ìya azu mà, kàzɔ mà, ndírò àpbù bhěyi ùtì ikɔ mànà.

20 Tdǔ wò ndi Ádrùngbǎle Kàgàwà bhà idhɔ náaká rò,

adyifò núugèrèya ndi ndòngò ínò tí,

ndírò àbǐ núugèrèya ndi ndòlù azu bhěyi.

Ndi idhɔ ní'ìya ádrùngbǎ idhɔ nyú.

Ndirò, ndi idho ni'iya Kàgàwà bhà ádrùngbãnga
tò awáwù rǐ ndàví kprangba òná idho.

21 Nírò ní ndi Kàgàwà araya ovòna nànzì ìngbàtí
ìli ndì ale mà nígu rǒ*.>

22 Nyǐ Pbàìsràyélí tó pbìrì ǒ bhă, nyìri yà ma
múnɔna fùkù dhu. Kàgàwà nítè wà dhu ndì rópì
ndi Yèsù, yà Nàzàretì tó kigò ǒ ale. Obhó tí, kǒtù
ǒ, Kàgàwà ónzì wà wíwì mà, yà inzá apèna 'ònzì
angyi ìndrǔ-nzínzì ǒ dhu màná, ndàdù ize nítè
nzínzìkù ǒ. Ní nyǐ nyúni i dhu mběyi nyú.

23 Wò ndi ale ka kipfo kabhu fukú, àdhàdhì yà
angyangyi Kàgàwà udhé, ndirò angyangyi kùpí
dhu bhěyi. Ní, nyǐ nyípfo ka, nyăbhù inzá àpè
Kàgàwà ùnǐ ale ròhò, 'ùtǒ mùsàlabhà dǒ.

24 Ka kótdù ka, pbétù Kàgàwà ádù kàbhù
rìngbè ndì ovè-bvù rò, ndi dhu ràdù kàbhù ràhù
ovè tó àpbè ǒ rò, ìmbă ovè ní'ì obi nà kà dǒ
nìdhunǐ.

25 Obhó tí, ádrùngbă kamà Dàwudì náavò dhu
kǒkú dò rò, ndàti:

<Ma mongónà Ádrùngbăle Kàgàwà àla onzìdú
bilínganà.

Kà rǐ'ì ìnè idú fangà dònă rò, ní ùdúnga rǐ nzǐ ìvi
odo nǐ.

26 Kòñǐ wò dhu-okú dò rò ní ndi afídu rǐ'ì dhèdhe
nà,

dhèdhe tó ote ràdù ì'ì idàdu dǒ.

Ndirò ma m̀ni wà dhu, ovè-bvù màtí ngbǒdu
ràdìya inga t'ódota nà tí.

27 Obhó tí, nyi nyubhàya nzǐ afídu ràdì ovè-bvù.

* 2:21 2.21 Yòw 3.1-5

Ndirò, nyi nyadùya nzi ima, pbùkù ìlìlǎ ale-abvò
nyú núbhà ròmò ibhu ò.

28 Nyi nyítè wà ípìrǒnga tó otu idù,
ndirò, ɔnzínú ma mí motù nínganí,
idhèdu níkaya ndì atdíídǒ nyú*.>»

29 Tdíídǒ Péterù adù àtìná ihé-yà nǐ: «Ǫdhídǔ,
ma mòzè mɔvò dhu kpangba fúkù àlě t'ábhunà-
nzínzì, ádrùngbǎ kamà Dàwudì-okú dò rò: kǎvè,
kadù ndòtdù. Ndirò indo mǎtí, kǎ-dzìdo rǐ'ì inè
àlě-rábvǔ.

30 Pbétù ka ní'ì Kàgàwà bhà nabì. Ní, kǔnì dhu
angyangyi Kàgàwà ratsò dhu ndàtì, ndì rìliya
kàbhà pbàdzukuru nzínzì ǒ atdí ale ràdi kǎrì dǒ
ádrùngbǎ kamà tí.

31 Ádrùngbǎ kamà Dàwudì náala ndì nɔnzìya
dhu angyangyi. Ní ndì dhu bhěyi ní ndì kǎvò
dhu angyangyi Krístò níngbèya ndì ɔve-bvù rò
dhu dǒ. Kǎtì:

<Kàgàwà núbhàya nzi ka ɔve-bvù.

Ndirò, kǎ-bvò nóɔmóya nzi ibhu ò*.>

32 Kàgàwà abhù wà wò ndì Yēsù rìngbè ndì ɔve-
bvù rò. Ní àlě'ì kóró, àlě ní ndì dhu tó ngàmbì.

33 Nírò, Kàgàwà ábhù wà ka ròdzì òrù-akpà ò,
ràdù àdi fìndá fangà dònǎ rò. Ndirò, kǎkɔ wà yà
Àbanà akò fìndá làkà Ìlìlǎ-Alafí. Ní, kìrǎ wà mǎ
kà nǐ. Wò ndì Ìlìlǎ-Alafí rǒnzìna dhu ní ndì wò
nyí nyálana nyàdù àmbè ìrìná dǒ kòmbì.

34 Ádrùngbǎ kamà Dàwudì núupò nzá òrù-akpà
ò, pbétù kǎtì:

* 2:28 2.28 Zàb 16.8-11 * 2:31 2.31 Zàb 16.10

«Ádrùngbǎle Kàgàwà náati pbàkà Ádrùngbǎle
nǐ:

Ádǐ pbàkà fangà dònǎ rò,

³⁵ ràrà àhụ ma mí pbùkù òmvù nábhù nyobè
dòya dhu ò* .»

³⁶ Nírò, kóró Pbàisràyélí tó pbìrì ǒ bhà náká ì
rùnì dhu mbéyi nyá, Yèsù wò nyí nyábhụ kutǒ
mùsàlabhà dǒ ale, ní Kàgàwà rábhụ wà ròngò
Ádrùngbǎle tí, ndirò Màsiyà tí.»

³⁷ Ní, wò Péterù ǒvò fíyò dhu ì ìrì rò, ndi
dhu náasù ihé-yà atdíǒ. Ní abádhí adù dhu
ìvu Péterù mà ngǔkpà uvitatále mànà-tsǔ, 'àti:
«Àbanǐnzó, má màká mǒnzì dhu ìngbàtí?»

³⁸ Ní Péterù adù dhu àdu abádhí tò ndàti:
«Nyùgèrè nyí nyúbhà fùkú nzérenga. Ndirò
nyálǔ bàtizò Yèsù Krístò-ǒvò rǒ, ndíní Kàgàwà
ùbà tí fùkú nzérenga, nyàdù kàbhà Hlǎ-Alafí tó
perè náko.

³⁹ Ohó tí, Ádrùngbǎle Kàgàwà náakò ndi làká
fùkù fùkú nzónzo mànà. Ndirò kǎkò ka átò yà
ndì ndúnzina kóró ale, yà itse arí'ì rùkú rò tò.»

⁴⁰ Péterù unò ábhǒ ngǔkpà dhu nyú tdítǒ
abádhí tò, ndíní abádhí nabhù tí rà'ù ndì ndùnò
dhu, ndirò ndíní abádhí-afí nabhù tí ròtsì obi.
Kǎvò dhu abádhí tò, ndàti: «Nyábhụ nyí Kàgàwà
rìgǔ nyí, ìnzí nyí nyabá tí kǒkò nzére ale tó ǒfò.»

⁴¹ Wò Péterù unò dhu ná'ù ale kóró náadù
bàtizò à'ù kubho fíyò. Ní ndi nínganí, Yèsù ná'ù
ale-bvụ níisè ndì mbèmbè ìbhụ lufù ale nǐ.

⁴² Ní ì ale náapbá afiya atdíǒ, 'òngò Yèsù
bhà uvitatále rǔdhèna fíyò dhu ìrì. Abádhí

* 2:35 2.35 Zàb 110.1

andu tsùya, 'òngò òko atdíkpá, 'òngò dhu ònyè atdíkpá, ndirò 'òngò 'ìtsò atdíkpá.

Yěsù ná'ù ale nóongónà òko tí dhu

⁴³ Ɔdo ongónà ìsì kóró ale ò, yà Yěsù bhà uvitatále rǒnzina yà inzà apèna 'ònzì angyi ìndrũ-nzínzì ǒ dhu mà, abádhí rǒnzina wiwè màná dhu àlǎ ì í rò.

⁴⁴ Kóró ale, yà Yěsù ná'ù, nóongónà òko atdíkpá. Ndirò, abádhí ongónà foyá dhu ùlì atdíkpá kàsũya nonzi tí.

⁴⁵ Abádhí ongónà foyá dhu-tsí mà foyá ongyéngá màná núdzi, 'àdù ì òngyè fùrangà nùndò foyá, ngàtsi ale ràbà ka dzùnàna nyú ònzì rádù dhu-bvùtí.

⁴⁶ Abádhí ongónà tsùya àndu kóró idho ǒ Kàgàwà bhà idzá. Ndirò, abádhí ongónà idzàya ònǎ ònyè nónyè atdíkpá dhèdhe nyú nà, ndirò atdí afiyya nyú nà.

⁴⁷ Abádhí ongónà Kàgàwà ilè, kóró ale rádù abádhí ifu. Ndirò, yà inga náarúbho dhu bhěyi, Ádrùngbǎle Kàgàwà nóongónà àrà abádhí-bvu níse rǒ yà owútána tí ndì nà'ù ale nǎ.

3

Péterù mà Yùwanì nà rǎ atdí òtsòtsù ale nígũ dhu

(Kas 4.9-22; 9.32-35; 14.8-10)

¹ Atdíku, Péterù mà Yùwanì nà náava ì ndínì ì owu tí 'ìtsò Kàgàwà bhà idza ǒ rò, arùgyètdí adyifò-sisì adyídǒ nga tó ǒ.

² Ní, Kàgàwà bhà idza ka kòtsù òná tsàtsù-tí, abádhí atù òtsòtsù rórò ka kugũ atdí ale. Wò

ndi tsätsù-ɔvò ní'ì «Àyăya Tsätsù.» Bilinganà ka kongónà ndi ale nítdù, kiwũ ìlinà ràdi ndi tsätsù-tí, ràmbe mùdzùnà núnzi dǒ ányì dza rótsù ale-fó.

³ Ní, wò ale itdègu Péterù mà Yùwanì nà nálă Kàgàwà bhà idza rótsù ró, ní kădù ndòpè ndàmbe dhu ùnzi dǒ abádhí-fó.

⁴ Ní, Péterù mà Yùwanì nà núudí nyìkpóya wò ale rǒ, Péterù ràdù àtìnà kà nǐ: «Àndà pé dòkà nga.»

⁵ Ní wò ale adù abádhí dò nga nándà atdyúna nyú nà, dhu òdò ndì ndí ndínǐ ndì ndabá tí abádhí-fó dhu-okú dò rò.

⁶ Pbéù, Péterù adù àtìnà kà nǐ: «Ma mí'ì ìmbă ɔrò mà, ndirò fùrangà tí kátina sùma mà nà màtí. Indù ma mábhùna ní fudú rí'ì dhu kèlě. Ní ma màtina inyì nǐ: «Nàzàretì ǒ ale Yēsù Krístò-ɔvò rǒ, ívâ nyì nyidè, nyadù ùbhi.»

⁷ Wò dhu-dzidǒ, Péterù adù wò ale àlɛ fangà tó ɔtsúna rǒ, ndìvâ ɔrù. Ní uró rò tí, kà-pfò mà kà-pfò-kìlità mànà náadù ɔbi nábà.

⁸ Ní wò ale ibe ndì ndidè pfóna dǒ, ndàdù abhi òpè. Àbadhi mà náadù òtsù atdíkpá Kàgàwà bhà idza, Péterù mà Yùwanì mànà nà. Ní àrà ndì ndàrà rórò, wò ale ambénà ndòbhè dǒ òbhè tí, Kàgàwà nílè ndì ndí rórò.

⁹ Kàgàwà bhà idzá ì'ì kóró ale náala ka ùbhǐ rúbhi ndàdù àmbe Kàgàwà ilè dǒ ró.

¹⁰ Ní, abádhí itdègu kùnǐ yà Kàgàwà bhà idza tó «Àyăya Tsätsù» tí kátina tsätsù-tí arádi ndàmbe mùdzùnà ùnzi dǒ ìndrũ-fó ale tí, ní ɔdò níisí abádhí ò, idho ràdù abádhí ùko atdídǒ wò ale rǒ ndì nònzì dhu-okú dò rò.

*Péterù rĭ dhu òvo ihé-yà tò dhu
(Kas 2.22-36; 4.5-12; 5.30-32)*

¹¹ Wò ale náapbá ndì atdíđ Pétérù mà Yùwanì mànà rǒ. Ní abádhí adù òwu atdíkpá, 'òwù òko Kàgàwà bhà idza tó mbàrazà-tsinà. Ndi mbàrazà-ovò ní'ì «Ádrùngbă kamà Sòlòmònì bhà mbàrazà.» Nírò ní ndi ìndrǔ náadù ìtse, ì ràndu ì abádhí-tí, idho ùko ì atdíđ dhu-okú dò rò.

¹² Ní, Péterù itdègu wò dhu àlă, náadù dhu ìvu abádhí-tsǔ ndàti: «Nyĭ, Pbàisràyélí tó pbìrì ǒ bhà tírò, ádhu nyĭ nyàbhũ nyĭ idho rùko nyĭ wò ale ògù dhu-okú dò rò nĭ? Ndirò, ádhu nyĭ nyùď nyìkpókũ ròká, nyãmbɛ mändà đ fàká ádrùngbãnga tó obi nĭ mă màbhũ ka rògù dhu bhěyi nĭ? Ndirò ngătsi nĭ, Kàgàwà ózè dhu ònzi mă marí dhu-okú dò rò mă màbhũ ka ròpè ndùbhi dhu bhěyi nĭ?

¹³ Àlě t'ábhúna Àbràhamù, Ísakà, Yàkòbhò mà tó Kàgàwà ní ndi pbìndà ìno-akpà Yěsù Krístò, yà nyĭ nyípfo nyàbhũ òmvǔ-fó ale nòovò nàbhũ rilè ndì. Nyĭ nyuvó nyĭ liwalì Pìlatò rǒ ìnzĭ ka nìkòlò tí imbi ò rò, àzèmbè iwà àbadhi òtdì kà-ànyă ndínĭ ndì ndìkòlò tí rórò.

¹⁴ Nyĭ nyadhò yà Kàgàwà-nyìkpó ǒ ìlă ale nyú, ndirò obhónángatále nyú, nyăđù abvo òkye arí ale nyú nàbhũ kikòlò imbi ò rò.

¹⁵ Ní ndi dhu-otù ǒ, nyĭ nyàbhũ kohò ale ní yà ìpìrǒnga nàbhũ arí ìndrǔ tò ale nyú. Pbétù, Kàgàwà ábhũ wà ka rìngbè ndi ovɛ-bvù rò. Ní mă ní ndi dhu tó ngàmbì.

¹⁶ Wò nyĭ nyálăna ale nyĭ nyúni wà mběyi nyú.

Ní ka nàbhu ràbà obi dhu ní yà mǎ má'ù Yěsù-
 ɔvò bhà ádrùngbǎnga tó obi. Yěsù ná'u ka kí dhu
 nábhu ndi ka rògù atdíđ wò nyǐ nyálǎna dhu
 bhěyi.

¹⁷ Ní àbanǐnzó, kòmbí mǎ m̀ni wà dhu wò
 nyǐ nyónzì fùkú ádròdrò ale mànà Yěsù rǒ dhu,
 ní nyǐ rónzì inzà nyǐ nỳni nga dhu-okú d̀ rò.

¹⁸ Pbé̀tù, wò Kàgàwà ádu ònzìnà kà-rǒ dhu ní
 yà angyangyi ndì ndavò kóró pb̀ndà pb̀nábí-
 otù ǒ dhu. Kǎti pb̀ndà M̀siyà rabáya àpbè*.

¹⁹ Nírò, nyàgèrè nyǐ nyǔbhà fùkú nzérenga,
 nyàdu ìngo Kàgàwà-ti'ò, ndíni kǎdu tí fùkú
 nzérenga níndò.

²⁰ Ndi dhu bhěyi ní ndi Ádrùngbǎle Kàgàwà
 rǐ nyǐ nyǐ nyǎsò òná kàsùmì nábhu rǎkǎ, ndàdu
 Yěsù, yà angyangyi ndì ndapì M̀siyà nívi r̀rà
 fùkù.

²¹ Kòmbí dhu àkǎ kà ràdi òrù-akpà ò, r̀rà àhu
 Kàgàwà rǐ kóró dhu-tsí nùgèrè r̀ngò ɔwátana tí
 òná idho ò. Kàgàwà avò wà ndi dhu angyangyi
 nyǐ pb̀ndà ìlǐlǎ pb̀nábí-otù ǒ*.

²² Obhó tí, M̀sà ati: «Ádrùngbǎle fùkú
 Kàgàwà níipfoya ima bhěyi atdí pb̀ndà nabi
 fùkù nzínziku ǒ rò. Ní dhu akáya nyǒngò kà
 r̀nɔna fùkù kóró dhu níri.

²³ Inzi r̀ngò ndi nabi r̀nɔna dhu ìri ale-tse
 nótdì Kàgàwà r̀ngò àdu kóró pb̀ndà ale nzínzi
 ǒ r̀ò* .»

²⁴ Péterù adù dhu ìse átò ihé-yà tò, ndàti:
 «Kàgàwà bhà pb̀nábí kóró, ròpè ndì Sàmolè rǒ

* **3:18** 3.18 Luk 24.26-27

* **3:21** 3.21 Ìsa 34.4; 51.6; 65.17

* **3:23** 3.23 Tòr 18.15,18,19

rò, ràrà àhɛ dzina dǒ uvò kóró ngǔkpà pbànábí ò, náavò dhu átò ì idhò ǒ ì nɔnzɪya dhu dǒ.

²⁵ Nyǐ ní pbànábí tó inzo. Ní kǒkò pbìndà pbànábí-otù ǒ Kàgàwà anzì làká ní kǎnzì fǔkù. Ndirò nyǐ nyùngbò wà nyǐ Kàgàwà nà yà abhúku màná Kàgàwà mà núungbò ì dhu-otù ǒ. Obhó tí, Kàgàwà ati Àbràhamù ní: <Pbùkù pbàdzukurɛ-otù ǒ, ma masoya yà adzi ǒ rùgànda-tsù kóró*.>

²⁶ Ndi dhu bhěyi ní ndi Kàgàwà ìvì pbìndà inɔ-akpà Yěsù Krístò fǔkù wemberè tí, ndínǐ nyǐ naso tí ndàbhɛ nyǐ nyǔgèrè nyǐ nyǔbhà fùkù nzérenge.»

4

Péterù mà Yùwanì nà núsò ka kí, kadù dhu òngù tsùyá dhu

¹ Wò Péterù mà Yùwanì nà rǐ dhu òvò ihé-yà tò òná kàsùmì ǒ ní ndi pbàkùhání mà, Kàgàwà bhà idza-ngbò òdò arí sàndìrì tó àdrùngbǎle ale mà, Pbàsàdùkáyó màná núuto ì ànyìrò.

² Ní, abádhí-idhè níka nzá ndì wò Péterù mà Yùwanì nà rǐ dhu ùdhě ihé-yà tò Yěsù ingbè ndì ɔvɛ-bvù rò dhu dǒ rò. Ndi dhu rǐtèna dhu ní ìkye ùvǔvɛ ale rǎdù ìkye dhu, ndirò ùngbè ùvǔvɛ kutdǔ ì ale rǎdù ùngbè ɔvɛ-bvù rò dhu.

³ Ní, abádhí adù Péterù mà Yùwanì nà núsò. Ní inga rǎti nídhunǐ, abádhí adù Péterù mà Yùwanì nà nǔlì imbi ò, ràrà àhɛ tsútsǎ nínganí nga ò.

⁴ Pbéttù, ihé-yà nzínzì ǒ ábhǒ ale nyú, kǒkò óyǒ ábhǎlǐ rǔdhèna ìndrǔ tò dhu nìrì, náa'ú Yěsù,

* 3:25 3.25 ɔpt 22.18; 26.4

ndi dhu ràdù Yèsù ná'ù ale-bvù nábhu risě ndì, rànhu mbèmbè imbò lufù ale tí.

⁵ Tsútsá nínganí, Pbayàhúdí tó ádròdrǒ ale mà, pbàkùrǔ mà, Músà bhà Uyátá tó màlímó mànà náandu ì Yerùsàlemà tó kigò ǒ.

⁶ Abádhí náandu ì atdíkpá pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà Anà mà, Kàyafà mà, Yùwanì mà, Àlìsandurù mà, ndirò pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kámá-idzà ǒ bhà mànà.

⁷ Ní, kǒkò ì nàndu ale náavi Péterù mà Yùwanì nà kiwù nà nzínziya ǒ, 'àdù dhu ǒpè 'òngù tsùyá. Abádhí ati: «Nyǐ nyé, nyǐ nyígǔ wò òtsótsù ale àdhi bhà ádràngbǎnga tó obi nǐ, ndirò àdhi-ovò rǒ?»

⁸ Ní, Kàgàwà bhà Hlǐlǎ-Alafí nírá Péterù, ràdù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Nyǐ ádròdrǒ ale mà, pbàkùrǔ mànà tírò,

⁹ kòñì indo nyǐ nyí dhu òngù tsùkà wò òtsótsù ale rǒ mà mónzì ídzìnga mǎgǔ ka dhu-okú dò rò.

¹⁰ Nyǐ nyàkǎ nyǔni, nyǐ kóró Pbàìsràyélí tó pbìrì ǒ bhà mànà dhu ní, nyǐ nyábhu Yèsù Krístò, Nàzàretì tó pbanga ǒ ale, kutǒ mùsàlabhà dǒ dhu. Ní, Kàgàwà ádù wà kàbhu rìngbè ndì ɔve-bvù rò. Kǒvò-okú dò rò nga ní ndì wò ale idè ɔnzìkú ídzì rǒ rò nǐ.

¹¹ Ndi Yèsù ní ndi Kàgàwà bhà Andítá nóvò dhu okúna dò rò ndàti:

«Yà nyǐ nyabvù igi odu, nyǐ, idza òru arí ale tírò, ní ndi òngò idza-pbidò nóvò rádù odu tí*»

¹² ǒgù ràdù ndàbà kǒtù ǒ tí atdí, ìmbǎ ngǎtsi ale-ovò rǐ'ì yà adzi ǒ atdí màtí, yà Kàgàwà íbhò ndínì ìndrǔ ugù tí otùna ǒ nídhunǐ.»

* 4:11 4.11 Zàb 118.22

13 Ní wò dhu bhěyi Péterù mà Yùwanì nà àdu dhu fỳò ìmbă òyá ọ́dọ́ na dhu náadù Pbàyàhúdí-bvű ádròdrǒ anya itdì arí ale àbhu idho rùkò atdíđ. Ndirò, abádhí asù dhu Péterù mà Yùwanì nà rărĩ inzá inga núnì ndirò inzá dhu nózù ale. Ndirò abádhí asù dhu átò Yèsù mànà arúbhi ùbhi rǒ atdíkpá ale rărĩ i.

14 Pbétù, wò ògògù òtsòtsù ale nálă ì í nzínziya ǒ idè ró rò, abádhí rúnona dhu náadù àwĩ àwĩ tí.

15 Ní, abádhí adù Péterù mà Yùwanì nà návi rùvò dhèwaní-dzà ò rò, 'àdù 'òpè 'àgò ì nzínziya ǒ.

16 Abádhí ambénà àtìnà dǒ nzínziya ǒ: «Àě kí kòrí ale ònzi ìngbà dhu bhěyi? Obhó tí, Yèrùsàlemà tó kigò ǒ bhà kóró núnì wà wò abádhí ònzì wìwì mběyi nyú. Ní, àě kí nzí àdù ndì dhu àgò.

17 Pbétù, dhu àkă nzá ndì dhu-òyĩ rùgà ndì kóró ale nzínzi ǒ. Àě kàkă àě rìsǒ abádhí ìnzì Yèsù-òvò nati tí tdítđ atdí ale-bì ǒ màtí.»

18 Ní wò dhu-dzidǒ, kǒkò ádròdrǒ ale adù Péterù mà návi ritsù tdítđ tiya ò. Abádhí adù dhu ìsò Péterù mà tò ìnzì Yèsù-òvò nati tí akekpá màtí, ndirò ìnzì dhu nudhè tí tdítđ ìndrű tò Yèsù-òvò rǒ.

19 Pbétù, Péterù mà Yùwanì nà náadù dhu àdu abádhí tò, 'àtì: «Nyòtdì pé yà anya nyĩ nyú tírò. Ádhu Kàgàwà-nyìkpó nòfò: tí kírì tsùkú dhu, ndirò, tí kírì tsùnà dhu?

20 Mǎ'í na ní ndì, ìnzì mǎ mádù iwà mǎ màla dhu mà, ndirò iwà mǎ m̀rì dhu mà nóvò mǎ mí ìndrű tò dhu núbhà.»

21 Ní, abádhí dǒ ì òrù tǒtǒ dhu-dzidǒ, kǒkò Pbàyahúdí tó ádròdrǒ-anya ìtǒ arí ale náadù abádhí ùkòlò ròwù. I ádròdrǒ ale ala nzá abádhí dǒ ì í anya òtǒ okúna dò rò atdí dhu mà. Obhó tí, kóró ale adù òko 'àmbe Kàgàwà ilè dǒ wò ndì nònzì dhu-okú dò rò.

22 Wò ndì Péterù mà Yùwanì nà náanzì wìwì róná 'igù ale ní'ì iwà pbìndà ato isè ndì ròsè ifò kumì ato dònǎ ale.

Yèsù ná'ù ale rǐ 'ìtsò Kàgàwà rǒ dhu

23 I ka kùkòlò dhu-dzidǒ, Péterù mà Yùwanì nà náadù òwu òdhiya rǐ'ì i, 'adù yà pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, pbàkùrǔ mà nà nòvò fíyò dhu náwe abádhí tò.

24 Ní wò dhu ì ìrì rò, kǒkò Yèsù ná'ù ale náadù 'ìtsò Kàgàwà rǒ, 'àti: «Òò Ádrùngbǎlé, nyì nyanzi ndì òrù-akpà mà, yà adzi mà, ádròdrǒ rèrù-abábá mà nà òyá arí'ì kóró dhu mà nà.

25 Pbùkù Hìlǎ-Alafí nǐ nyì nyabhù pbùkù ino-akpà, abhukà, ádrùngbǎ kamà Dàwudì ròvò dhu ìndrǔ tò. Kǎti:

<Ádhu wò dhu bhèyi inzá Kàgàwà núni ale-tsi àva ndì nǐ?

Ndirò, ádhu ìndrǔ òko 'àmbe ìmbǎ tǐya nà dhu ùdhe dǒ ndínǐ ì onzi tí nǐ?

26 Yà adzi ò ádròdrǒ ale nóbhòlò wà ì ila t'úgyeta tò. Ndirò, kámá nádù wà 'ìrì atdíkpá, ndínǐ ì ugye tí ì Ádrùngbǎle Kàgàwà nà, pbìndà Màsiyà mà nà*.>

27 Obhó tí, ádrùngbǎ kamà Hèròdè mà, lìwalì Pòtiyò Pilatò mà, ìnzǐ ní Pbàyahúdí mà, Ìsràyeli

* 4:26 4.26 Zàb 2.1-2

tó pbìrì ǒ bhà mànà núndu wà ì yàrí kigò ǒ. Abádhí ùndu ì, ndínì ì ugye tí Yěsù, pbùkù ǼlǼ ino-akpà, yà nyì nyú nyì nyútri ale.

²⁸ Ndi dhu bhěyi ní ndi abádhí ònzì pbùkù ádrùngbǎnga tó obi nǐ yà nyì nyú nyì nyudhè ndirò nyì nyazè rònzì ndi angyangyi dhu.

²⁹ Nírò kòmbí Ádrùngbǎle Kàgàwǎ, ándà pé kǒkò ale rǎpàna 'ònzì ròká dhu. Ábhǔ pbùkù ino ròwù pbùkù ǵte òvò rǒ ìndrǔ tò ìmbǎ òyá òdó na.

³⁰ Ǽgba ǵtsúnǹ, ndínì ìndrǔ nigú tí, ràdù wiwì mà, yà ìnzà apèna 'ònzì angyi ìndrǔ-nzínzì ǒ dhu mànà nónzì pbùkù ǼlǼ ino-akpà Yěsù-ǵvò rǒ.»

³¹ Ní Yěsù ná'ù kǒkò ale níitdègu itsòta níto, ní yà abádhí ì'ì ì àndu ì ró nga náadù ndòpè ndivi, Kàgàwà ràdù abádhí ìra pbìndà ǼlǼ-Alafí nǐ. Ní, abádhí adù 'òpè 'ùnò Kàgàwà bhà ǵte ìmbǎ òyá òdó na.

Yěsù ná'ù ale rǐ foyá dhu núlǐ atdíkpá ròngò dzùnàya ònzì dhu

(Luk 12.33; Kas 2.44-47; 2Kò 8.13-15; 1Yù 3.16-19)

³² Yěsù ná'ù ale ní'ì atdí ale bhěyi afíya mà, atdyúya mànà ò rò. Atdí ale mà abádhí nzínzì ǒ nóongónà nǐ fóná dhu àtì pbìndà dhu nyú tí. Pbétù, abádhí ongónà kóró foyá dhu núlǐ atdíkpá.

³³ Abádhí ongónà àdù Ádrùngbǎle Yěsù ingbè ndi ǵve-bvù rò dhu tó màkǔrù nóvò ìndrǔ tò ádrùngbǎ obi nyú nà. Ndirò Kàgàwà ongónà àdù abádhí àso kóró atdíǒ.

³⁴ Dhu ǵtdì ndi róná ale ní'ìnà mbǎ abádhí nzínzì ǒ atdí màtí. Obhó tí, inga nà ale mà kóró,

idza nà ale màna kóró, nóongónà i dhu-tsí núdzi,
'àdù iwu i òngyè fùrangà nà,

³⁵ 'ùbho Yèsù bhà uvitatále-fó. I uvitatále
ongónà àdù ndi fùrangà nundò kóró ale tò, ngàtsi
ale ràbà ka dzùnàna ònzì rádù dhu-bvùtí.

³⁶ Ndi dhu bhèyi tí, Yòzefù tí kátina atdí
Mùlawì ní'ì inga nà. Ka ní'ì Kipurò tí kátina
pbìrì ò ka kugu ale. Yèsù bhà uvitatále ongónà
àdù kànzi átò Bàrnabà tí. Bàrnabà-tì ní indrù-afí
òpè arí ale.

³⁷ Ní kàbhù pbìndà inga kodzi, ndàdù irà ndi
fùrangà nà, ndìrà àbhù nà Yèsù bhà uvitatále-fó.

5

*Ànàniyà mà pbìndà tsìbhále Sàfirà nà rǒ ndi
nanzì dhu*

(Tòr 23.21-23; 2Ká 5.20-27; Kas 4.35-37)

¹ Pbétù, Ànàniyà tí kátina ale mà níri i pbìndà
tsìbhále Sàfirà nà 'àbhù fiyó inga kodzi.

² Ní, Ànàniyà idyi ndi inga ka kodzi róná
fùrangà-ròrò fíndà, iwà pbìndà tsìbhále ùni átò
rórò. Wò dhu-dzidǒ, kádù àrà ndi fùrangà-go
àbhù Yèsù bhà uvitatále-fó.

³ Ní Péterù ivú dhu Ànàniyà-tsǔ, ndàti:
«Ànàniyǎ, ádhu nyi nyàbhù pfòmvo Sitanì rìrà
afínù nǐ? Nyi nyùtrǎ Kágawà bhà Ìlǎ-Alafí,
nyadù inga nyi nyàbhù kodzi rò nyi nyàbà
fùrangà-ròrò nídyi indù.

⁴ Ìnzá nyi nyàpè ndi inga àbhù kodzi rò, ka ní'ì
t'óbhó pbùkù? Ndirò, iwà màtí nyi nyàbhù ka
kodzi rò, nyi nyòngyè fùrangà ní'ì t'óbhó pbùkù
kèlě? Ní, ádhu nyú nyi nàbhù nyonzì dhu wò

dhu bhěyi? Nyi nyùnò nzá tìtò ìndrű tò, pbétù nyi nyùnò ka Kàgàwà tò.»

⁵ Ní wò Péterù ẹ̀nò dhu ndì ndìrì rórò tí, Ànàniyà nńtsi obvò, ndàdù òvè dòtsí. Ní kóró ale, wò Ànàniyà rǒ ndì nònzì dhu nìrì ò ọ̀dọ isí atdíđǒ.

⁶ Wò dhu-dzidǒ, kpabhínzo adù iwu, 'àkpòrò Ànàniyà-abvò-ngbò mberù* ò, 'adù òwu òtdùnà.

⁷ Mbembè ìbhù adyifò-sisì tí Ànàniyà òvènà ró adyifò-sisì ẹ̀dà rórò ní ndì, kàbhà tsìbhále, Sàfirà náatsù tdítđǒ Péterù mà-tì'ò. Kěni nzá pbìndà ale rǒ ndì nònzì dhu.

⁸ Ní, Péterù ivú dhu kà-tsű, ndàti: «Ἔνο πέ! Τί νύη νυάβηυ ίηγα κodzì rònà fùrangà-bvυ yà?» Ní, Sàfirà adù dhu àdu ndàti: «ἦ! Κα ní wò.»

⁹ Ní Péterù adù àtìnà Sàfirà nń: «Nyǐ nyàdù nyǐrì ìngbà dhu bhěyi pbùkù ale nà, nyòwù Kàgàwà bhà Hìlǎ-Alafí nyú núra? Ándà! Kòñǐ pbùkù ale òtdù òwu kpabhínzo rǐtsù kòkò đǒ. Ní, abádhí rǐ abvònu ìtdu átò, 'òwu òtdùnà.»

¹⁰ Ἐró rò tí, Sàfirà nńtsi gbùù obvò Péterù-ònzǐ, ndàdù òvè dòtsí. Ní, idza ì ìtsù rò, kpabhínzo adù Sàfirà òtù iwà òvè ró, 'adù kǎ-bvò ìtdù, 'òwu òtdùnà átò yà kàbhà ale ì òtdùnà ró.

¹¹ Ní, ọ̀dọ nńsì atdíđǒ kànìsà ò, wò Ànàniyà mà Sàfirà nà rǒ ndì nònzì dhu ì ìrì rò.

Yèsù bhà uvitatále rǐ andì nà ibí ale nígű dhu

¹² Yèsù bhà uvitatále náanzì ábhǒ wìwì mà, yà ìnzá apèna 'ònzì angyi ìndrű-nzínzì ǒ ábhǒ

---

* 5:6 5.6 Ndi mberù-tidò ní'ì abvo-ngbò t'ákpòròta tò tí ka kapì.

dhu màrà ìndrũ nzínzì ǒ. Ndirò, Yèsù ná'ù ale kóró nóongónà 'àndu bìlìnganà. Abádhí ongónà òko atdíkpá «Ádrùngbǎ kamà Sòlòmònì bhà mbàrazà» tí kátìna mbàrazà-tsìnǎ.

¹³ Ndirò, yà ìnzá Yèsù ná'ù ale nzínzì ǒ, atdí ale mà nóongónà nzǐ ndòm̀vù ndàngbò ndì abádhí nzínzì ò. Pbétù, ìndrũ ongónà àdù àmbé Yèsù ná'ù ale ìlè dǒ atdí dǒ.

¹⁴ Ábhǒ kpabhále mà vèbhále màrà nóowúnà Ádrùngbǎle Yèsù à'ù rǒ, ndì dhu ràdù àrà ka ná'ù ale-bvù àbhù rǒ risě ndì atdí dǒ.

¹⁵ Ní, ìndrũ nóowúnà andì nà ale númbà rǒ 'iwũ nà ngudhà ò. Abádhí owúnà ì ale núlì rǒ ròyì fìyó ara mà fìyó ótdù màrà dǒ, ndínǐ Péterù rǔda ányìrǒ ònà kàsùmì ǒ, àbadhi-sisì nyú mà náara tí ndìbvù rǒ atdí ale dǒ màtí.

¹⁶ Ábhǒ ale nyú nóowúnà iwu rǒ andì nà ale nà, nzéε-alafí náaravu ròyá ale màrà yà kyèròkyèrò rí'ì Yèrùsàlemà tó kigò-tí pbanga ònǎ rò. Ní ì ale owúnà ùgù rǒ kóró.

Yèsù bhà uvitatále núsǒ ka kí, kadù dhu òngù tsùyá dhu

(Ìsa 65.13; Kas 4.5-12; 12.3-11; 18.20)

¹⁷ Wò dhu-dzidǒ, pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà, yà ì ì'ì màrà atdíkpá Pbàsàdùkáyó tó mùtù nzínzì ǒ ale màrà, náambénà Yèsù bhà uvitatále rǒnzìna dhu-adhà ònzì dǒ atdí dǒ.

¹⁸ Ní abádhí adù Yèsù bhà uvitatále àbhù kusǒ, kùdò kóró ale tó imbi-dzà ò.

¹⁹ Pbétù kùbhingá nǎ, Ádrùngbǎle Kàgàwà bhà atdí màlàyikà náadù ìrà imbi-dzà-tsù núp̀fò,

ndàdà Yěsù bhà uvitatále àbhù rùvò iri. Ndirò, ndi màlàyikà adù àtìna abádhí nǎ:

²⁰ «Nyòwu nyìkò Kàgàwà bhà idzá, nyàdù ípìrǒnga-òwúta dǒ róte kóró màkǔrù nóvò indrǔ tò.»

²¹ Ní, Yěsù bhà uvitatále adù 'ìvà bhòtsungá nyú, 'òwù Kàgàwà bhà idza ò, 'àdù 'òpè ùdhe dhu indrǔ tò.

Pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà mà, yà ì ì'ì mànà atdíkpá ale mànà níwǔ ùvò rò, abádhí adù Pbàyàhúdì-bvù ádròdrǒ-anya ìtdí arí pbàkǔrǔ-tsù àndu. Ndirò, abádhí adù sàndìrì àvi ròwù Yěsù bhà uvitatále ùgù, 'ìwǔ nà imbi ò rò.

²² Ní imbi-dzà ò ì ìwǔ ùvò rò, kǒkò sàndìrì adù nzá ì uvitatále òtù abádhí ka kúdo ònà káluga ò. Ní abádhí adù 'àdu anya t'ítàta t'ále-tì'ò, 'àdù dhu òvò fǔyò, 'àti:

²³ «Mǎ mòwù ùvò imbi-dzà-li'ò, ní mǎ mòtù ndi imbi-dzà-tsù mběyi nyú ka kùpbǐ ró. Ndirò, sàndìrì ní'ì inè fǔyó ngari ǒ tí ì ikò ró. Pbétù, mà mìtdègu tsàtsù ùpfo, ní mǎ màdù nzá atdí ale mà nótù káluga ò.»

²⁴ Ní wò Kàgàwà bhà idza-ngbò òdo arí sàndìrì tó ádrùngbǎle mà, pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mànà nítdègu wò dhu ìri, ní abádhí-do ò nga adù ikǔ tí iku. Ní abádhí adù 'òpè 'òngù dhu tsàyá nzínziya ǒ, 'àmbe àtìna dǒ: «Ádhu nyú wò ndi nònzì kǒkò ale-rǒ?»

²⁵ Nírò ní ndi atdí ale ito ndi, ndìtsì àtìna kǒkò ádròdrǒ ale nǎ: «Nyìrì dhu! Kǒkò nyǐ nyábhù kusò, kúdo imbi ò ale rǔ'ì Kàgàwà bhà idzá ì ikò, 'àmbe dhu ùdhe dǒ indrǔ tò ró.»

26 Ní, sàndìrì tó ádrùngbǎle mà, ròná ngǔkpà sàndìrì màná náawù Kàgàwà bhà idza, ndíní ì ugu tí Yěsù bhà uvitatále 'iwũ nà anya t'ítàta t'ále-ònzí. Pbétù, abádhí nùulú nzá ì uvitatále òbì nǐ iwũ nà, ìndrũ rǎdù 'ùbvù odu nǐ dhu-òdò ònzí ì 'í dhu-okú dò rò.

27 Wò dhu-dzidò, sàndìrì abhù Yěsù bhà uvitatále riwũ ùvò ádròdrò anya itdì arí ale-ònzí. Ní, pbàkùhání tó ádròdrò ale dǒ kamà náadù ndòpè ndòngù dhu abádhí-tsǔ, ndàti:

28 «Mǎ mǐsò wà nyǐ ìnzí nyǐ nyowu tí dhu ùdhe rǒ wò ale-òvò rǒ. Ní, nyàndà pé nyǐ nyónzì dhu: Yèrùsàlemà tó kigò ǒ bhà nùlè wà ùlè tí fíyò nyǐ nyúdhèna wò ale dǒ dhu nǐ. Ndirò nyǐ nyòzè nyífo wò ale-azù dòká átò!»

29 Ní Péterù mà ngǔkpà uvitatále màná náadù dhu àdu kà tò, 'àti: «Àkǎkǎ dhu tí kifù Kàgàwà ùnò dhu, ndirò tí kifù ìndrũ ùnò dhu?»

30 Nyǐ ní ndi nyǐ nyabhù Yěsù kutò mùsàlabhà dǒ ròvè, kadù òtdùnà. Pbétù, abhúka tó Kàgàwà nábhu wà ka rìngbè ndì òvè-bvù rò.

31 Ndirò, Kàgàwà ábhù wà ka ròdzì òrù-akpà ò, ndàdù àbhùnà ràdi fíndá fangà dònǎ rò. Kǎbhù ka ràdi Kamà tí ndirò Ògùba tí, ndíní otu nabhù tí Phàisràyélí tò rùgèrè ì, 'ùbhà fíyò nzérenga, ràdù ubàta tó otu àbà.

32 Mǎ ní ì ì nónzì dhu tó ngàmbì. Ndirò, Kàgàwà ùnò dhu ifù arí ale nírǎ kǎrí nǐ pbìndà Hǐlǎ-Alafí ní ì dhu tó ngàmbì átò.»

33 Ní wòrí òte ì ìrì rò, ádròdrò anya itdì arí ale náakó atdíð, 'àdù dhu òzè ndíní ì abhù tí Yěsù bhà uvitatále kòkyè.

³⁴ Pbétù, abádhí nzínzi ǒ Gàmàliyeli tí kátina atdí Mùfàrisayò ní'ì inè. Ndi ale ní'ì Músà bhà Ʋyátá tó màlimò, ndirò ka ní'ì atdíđ kóró ale arífùna ale. Ní, kǐvà ndì ndidè ɔrú ádròdrò anya ìtdì arí ale nzínzi ǒ, ndàdù Yèsù bhà uvitatále àvi kipfo iri ákě kàsùmì tí.

³⁵ Ní kǒkò uvitatále ùvò iri dhu-dzidǒ, kǎdù dhu òvò ádròdrò anya ìtdì arí ale tò, ndàtì: «Nyǐ Pbàisràyéí tó pbìrì ǒ bhǎ, nyàndà nga mbèyi kǒkò ale rǒ nyǐ nyápàna nyǒnzì dhu nà.

³⁶ Kòńǎ, tdèku tí Tèwudhà nívà ndì, ndàrà ndàtì rǒ ádrùngbǎle tí, mbèmbè ìfo miyà ale ràdù 'òdhò owùna ǒ. Ní ka kòhò ka, yà kà-tsǔ dhu ná'ù ale ràdù 'ìfàlà, wò abádhí ìtsǒ dhu ràdù inè.

³⁷ Tèwudhà-dzidǒ, Gàlilayà tó pbìrì ǒ atdí ale, Yudhà tí kátina nívà ndì ndì dhu bhèyi tí yà ìndrǔ òzù ka kí òná kàsùmì ǒ, ihé-yà ràdù 'òdhò owùna ǒ. Pbétù, ka kòhò ka rò, yà kà-tsǔ dhu ná'ù ale nàdù 'ìfàlà átò.

³⁸ Ní kòmbí ma mátina nyǐ nǐ: «Nyùvò kǒkò ale tó dhu ò rò. Nyùbhà abádhí ròwù. Wò abádhí ùdhe ì ɔnzì tí dhu mà, wò abádhí rǒnzina dhu màná ní'ina gukyè ìndrǔ ò rò àhɛ dhu tí, ní ì dhu rǐnè ìtírò.

³⁹ Pbétù, ì dhu apé ì'ì Kàgàwà nyú ùdhě ndì ndɔnzì tí dhu tí, ní nyǐ nyí nzǐ ì dhu àbhǔ rìnè. Nyàndà nga mbèyi! Akye nyǐ nyowuna nyòtù Kàgàwà nà nyǐ nyí nyùgye ró.» Ní kǒkò ádròdrò anya ìtdì arí ale náadù wò Gàmàliyeli òvò fǐyò dhu ìrì.

⁴⁰ Abádhí adù uvitatále àvi ritsù tǐya ò. Ní idza abádhí ìtsù rò, ì ádròdrò ale adù abádhí àbhɛ kɛvi, 'àdù dhu ìso fǐyò ìnzǐ Yèsù-ɔvò nati tí tdítđ

ìndrũ nzínzì ǒ. Wò dhu-dzidǒ, ì ale adù abádhí ùkòlò, ròwù.

⁴¹ Ní Yěsù bhà uvitatále uvò kòrí ale-ònzǐ rò dhèdhe nyú nà, ì ka kòzè iwà àkǎ 'àbà àpè Yěsù-òvò-okú dò rò ale tí nídhunǐ.

⁴² Ndirò, Kàgàwà bhà idza ǒ màtí, idzàya ònǎ màtí, abádhí ùbhà nzá kóró idho ǒ ì 'í dhu ùdhè ìndrũ tò dhu. Ndirò abádhí ùbhà nzá Yěsù rarí Màsiyà dhu tó Ídzi Màkùrù nóvò ì 'í ìndrũ tò dhu.

6

Yěsù bhà uvitatále dzùnà ònzì róngo àrùbhù ale nóvò ka kí dhu

(Uvt 18.13-26; 1Tì 3.8-13)

¹ Kǒkò ì idho ǒ, Yěsù bhà ábhàlǐ-bvù náadi ndàrà ndìse rǒ. Ní yà Pbàgìríkí t'ávàna òte arí Pbàyàhúdí* náadù 'òpè 'ònù yà ávaya nyú nóte arí Pbàyàhúdí† nǐ, fíyó abvo-ayí rǒwu ùdzò tí ùdzo rǒ bìlǐnganà ònyè ùndo ka kí ìndrũ tò ònà kàsùmì ǒ dhu-okú dò rò.

² Ní, atdí kumì dóná óyǒ nà Yěsù bhà uvitatále náandu Yěsù bhà ábhàlǐ-tsù kóró, 'àdù àtìnà ní: «Ínzá dhu àkǎ àlè rùbhà Kàgàwà bhà ǒte ùno àlè kí ìndrũ tò dhu ònyè-okú dò rò.

³ Nírò àbanǐnzó, dhu àkǎ nyòvò àrùbhù ale nzínzìku ǒ, ndínǐ mǎ madù tí ndi kasu àbhù foyá. † ale àkǎ ì'í ídzi mùtso nà ale tí, Kàgàwà bhà Hǐlǎ-Alafí írǎ ale tí, ndirò dhu-ǒnga t'òvòta núnì ale tí.

* **6:1** 6.1 † ale ka kanzínà átò Èlènístè tí. † **6:1** 6.1 †-tsí ní'í Pbàèbràniyà.

4 Ndi dhu bhěyi ní ndi kàsũka nádù ì'ì ìndrũ dõ mã mí mĩtsò dhu mà, Kàgàwà bhà Ídzi Màkũrù ùno mã mí ìndrũ tò dhu mànà dhu kèlě.»

5 Ní, wò dhu adù Yěsù bhà ábhàlĩ-nyìkpó nófò kóró. Ní, abádhí avò Stìfanù ádrùngbã a'uta nà ale, ndirò Kàgàwà bhà ĩlĩ-Álafí írà ale mà, Filipò mà, Pòròkòrò mà, Nìkànòrà mà, Timonì mà, Pàràminà mà, Nìkùla mà. Nìkùla ní'ì Àtìyòkiyà tó kigò ǒ ale‡, yà Pbàyàhúdí tó somà ò ndì nùgèrè ale.

6 Wò dhu-dzidõ, abádhí adù kǒkò ì òvò ale nítè Yěsù bhà uvitatále tò. Nírò ní ndi Yěsù bhà uvitatále adù 'ìtsò ɔtsúya ì ùlì abádhí dò-tsírò rórò.

7 Wò ndi kàsùmì ǒ, Kàgàwà bhà Ɔte adù ndànga atdíđ ìndrũ nzínzì ǒ. Ndirò, Yěsù bhà ábhàlĩ-bvu náadù àdì ndàrà ndise rǒ atdíđ Yèrùsàlemà tó kigò ǒ, ibí pbàkùhání mà ràdù Yěsù ná'ù átò.

Stìfanù òsò ka kí dhu

8 Kàgàwà níírá Stìfanù pbìndà ídzìnga mà, pbìndà ádrùngbãnga tó ɔbì mànà nĩ. Ní, kǎránà yà inzà apèna 'ònzì angyi ìndrũ-nzínzì ǒ dhu mà, wìwì-abábá mànà nónzì rǒ ìndrũ nzínzì ǒ.

9 Ní ngúfe ale, yà «Īno-kàsũ ǒ rò ka kúkòlo ale» tí kátina unduta-dzà ǒ ale nzínzì ǒ, náadù 'òpè 'àgò ì kà nà. † ale ní'ì Kùrenì tó kigò ǒ Pbàyàhúdí, Àlìsàndùriyà tó kigò ǒ Pbàyàhúdí, Kìlìkiyà tó kigò ǒ Pbàyàhúdí, ndirò Àziyà tó màlengù ǒ Pbàyàhúdí.

‡ 6:5 6.5 Ka kanzínà ka átò pròzèlìtè tí.

¹⁰ Pbétù, abádhí anzi nzá Stìfanù lè mà, kí'ì dhu-ǒnga t'òvòta tó màgèzi nà, ndirò Kàgàwà bhà Ìlǎ-Alafí ambénà kùndà dǒ kà rǒte rò nídhuní.

¹¹ Nírò ní ndi abádhí adù ìndrǔ nódzi fùrangà rǒ ndíní i ale ɔvo tí dhu 'àti: «Mǎ mǐrì wò ale nzére nyú rí dhu ùno Músà nǐ ndirò Kàgàwà nǐ ró.»

¹² Abádhí adù dhu ìtsu ihé-yà mà, pbàkùrǔ mà, Músà bhà Ʋyátá tó màlímó mànà-dò ò, ndíní dhu nìvà tí Stìfanù rǒ. Nírò ní ndi abádhí alú ka 'òsò, 'adù òwu nà, 'òwù ùvò nà ádròdrǒ anya ìtdì arí ale-ònzǐ.

¹³ Abádhí adù òwu tìtò dǒ rí Stìfanù òbhɛ ale nà átò ányì, ndíní ka nòbhɛ tí 'àti: «Ínzǐ ndí ndìngyě rórò, wò ale náarí dhu ùno nzére nyú àlě tó Kàgàwà bhà ìlǎ idza nǐ, ndirò Músà bhà Ʋyátá nǐ.

¹⁴ Mǎ mǐrì wà ka ìtí rátina: Yěsù, Nàzàretì tó kígò ǒ ale rǎrǐ Kàgàwà bhà idza nùgòlǒ, ndàdù yà Músà ɔbhà àlě tò àlě tó màndɛ nùgerɛ.»

¹⁵ Ní, wò anya t'ítàtà-idzà ǒ ì'ì ale kóró nùudí nyìkpóya Stìfanù rǒ, 'adù kà-nyì àla Kàgàwà bhà màlàyikà-nyì bhěyi rólo ró.

7

Stìfanù rǐ dhu ɔvo ìndrǔ tò anya t'ítàtà-idzà ǒ rò dhu

¹ Wò dhu-dzidǒ, pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà níuvú dhu Stìfanù-tsǔ, ndàti: «Wò dùnú ka kùno dhu tí obhó dhu?»

² Ní Stìfanù adù ɔte òpè, ndàti: «Abádǔ ndirò adódǔ, nyìri yà ma múnona fǔkù dhu.

Ádrungbǎnga tó awáwù nà arí'ì Kàgàwà náavi ndì àlě t'ábhunà Àbràhamù tò Mèzòpòtamiyà tó pbìrì ò kà rǐ'ì rórò, tdǔ kǎra àdi Hàranì tó pbìrì ò rò.

³ Ní, kǎti Àbràhamù nǐ: <fvà nyi fùkú pbìrì ò rò, ndirò fǔ-dzá-bhà nzínzi ò rò, nyarà yà indù ma mítèna pbìrì ò.>

⁴ Ní Àbràhamù ivà ndì Kàlìdeya tí kátina pbìrì ò rò, ndàrà àdi Hàranì. Àbràhamù t'ábanà óvè dhu-dzidǒ, Kàgàwà adù Àbràhamù àbhù rìvà ndì Hàranì rò, ràrà àdi yà kòmbí nyǐ nyí'ì ònà pbìrì ò.

⁵ Ní ndi pbìrì ò, kǎbhù nzá atdí adzi mà, ndirò pfǒna-owù kǐli róngá bvùtí ngarí-ngba mà kà tò. Pbétù, kǎkò wà láká Àbràhamù tò ndàti, àbhǔ ndì rabhùya ndi pbìrì kà tò pbìndà pbàdzukuru mànà. Kǔno wò dhu ìmbǎ Àbràhamù arí'ì atdí ngbángba nà màtí rórò.

⁶ Kàgàwà ati yà dhu bhèyi: <Pbùkù pbàdzukuru nóowuya òko ngǔkpà ale tó pbìrì ò. Ányì, ka kabhùya abádhí ròngò ino tí, kadù àvu ròyá, ràrà àhù ifo miyà ato tí.>

⁷ Kàgàwà ati átò: <Ma mìtdiya ndi anya nyǎbhǔ òyá ale rǐ nyǒngò ino tí pbìrì ò ale-dǒ. Ndi dhu-dzidǒ ní ndi, ma mabhùya abádhí rùvò ndi pbìrì ò rò, rìwǔ òko, 'òngò ima núle yàrí ngarì ò rò.>

⁸ Wò dhu-dzidǒ, Kàgàwà adù kpabhínzo-ònzǐnga òbholo ka kǐ dhu nídi ize tí ndíní Àbràhamù mànà ì ùngbò ì dhu nitè tí. Ndi dhu bhèyi ní ndi, Ìsakà ka kùgù rò, Àbràhamù abhù

kònzǐnga kòbhòlò àrù rí idho ìsě idho ǒ. Ìsakà anzì dhu ndì dhu bhěyi tí idhùnà Yàkòbhò-rǒ, Yàkòbhò ràdù kònzì ndì dhu bhěyi tí atdí kumì dòná óyǒ nà idhúna, àlě t'ábhúna-nzìnzì rǒ.

⁹ Adòyà Yòzefù-adhà ònzì ì arí dhu-okú dò rò, ì àlě t'ábhúna-nzìnzì náabhù ka Mísrì tó pbìrì ǒ bhà ròdzì. Pbétù, Kàgàwà ì'ì inè atdíkpá kà nà.

¹⁰ Ní, kǎdù kàbhù ràrà ùda rǒ ndì ndábàna kóró àpbè ònǎ. Ndirò, Kàgàwà abhù ka ràbà ídzìnga Mísrì tó pbìrì ǒ ádrùngbǎ kamà Fàrawù-ònzì, ndàdù dhu-ǒnga t'òvòta tó mǎgězì àbhù kà tò. Ní, Fàrawù adù Yòzefù ìlì Mísrì tó pbìrì ǒ lìwalì tí. Ndirò, kǎdù kǎlì ádrùngbǎlè tí pbìndà ídzá kóró dhu-dǒ.

¹¹ Wò dhu-dzidǒ, àgǎyì nísì Mísrì tó pbìrì ǒ ndirò Kànanà tó pbìrì ǒ mǎtí. Ndi dhu ni'ì ádrùngbǎ àpbè nyú. Ndirò, àlě t'ábhúna rǐ ì ónyuna dhu mà àbà ró nga mà ní'ì ìmbǎ.

¹² Ní, Yàkòbhò itdègu inè ònyù rǐ'ì Mísrì dhu ìrì, náadù àlě t'ábhúna* nóvì, ròwù wemberè tó abhi nǐ ányì*.

¹³ Ɔyɔ rí abádhí tó abhi nísě ányì abhi ǒ, Yòzefù adù ndìtè abádhí tò abádhí t'ádònà nyú tí. Nírò ní ndì ádrùngbǎ kamà Fàrawù adù Yòzefù mǎ-dzá-bhà núnì átò.

¹⁴ Wò dhu-dzidǒ, Yòzefù adù àbanà Yàkòbhò mà, kóró fǐ-dzá-bhà mànà návi riwù òko Mísrì tó pbìrì ǒ. I ale-bvù kóró ni'ì àrùbhù kumì dòná ìmbò nà ale.

¹⁵ Ní, Yàkòbhò adù òtse Mísrì. Àbadhi mà, pbì inzo àlě t'ábhúna mànà náawù uvè ányì.

* **7:12** 7.12 I àlě t'ábhúna ni'ì kàbhà inzo. * **7:12** 7.12 Ɔpt 42-45

16 Ka kadúnà òwu abádhí-abvò númbà rǒ, kiwù ùtdunà Síkemù tó pbìrì ò, yà àlě t'ábhunà Àbràhamù náadzì fùrangà rǒ Hèmorà bhà inzófó ibhu ò.

17 Ní, yà Àbràhamù tò Kàgàwà akò làká rākă òná kàsùmì nítdègu ndìndù, ní àlě tó ale-bvu níisè ndì ndòtrò atdíđǒ Mísri tó pbìrì ǒ.

18 Nírò ní ndi yà inzà Yòzefù núnì ádrùngbă kamà náanyù idzi Mísri tó pbìrì đǒ.

19 Ní ndi ádrùngbă kamà núutrá àlě tó ale, ndàdù àvu àlě t'ábhúna rǒ. Kădù abádhí ùtu átò rùbhă foyá nzónzo ndíní ùvè tí.

20 Wò ndi kàsùmì ǒ ní ndi, ka kugu Músà. Músà ní'ì atdíđǒ áya, ndàdù Kàgàwà-nyìkpó òfò ngbángba. Ní ka kadò ndi Músà tó ngbángba ìbhu àbǐ tí àbanà bhà idzá.

21 Íyànà itdègu Músà tó ngbángba ùbha, ní ádrùngbă kamà Fàrawù t'íyànà adù kidyì, ndàrà ìvinà pbìndà ngbángba nyú bhèyi.

22 Ní ányì-dzá, ka kudhè Mísri ǒ bhà tò ka karúdhèna dhu-tsí-tidò kóró Músà tò, àbadhi ràdù ì'ì ádrùngbănga tó obi nyú nà òtèna ǒ, ndìrò kàsùna ǒ màtí.

23 Ní atdiku, ìfo kumì ato nà ndì ndí'ì rórò, Músà núudhé dhu ndì rākă ndàrà adóna Pbàisràyélí nándà.

24 Ní, kătù abádhí nzínzi ǒ atdí ale róná Mísri ǒ atdí ale rávu ró. Ní, kăzè ndìsǒ kà-rǒ dhu. Ní, adòná-rǒ dhu ndì ndùtsè tí, kădù wò Mísri ǒ ale nóhò òho tí.

25 Kătì dhu ùnǐ adóna Pbàisràyélí rǐ dhu ùnǐ, Kàgàwà rívi ndi ndì, ndíní ndì ndùwù tí ì ino-kàsù ǒ rò dhu tí. Pbétù abádhí adù nzà ndi dhu

ùni.

²⁶ Tsútsă nínɡaní, Músà atù óyǒ Pbàìsràyélí 'òngbũ rí ró. Ní kǎzè ndùkolo abádhí-ǒnga ròkò màrùngà ǒ. Ní, kǎti abádhí nǐ: <Àbanǎnzó, nyǐ ní atdí ɔdhi! Ní ádhu nyǐ nyávu rùkú nyǐ-tírò nǐ?>

²⁷ Pbétù, yà ɔdhinà rǒ rúbhi àvu ró ale níidzi Músà, ndàdù àtìnà nǐ: <Ádhi ndi inyi nǐli dòká kamà tí? Ndirò ádhi ndi nyi nǐli ndínǐ nyi nyongó tí ànyǎka ùnò?>

²⁸ Nyi nyòzè tí nyohò ma yà inzì nyi nyóhóná Mísri tó pbìri ǒ ale dhu bhěyi?>

²⁹ Ní, wò dhu ndì ndìrì rò, Músà akù dòtsí, ndàrà àdi Pbàmìdiyani tó pbìri ò. Ányì kǎdhì kpabhá nzónzo ɔyɔ.

³⁰ Ifo kumì ato dzidǒ, Kàgàwà bhà màlàyikà náavi ndì kà tò Sìnayi tí kátina pbìri-akpà tí aríì rùngù ǒ, kàzũ rǒrù róná ìnzì rógbe rórò kìdzùmbà ǒ.

³¹ Ní ìdho nǔuko Músà atdíǒ wò dhu ndì ndàla rò. Pbétù, yà ndì ndóndri ndínǐ ndì ndandá tí dhu mběyi rò, Músà iri Ádrùngbǎle Kàgàwà-tù wò kàzũ ò rò róte ró.

³² Kǎti: <Ìma ní abhúnũ tó Kàgàwà. Ìma ní Àbràhamù mà, Ìsakà mà, Yàkòbhò mànà tó Kàgàwà.> Ní, ɔdɔ nǐ ndì ndívi dhu-okú dò rò, Músà adù nzá ndòm̀vù ndàndà ndi kàzũ-dònga mà tdítǒ.

³³ Wò dhu-dzidǒ, Ádrùngbǎle Kàgàwà adù àtìnà kànǐ: <Èwa pfǒnũ rǒ kàyitò, wò nyi nyidè ró nga ní ìlǐlǎ ngari nídhunǐ.>

³⁴ Obhó tí, ma màla wà pbàkà ale rǎbàna Mísri tó pbìri ǒ bhà fò àpbè! Ndirò, ma mìrì wà abádhí

rě 'ùhũ tí dhu. Ní, ma mífò wà òrù-akpà ò rò, ndíní ma mipfo tí abádhí ndi àpbè ǒ rò. Ní, írà! Kòmbí ma mí nyovì Mísri.»

³⁵ Stífanù adù dhu òvò tđítdǒ, ndàti: «Wò ndi Músà Pbàìsràyélí adhò angyinǎ rò. Abádhí ati kàní: <Ádhi ndi inyì nílí dòkà kamà tí? Ndirò ádhi ndi nyì nílí ndíní nyì nyongó tí ànyàka ùnò?> Ndi Músà kèlě ní ndi Kàgàwà adù òvìnà ràrà kamà tí, ndirò Pbàìsràyélí ùkòlǒ rí ino-kàsũ ǒ rò ale tí. Kítè ndi kà tò pbìndà màlàyikà-otù ǒ, yà inzì rógbe rórò kàzũ rórù róná kídzùmbà ǒ.

³⁶ Ndi Músà ní ndi, Pbàìsràyélí nípfo Mísri rò, yà inzà apèna 'ònzì angyi indrũ-nzínzì ǒ dhu mà, ize màná nónzì ndi ndí dhu-otù ǒ. Kǎnzì ì dhu Mísri tó pbìrì ǒ <Olólù ádrùngbǎ rèrù> tí kátina ádrùngbǎ rèrù ǒ, ndirò rùngù ǒ ìfo kumì ato ǒ.

³⁷ Ndi Músà kèlě ní ndi dhu navò Pbàìsràyélí tò ndàti: <Kàgàwà níipfoya ima bhěyi atdí pbìndà nabì fũkù nzínzìku ǒ rò.>

³⁸ Pbàìsràyélí àndu tsùya rùngù ǒ rò, kǒngónà ndi ide àlě t'ábhúna mà nzínzì ǒ yà Sinayi tó pbìrì dò rò rí dhu òvò fíndà Kàgàwà bhà màlàyikà màná. Kǎkò ndi ípìrǒnga tó ote, ndàdù ùdàna àlě tò.

³⁹ Pbétù, àlě t'ábhúna náazè nzà 'ìfu Músà rǎnǒna dhu. Abádhí ongónà kà-tsũ dhu àsà àsa tí, atdyúya ràdù ì'ì ndíní ì adù tí ì Mísri tó pbìrì ò.

⁴⁰ Ní atdíku, abádhí ati Àrǒnì† nǐ: <Mǎ m̀nì nzà yà Mísri rò mǎ nábhu mũvò Músà rǒ ndi nìpè yà kǎrà ì dhu. Ní, óbhòlò mũngũ-nzo-wòyǒ*

† 7:40 7.40 Àrǒnì ní'ì Músà t'ádòna drùngbǎ. * 7:40 7.40 Uvt 32.1-6

fǎkà, ndínǎ ka kongó tí ànònà kambe òwu dǒ nà
angyi fǎkà.>

⁴¹ Ní abádhí abhòlò ìkyĩ-ngba-wòyǒ, 'àdù ìzǎ
tó perè ùbì ndi sànamǔ-ngba-ònzǎ. Ndirò abádhí
anzì mǔhendù dhèdhe nyú nà ndi ìtírò ì óbhòlò
dhu-okú dò rò.

⁴² Ní, Kàgàwà ugèrè dzinà-dò abádhí tò,
ndùbhà róngò àmbe òrù-akpà-nyì rǒ dhu nǔle
dǒ, Kàgàwà bhà pbànábí tó bhǔkù ò ka kandí
dhu bhěyi. Ndi andítá átì:

<Ìsràyeli ǒ bhǎ,

yà rǎngù ǒ nyǎ nyónzì ìfò kumì ato ǒ, nyǎ nyúbì
tí ùbì ìzǎ tó perè onzìdú?

Ndirò, nyǎ nyúbho tí ùbhǒ ngǔkpà dhu-tsí tó perè
idù?

⁴³ Inzá akekpa màtí! Pbétù nyǎ nyúbhì Mòlokì‡
bhà hemè nánò rǒ,

nyǎdù òwu fùkú mǔngǔ-ngba Rèfanì§ bhà alali-
wòyǒ nánò rǒ.

Ɔ dhu-wòyǒ nyǎ nyabhòlò ndínǎ nyǎ nyongó tí
ùlenà.

Ní, ndi dhu-okú dò rò ní ndi ma mí nyǎbhǔ
kumbà nyǎ, karù nyǎ nà àrù tí Babelì tó
pbìrì ònǎ*.>

⁴⁴ Rǎngù ǒ ì ì'ì nínaganí, àlě t'ábhúna ní'ì ìnè
Kàgàwà rǎ'ì nzínziya ǒ dhu ìtè rí hemě-dzà nà.
Ndi idza ka kupe àdhàdhì yà Kàgàwà nyú níitè
ka Músà tò ònǎ ófò ǒ.

‡ 7:43 7.43 Mòlokì ní Kànanà ǒ bhà tó mǔngǔ-ngba. § 7:43

7.43 Rèfanì ní Mísri ǒ bhà ongónà ùlenà alali-ovò. * 7:43 7.43
Àmò 5.25-27

45 Olùṅṅà rò, abáya adù ndi hemě-dzà ùdà àlě t'ábhúna-fò'ò. Ndirò, Yèsuwà arí 'ùnda òná kàsùmì ǒ, àlě t'ábhúna náadù kìdyì 'ìwù nà yà òyá ale Kàgàwà ábhu 'òdì pbirì ǒ. Ndi hemě-dzà náadì abádhí nzínzì ǒ, ràrà àhu ádrùngbà kamà Dàwudì bhà kàsùmì ǒ.

46 Dàwudì tò Kàgàwà itè pbìndà ídzìnga atdíǒ. Ní Dàwudì adù rùsà ònzì ndínì ndì ndòbhòlò tí adità tó ngari àlě t'ábhunà Yàkòbhò bhà Kàgàwà tò*.

47 Pbétù, idza òsì adù Kàgàwà tò ale ní Sòlòmònì†.

48 Pbétùngàtí, yà kóró dhu dǒ arí'ì Kàgàwà náarí nzì àdì ìndrù-òtsú asì idza ǒ. Wòrí ní ndi Kàgàwà bhà nabì nùunò dhu, ndàtì:

49 <Drù-akpà ní pbàkà tombi,
ndirò yà adzi ní pǒdu ùlì ma marí dòná dhu.
Ní íngbà tí ìlì ndì idza ndi idù nyí nyósìna?
Ndirò íngbà tí ìlì ndì ngari ndi ma mádù maso òná?

50 Tí obhó ǒtsúdu ndi i dhu nabhòlò kóró*?»

51 Stìfanù adù àtìná tdítǒ: «Nyí atdíǒ dòya ídzò alé, ndirò afíya mà bíya mànà nùtsì Kàgàwà rǒ alé, bilìnganà nyí nyarí nzì Kàgàwà bhà Ìlìl-Àlafí rǒvona fùkù dhu ìrì. Nyí nyí dhu ònzì abhúkù bhěyi!

52 Ádhi pbá ale ndi Kàgàwà bhà pbànábí nzínzì ǒ inzà abhúkù ávu ròná? Abádhí akyè yà angyangyi dhu navò Obhónángatále rìrà dhu dǒ

* **7:46** 7.46 Atdídhénà andítá rǐ kàtì Yàkòbhò bhà pbàdzukuru tò ka kí idza òsì dhu tí. † **7:47** 7.47 Ndi Sòlòmònì ní'ì ádrùngbà kamà Dàwudì t'ídhùnà. * **7:50** 7.50 Ìsa 66.1-2

ale. Nyĩ ní ndi nyĩ nyípfo ndi Obhónángatále nyǎbhu òmvũ-fó. Ní kòmbí, nyĩ nyòngò wà ka nahò ale tí.

⁵³ Ndirò, nyĩ nyábà Kàgàwà bhà Ʋyátá kàbhà màlàyíkà-otù ǒ, pbétù, nyĩ nyádù nzá ndi Ʋyátá nífu.»

Stìfanù ùbvũ ka kí odu nǎ ròvè dhu

⁵⁴ Anya t'ítàta-idzà ǒ ì'ì ale níitdègu wò Stìfanù ùnò dhu ìrì, ní abádhí akó atídíǒ, 'àdù kùya àtri Stìfanù-okú dò rò, nàwí rǎ 'òri nídhuní.

⁵⁵ Pbetù, Kàgàwà bhà Hlǎ-Alafí ìrǎ ndi dhu-okú dò rò, Stìfanù adù òrù-akpà ò nga àndà. Ní anyì, kàla Kàgàwà bhà ádrùngbǎnga tó awáwù, ndàdù Yèsù àla Kàgàwà bhà fangà dònǎ rò idè ró.

⁵⁶ Ní, Stìfanù adù àtìnà: «Ma mí òrù-akpà-li'ò àlǎ ndi nàngbe ró. Ndirò, ma mí Ìndrũ t'ídhùnà nálǎ Kàgàwà bhà fangà dònǎ rò idè ró.»

⁵⁷ Ní, wò dhu nìrì ale níidù ìkũ nà kóró, 'àdù ɔtsúya-kpò núfo bǎya-bhu ò akye ì irina kà rǎnɔna dhu tǎtǎdǒ nǎ. Abádhí náalà ì atdíkpá kàdò, 'òdì ì kà-dǒ,

⁵⁸ 'àdhà ka 'ípfo iri kíǒ ò rò, 'àdù kòpè 'ùbvũ odu nǎ ndínǎ ɔvé tí. Wò dhu tó ngàm̀bì tí ì'ì ale, núuwa ròyá mùdzarù 'ùli Sávùlò tí kátina kpatsìbhíngba-pfò tí.

⁵⁹ Yà odu nǎ ka kí ndùbvũ ònà kàsùmì ǒ, Stìfanù ambénà nditsò dǒ, ndàti yà dhu bhéyi: «Ádrùngbǎle Yèsù, ákǒ afídu!»

⁶⁰ Wò dhu-dzidǒ, kǎdù ndòkò ɔtdyùna dǒ, ndàdù òkù ɔrú tũna nyú nà ndàti: «Ádrùngbǎlé, àpé nyozú wòrì nzérenga abádhí dǒ.»

Wò dhu ndì ndòrì rórò ní ndi, kà-afí náadù itdĕ atdíđ.

8

¹ Sávúlò adù dhu òlè òlè tí kǒkò Stìfanù nòhò ale tò.

*Sávúlò rǎvu Kànìsà rǒ dhu
(Yùw 6.70; Kas 11.21; Fìl 1.12)*

Wò Stìfanù ka kòhò òná idho ǒ tí, ka kapè kavu atdíđ kànìsà rǒ Yèrùsàlemà tó kigò ǒ. Ní, Yèsù ná'ù ale uvò Yèrùsàlemà rò, 'ìfàlà ì Yùdeyà tó pbirì mà Sàmàriyà mànà ònǎ. Pbétù, Yèsù bhà uvitatále kèlĕ náadù 'ùbhà vīya dǒ rò Yèrùsàlemà tó kigò ǒ.

² Kàgàwà bhà Ɔyátá ìfǔ arí ngǔkpà ale náadù Stìfanù-abvò idyi 'òwù ǒtdùnà, 'àdù kòdzì atdíđ.

³ Pbétù, wò ndi kàsùmì ǒ tí, Sávúlò náazè ndùgolo kànìsà. Ní ndi dhu-okú dò rò, kǎlú idza tsùnà rǒ ndàrà ùtsù rǒ òyà, ndàdù ànyì-dzá ndì ndòtù Yèsù ná'ù kpabhále mà vèbhále mànà nípfo obi nǐ, ndàrà àwànà imbi-dzá ò.

⁴ Kigò ǒ rò ì nífàlà ale núubhì dhèdhèrò ngari ònǎ, 'àmbe Kàgàwà bhà Ídzi Mākǔrù núnò dǒ ìndrǔ tò.

*Fìlipò rǐ Kàgàwà bhà Ídzi Mākǔrù núnò
Sàmàriyà tó pbirì ǒ dhu*

⁵ Ndi dhu bhěyi ní ndi, Fìlipò* náawú Sàmàriyà tó pbirì ǒ atdí kigò ò, ndàrà dhu òvò ìndrǔ tò Màsiyà dǒ.

---

* **8:5** 8.5 Fìlipò ní yà Yèsù bhà uvitatále dzànà ònzì ongó tí ka kavò àrùbhù ale nzìnzi ǒ atdí ale (Kas 6.5).

⁶ Ní, ihé-yà náapbá afiya atdíkpá Fìlipò rǔnɔna dhu rǔ, kà rǎrà ònzìnà rǔ wìwì-òyǐ ì ìrì, 'àdù ì dhu nála nyìkpóya nyú nǐ dhu-okú dò rò.

⁷ Obhó tí, nzéε-alafí nóowúnà ùvò rǔ ádrùngbǎ ikǔ nà yà ì arávu ròyá ábhǒ ale nyú ò rò. Ndirò, ábhǒ ale kǎkà ngbǒya úve, ndirò òtsótsù, nóowúnà ùgɛ rǔ.

⁸ Ní, ndi dhu abhù ìndrǔ-idhè rìka ndi atdíđò ndi kigò ǒ.

⁹ Wò ndi kigò ǒ, Sìmonì tí kátina atdí ale ní'ì ìnè. Ndi ale ní'ì màzítále. Kǒngónà Sàmàriyà ǒ bhà àbhù idhò rùkò atdíđò. Ndirò, kǒngónà àdù ndàtì ndìtìrò ádrùngbǎle tí.

¹⁰ Ní kóró ale, nzónzo mà, ádròdrǔ ale mànà nóongónà afiya àpba atdíđò kà rǔnɔna dhu rǔ. Abádhí adúnà òwu àtìnà rǔ: «Yàrí ale ní Kàgàwà bhà ádrùngbǎnga tó ɔbi, yà <Ádrùngbǎ ɔbi> tí ka karátina.»

¹¹ Abádhí apbá afiya kà rǔ dhu ní, angýíta tí kǒpè ndi, ndàrà ìndrǔ àbhù rǔ idhò rùkò atdíđò pbìndà màzì ǒ ndi ndónzina dhu-okú dò rò dhu.

¹² Pbétù, ìndrǔ nítdègu Fìlipò rǔnɔna fíyò òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi tó Ídzi Màkǔrù mà, Yèsù Krístò dǒ Ídzi Màkǔrù mànà ná'u, ní abádhí àdù bàtizò àlɛ Fìlipò-fó. I ale ní'ì kpabhále mà vèbhále mànà.

¹³ Ní, Sìmonì náa'u dhu átò, ndàdù bàtizò àlɛ. Wò dhu-dzidǔ, kǎdù ndàpba atdíđò Fìlipò rǔ. Ndirò, wìwì mà, inzà apèna 'ònzì angyi dhu mànà dhu ndi ndàla rò, idhò adúnà àrà kùkò rǔ atdíđò nyú.

¹⁴ Ní, Yèrùsàlemà tó kigò ǒ ì nòtù Yèsù bhà

uvitatále nítdègu iwà Sàmàriyà ǒ bhà níri Kàgàwà bhà Ὃτε 'àdù à'ùnà dhu ùnì, ní abádhí adù Péterù mà Yùwanì nà nóvì ròwù ányì.

15 Ní, kǒkò óyǒ uvitatále nówù ùvò Sàmàriyà tó pbìrì ò rò, abádhí itsò ì ndi pbìrì ǒ Yēsù ná'ù ale dǒ ndínì Kàgàwà bhà Ἰῴῶ-Αλαφί nabá tí.

16 Obhó tí, abádhí í'ì bàtizò kèlě ì álǔ Ádrùngbǎle Yēsù-οvò rǒ, 'àdù í'ì inzà Kàgàwà bhà Ἰῴῶ-Αλαφί àpè ifo nzínziya ǒ atdí ale dǒ màtí ró.

17 Ní, Péterù mà Yùwanì nà núuli otsúya abádhí dǒ, ràdù Kàgàwà bhà Ἰῴῶ-Αλαφί àbà.

18 Ní, Sìmonì itdègu ìndrǔ àbà Kàgàwà bhà Ἰῴῶ-Αλαφί kǒkò óyǒ uvitatále ùli otsúya dòyá rò dhu nálǎ, ní kádù fùrangà àbhù Péterù mà Yùwanì mànà tò.

19 Kádù àtìnà abádhí nǐ: «Nyìbho wò nyǐ nyí'ì nà ádrùngbǎnga tó obi-tidò átò idù, ndínì otsúdu ma mìli dòná ale nóongó tí Ἰῴῶ-Αλαφί nabà átò.»

20 Pbétù, Péterù adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Nyǐ nyàkǎ tsèkù ròtdì ì kóró wò pbùkù fùrangà mànà, nyi nyàtì dhu fùrangà rǒ ka kádù yà tírǒrò Kàgàwà arábhǔna dhu òdzì dhu tí nídhunǐ.

21 Nyi nyí'ì ìmbǎ nyi nyábàna ndirò nyi nyónzina yà mǎ mónzina dhu ò dhu nà, ìmbǎ afínù rǐ'ì tumbà tí Kàgàwà-ònzǐ nídhunǐ.

22 Nírò, úgèrè nyi nyubhà wò pbùkù nzére irèta. Ndirò, itsò nyi Ádrùngbǎle Kàgàwà rǒ, ndínì kùbà tí wò afínù ò rǐ'ì nzére irèta indù, àkǎkǎ nǐ.

23 Obhó tí, ma màla wà afínù ògyè tí dhu, ndirò ma màla wà nzérenga ùtsì afínù tí dhu.»

24 Ní, Simoni adù àtìnà Péterù mà Yùwanì mànà nǐ: «Nyìtsò nyí nyí-tírò dùdú Ádrùngbǎle Kàgàwà rǒ, ìnzí wò nyí nyúnona dhu nóonzi tí ndì rùdú.»

25 Ádrùngbǎle Kàgàwà bhà Ɔte tó obhóna ì ìtè, 'àdù òvònà ìndrù tò dhu-dzidǒ, Péterù mà Yùwanì mànà náadù òwu Yèrùsàlemà tó kigò ò. Abádhí adúnà òwu Kàgàwà bhà Ídzi Makürù núnò rǒ ìndrù tò yà ì úda òna nǎ Sàmàriyà tó pbìrì ǒ ibí pbanga ònǎ.

Filipò mà rǐ 'òtù Ètìyòpiyà tó pbìrì ǒ atdí ádrùngbǎle nà dhu

26 Wò dhu-dzidǒ, Ádrùngbǎle Kàgàwà bhà màlàyikà náavò dhu Filipò tò, ndàti: «Ívǎ nyí iró rò, nyarà mùsùngú dò, yà Yèrùsàlemà tó kigò ò rò ráwũ ndàrà Gǎzà tí kátina kigò ò otu ò. Ndi otu ǒ ìndrù arí nzí ùbhi gbòkà.»

27 Ní ányìrǒ rò tí, Filipò ivà ndì ndàrà ányì. Ní otu ǒ, kǎtù Ètìyòpiyà tó pbìrì ǒ atdí ale. Ndi ale ní'ì àmǎ†, ndìrò ka ní'ì Ètìyòpiyà tó pbìrì ǒ tsibhá ádrùngbǎ kamà, Kàndakè‡ tí kátina bhà kóró malì dǒ ádrùngbǎle. Ní, kùbhínà ndàdu rǒ Yèrùsàlemà tó kigò ò ndì ndàrà Kàgàwà ùle inǎ rò,

† 8:27 8.27 Angyè Ungbòta ò, Àmǎ-tì ní phànowí dǒ ádrùngbǎle. Ɔyo rí kisè nǐ, àmǎ-tì ní onzinánaga óvè ale, ndìrò ngàtsi nǐ obi nǐ ka kóhò onzinánaga ale (1Ká 22.9; 2Ká 9.32; Èst 1.12; Yèr 38.7; Màt 19.12). ‡ 8:27 8.27 Kàndakè ní Ètìyòpiyà ǒ ádròdrǒ vèbhá kámá-ovò, àdhàdhì Fàrawù ní'ì Mísri ǒ kámá-ovò dhu bhèyi.

28 ndàmbe àrà dǒ p̀b̀ìndà, yà m̀h̀àg̀ù arádhana g̀èr̀èg̀èr̀è-tidò ǒ. Ndi g̀èr̀èg̀èr̀è ò kǎdì, ndàd̀ù àm̀be yà Kàgàwà bhà nabì Ìsayà náandí dhu òz̀ù dǒ. 29 Ní wò ndi kàsùmì ǒ ní ndi, Kàgàwà bhà Ìlǎ-Àlafí ati Filipò nǐ: «Índrǐ nyi íkyèr̀ò nyú wò g̀èr̀èg̀èr̀è-tí.»

30 Ní, Filipò ad̀ù òk̀u tsàkàtsàkà, ndàrà àh̀u wò g̀èr̀èg̀èr̀è-tí, ndàd̀ù wò Ètìyòpiyà tó p̀b̀ìrì ǒ ale ìr̀ì Kàgàwà bhà nabì Ìsayà andí dhu òz̀ù rí ró. Ní, Filipò ivú dhu kà-tsǔ, ndàtì: «Wò nyi nyó̀z̀ùna dhu àl̀ǔ tí àl̀ǔ dùǹu?»

31 Ní, wò ale ad̀ù dhu àdu Filipò tò, ndàtì: «Ìmbǎ ndi dhu-tì àwě rí id̀ù ale ì'ì r̀ò, kà rǎd̀ù dùdu àl̀u ìngbà dhu bhéyi?» Wò dhu-dzidǒ, kǎd̀ù Filipò àvi r̀upò ràdì tiná g̀èr̀èg̀èr̀è ò.

32 Wò ndi kǎmbénà òz̀ùna dǒ Andítá ò ngari ní yà dhu bhéyi rátina:
«Kǐlì ndì yà òz̀ènà ka kowu tí ka kówu nà tàrà bhéyi.

Àdhàdhì ikána àze ka kí tàrà-ngba náarínè ìnzì ndàp̀fò ts̀ùna mà dhu bhéyi,
k̀ìnè ìnzì ndàp̀fò ts̀ùna mà.

33 Ka kaz̀ù nzá ka dhu tí, ndirò ka katdì nzá kà-ànyá ndi anya nyú àkánà kòtdì dhu bhéyi. Ádhi p̀b̀á ale ndi, kàbhà p̀b̀àdzukuru dǒ dhu naweya,
iwà ka kad̀ù kàbhà íp̀ìr̀õnga níwi yà adzi ǒ r̀ò nídhunǐ*?»

34 Ní wò Ètìyòpiyà ǒ ale ad̀ù dhu ivu Filipò-tsǔ, ndàtì: «Ma màtdè nyi ìtdè tí! Ádhi nyú ndi

* 8:33 8.33 Ìsa 53.7-8

wò Kàgàwà bhà nabi rǐ dhu àwě dòná? Kà t'óte dòná ndàtírò, ndirò kà t'óte vurò ale dǒ?»

³⁵ Ní Filipò adù ɔte òpè, ndòvò Yěsù dǒ Ídzi Mākūrù kà tò wò ndi Andítá tó ngari ǒ rò tí.

³⁶ Ní otu ǒ ì ówu rórò, abádhí awù ùvò idha rǐ'ì òná ngari ǒ. Ní, wò Ètìyòpiyà ǒ ale adù dhu ìvu Filipò-tsǔ ndàti: «Kànǐ idha rǐ'ì inè iró! Ní ádhu ndi ndùvo rádù rùdú ìnzǐ ma malé tí bàtizò funú?»

³⁷ [Ní Filipò adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Nyì nyapé Yěsù à'u atdí afínu nyú nà, ní nyì nyádù bàtizò àlɛ àlǔ.» Ní wò ale adù àtìnà Filipò nǐ: «Ma mà'ù wà dhu Yěsù Krístò rǎrǐ Kàgàwà t'Ídhùnà.»]

³⁸ Wò dhu-dzidǒ, kǎdù gèrègèrè àvi kòdì rí ale rǎlǔ ridè. Ní, abádhí adù òfo idha ò óyǒ rò Filipò mànà, Filipò rádù bàtizò àbhɛ kà tò.

³⁹ Ní, idha ò rò ì ùvò rò, Ádrùngbǎle Kàgàwà bhà Ìlǎ-Àlafí adù Filipò òdyì ndàrà nà, ìnzǐ Ètìyòpiyà ǒ ale rádù àlanà tdítǒ. Pbétù, wò ndi Ètìyòpiyà ǒ ale náadù fíndá otu ùngu, ndàmbe àrà dǒ ádrùngbǎ dhèdhe nyú nà.

⁴⁰ Wò dhu-dzidǒ, Filipò adù àrà ndòtù Àzotò tí kátina kigò ò. Kǎdù àdi ndàrà Kàgàwà bhà Ídzi Mākūrù núnò rǒ ìndrú tò yà ndi ndúda ònanǎ kigò ǒ, ndàrà àhɛ nà Kàyisàriyà tó kigò ò.

9

*Yěsù rǐ Sávúlò ànzi owùna nungu tí dhu
(Kas 22.6-16; 26.12-18)*

¹ Wò ndi kàsùmì ǒ, Sáwúlò tí kátina ale azè dhu ní ndàvu Ádrùngbǎle Yèsù bhà ábhàlǐ rǒ, ndíní ǎvè tí. Ní kǐvǎ ndì, ndàrà pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà bhà.

² Kàrà bhàrwà àkò kà-fó, ndíní ndì ndarana tí ìtènà rǒ Dàmàsìkì tó kigò ǒ unduta-dzà ǒ ádròdrǒ ale tò. I bhàrwà ní'ì rusà núfà rǐ kà tò rùsǒ ndì kigò ǒ kà rǒtùna Ádrùngbǎle Yèsù bhà otu núngǔ arí ró kpabhále mà vèbhále màna, ndùmbà, ndàrà nà àdrà-mbí dǒ ka kùsǒ rórò Yèrùsàlemà tó kigò ǒ.

³ Ní, otu ǒ kà rǎrà rórò, ìkyèrǒ kòdì Dàmàsìkì ndì ndotsú tí rórò ní ndi, awáwù níisí òrù-akpà ò rò, ndàtdyi ka atdíró.

⁴ Ní, Sáwúlò itsi obvò, ndàdù atdí ale-tù ìrì, ràti: «Sáwúlò, Sáwúlò, ádhu nyi nyávu rùdú nǐ?»

⁵ Ní, Sáwúlò adù dhu ìvu kà-tsǔ, ndàti: «Ádrùngbǎlé, inyi nyú ní àdhi?» Ní wò ale-tù adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Ìma ní Yèsù, wò nyi nyávu rùdú rò.

⁶ Ní, ívǎ nyi nyotsù kigò ǒ. Ányì nga ní ndi ka kí nyi nyàkǎ nyonzì dhu nóvò indù nǐ.»

⁷ Kǒkò Sáwúlò mà rùbhi òwu rǒ màna atdíkpá kà t'ódhína níkò, idhò rùkò ì, ìnzǐ 'àdù tsùya mà náfò. Abádhí ambénà ale-tù kèlè níri dǒ, pbétù ìnzǐ 'àdù ndi ale mà nála.

⁸ Ní, Sáwúlò ivǎ ndì obvò rò, ndidè. Kǎngbe nyìkpóna, ìnzǐ ndàdù inga àla akekpa màtí. Ní, kà t'ódhína adù kàlɛ ɔtsúna rǒ 'òwùnà, 'òwù ɔtsùnà Dàmàsìkì tó kigò ǒ.

⁹ Ányì, kǎnzì ìbhu idhò ìnzǐ ndì ndí inga àlǎ rórò. Ndirò kǎnyù nzá dhu mà, ìnzǐ ndàdù dhu

mà nómvu.

¹⁰ Wò ndi Dàmàsikì tó kigò ǒ, Yèsù bhà atdí ábhàlǐ, Ànàniyà tí kátina ale ní'ì ìnè. Ní, Ádrùngbǎle Yèsù avì ndì kà tò onyũ rǒdzì kàdò dhu bhěyi dhu tó ófò ǒ, ndànzi ka ndàti: «Ànàniyà!» Ní Ànàniyà adù dhu àdu ndàti: «Ádrùngbǎlé, kànǐ ima iró.»

¹¹ Ní, Ádrùngbǎle Yèsù adù àtìna kànǐ: «Ívà nyi nyarà yà <Túrútúrú ídè ngudhà> tí kátina ngudhà ò, nyadù òtsù Yudhà tí kátina atdí ale bhà idza. Ndirò nyádù nyivú Sáwúlò, Társò tó kigò ǒ ale ànyì-dzá-bhà-tsù. Obhó tí, ndi ale rǐ'ì ìnè ndìtsò ndì ndí ró.

¹² Ndirò, kà tò ma mòvò wà dhu onyũ bhěyi rǒdzì kàdò ófò ǒ, mati: Ànàniyà tí kátina ale rāròtsù ànyì idza, ndàdù ɔtsúna ùlì kà-dò, ndínì kǎdù tí ndòpè ndàla nga tdítǒ.»

¹³ Ànàniyà adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Ádrùngbǎlé, ma mírì wà ábhǒ ale nyú wò ale bhà dhu àwě rí ró. Ndirò ma mírì wà Yèrùsàlemà tó kigò ǒ kǒnzì inyi ná'ù ale rǒ kóró nzére dhu.

¹⁴ Ndirò, iró kírà nà ádrùngbǎnga tó ɔbi ní pbàkùhání tó ádròdrò ale àbhũ kà tò, ndínì kǔsò tí ɔvònu rǒ rí 'ìtsò ale.»

¹⁵ Pbétù, Ádrùngbǎle Yèsù adù àtìna Ànàniyà nǐ: «Árà yà ma mòvì nyi i. Mà mòvò wà wòrí ale kàsùdu nonzi tí: kà rǐ ɔvòdu àbhũ rǒtò ndì kóró inzi ní Pbàyàhúdì mà, kóró ádròdrò kámá mà, kóró Pbàìsráyélì mà nà nzínzi ǒ.

¹⁶ Ndirò ima nyú, ma mí okúdu dò rò kà rǎbàna àpbè nítè kóró kà tò.»

17 Ní, Ànàniyà adù ndìvà, ndàrà Yudhà bhà idza. Ní ànyì, kǔli ɔtsúna Sávúlò dǔ, ndàdù àtìna nǐ: «Àbanǎngba Sávúlò, Ádrùngbǎle Yèsù àvi ndì indù otu ǔ àzú nyi nyírà rórò. Ní kivi ma tinu ò ndínǐ nyi nyala tí inga tdítǔ, Kàgàwà bhà Hlǎ-Alafí ràdù nyira.»

18 Ní uró rò tí, ìbhè-kélé bhěyi ì nùli dhu náadù 'ùpbà Sávúlò-nyìkpó ò rò, Sávúlò ràdù ndòpè ndàla nga tdítǔ. Wò dhu-dzidǔ, kǎdù àrà bàtizò àlǎ.

19a Nírò ní ndi kǎnyù dhu, ndàdù ɔbi àbà tdítǔ.

Sávúlò rǐ Kàgàwà bhà Ídzi Mǎkǎrù núnɔ indrǔ tò Dàmàsikì tó kigò ǔ dhu

19b Sávúlò mà náadù òko ngúfe idho tí atdíkpá ábhǎlǐ màna Dàmàsikì tó kigò ǔ.

20 Ní ànyirǔ rò tí, kǎdù ndòpè ndàrà dhu òvò rǔ indrǔ tò unduta-dzà ǔ rò, ndàrà àtìna rǔ, Yèsù ràrǐ Kàgàwà t'Ídhùnà.

21 Ní, wò dhu nìrì ale kóró núko rǔ idho arána atdíǔ. Abádhí adúnà òwu àtìna rǔ: «Hòkò! Tí obhó yàrí ale nyú yà Yèsù-òvò rǔ ì nìtsò ale rǔ arúbhi àvu rǔ Yèrùsàlemà tó kigò ǔ? Ndirò kìrà àzú okúna dò rò dhu tí obhó ndínǐ ndì ndusó tí ì ale, ndàrà nà pbàkùhání tó ádròdrǔ ale-fò ò?»

22 Pbétù, Sávúlò adúnà àrà dhu òvò rǔ abádhí tò ɔbi nyú nà. Ní, Dàmàsikì tó kigò ǔ ì nòtù Pbàyàhúdì ràdùna kà tò dhu adúnà àrà àwǐ rǔ àwǐ tí yà Sávúlò rǐ dhu ìtè kpangba Yèsù ràrǐ Màsiyà rò.

23 Ní, ábhǔ idho nyú dzidǔ, Pbàyàhúdì adù 'ìrì ndínǐ ì oho tí Sávúlò.

24 Pbétù, Sávùlò adù abádhí ìrì ì dòná dhu ùnì angyangyi. I Pbàyàhúdí ambénà kigò tó tsátsù òdò dǒ adyíbhengá nǎ ndirò kúbhingánǎ màtí, ndíní Sávùlò rǎhǎ rò, 'adù tí kòhò.

25 Ní, wò dhu ì ìrì rò, Sávùlò bhà ábhàlǐ adù àbadhi ìdyì kúbhingá, 'ìpfo iri póló ǒ, imbi rǒ ka kòsò sǎngǎ-yà-ba ǒ rò, rǎwǔ kigò-ngbò ka kákòrò nǎ kǎlì-kutì rǒ.

Sávùlò rǐ ndàdǔ Yèrùsàlemà tó kigò ò dhu

26 Sávùlò itdègu àrà àhǎ Yèrùsàlemà tó kigò ò, ní kǎmvù ndì ndòtsù Yèsù bhà ábhàlǐ nzínzì ò. Pbétù, ì ábhàlǐ adù kòddò ònzì ònzì tí, inzá ì à'ù dhu, iwà kà rùgèrè ndì, ndòngò Yèsù bhà ábhàlǐ nyú tí dhu-okú dò rò.

27 Ní, Bàrnabà tí kátina atdí ábhàlǐ náadù Sávùlò ìdyì, 'òwùnà atdíkpá Yèsù bhà uvitatále-tí'ò. Ní, kǎdù ìngbà dhu bhěyi màtí Sávùlò ála Ádrùngbǎle Yèsù, Dàmàsikì rǎrà otu ǒ dhu mà, ndirò àdhu mà ndì Ádrùngbǎle Yèsù òvò kà tò dhu màná dhu àwe abádhí tò. Ndirò, Bàrnabà adù ìngbà dhu bhěyi màtí Sávùlò ùnò Yèsù-òvò rǒ, ìmbǎ òná ǒdó na Dàmàsikì tó kigò ǒ bhà tò dhu àwe átò kóró abádhí tò.

28 Anyìrǒ rò tí ní ndì, Sávùlò mà náadù òko atdíkpá Yèsù bhà uvitatále màná, 'àdù òwu ùbhi rǒ kóró ngari ònǎ Yèrùsàlemà tó kigò ǒ. Kǎdúnà àrà dhu òvò rǒ Ádrùngbǎle Yèsù-òvò rǒ ìmbǎ òná ǒdó na.

29 Sávùlò mà adúnà òwu 'òtù rǒ átò yà Pbàgìríkì t'ávàna òte arí Pbàyàhúdì màná, 'àdù àmbe 'àgò dǒ abádhí màná. Pbétù, kǒkò ì

Pbàyàhúdí adúnà òwu dhu ònzì rǒ, ndínì ì oho tí ka.

³⁰ Ní, wò dhu ì ìrì rò, Yěsù ná'ù ale adù kùndà, ràrà Kàyisàriyà tó kigò ò. Ányìrǒ rò, abádhí adù kàbhà ràrà Tàrsò tí kátina kigò ò.

³¹ Wò ndi kàsùmì ǒ, Kànìsà ongónà òko māràngà ǒ Yùdeyà tó pbìrì mà, Gàlìlayà tó pbìrì mà, Sàmàriyà tó pbìrì mà ǒ. Abádhí adù òko, 'àmbe ɔbì àbà dǒ afiya ònǎ rò, 'adù àmbe Ádrùngbǎle Kàgàwà bhà Ƴyátá nífu dǒ mběyi nyú. Ndirò abádhí-bvù ongónà adù àmbe ndìse dǒ, Kàgàwà bhà Ƴlǎ-Alafí rǎrà dzùnàya ònzì rǒ dhu-okú dò rò.

Péterù rǎ Àyìnèyà tí kátina ale nígǔ dhu

³² Wò ndi kàsùmì ǒ, Péterù adì ndàrà ùbhi rǒ kóró pbanga ònǎ. Ní atdíku, kǎrà ùbhi átò Ludà tí kátina pbanga ǒ arí'ì Yěsù ná'ù ale-bvù.

³³ Ní ányì, kǎtù Àyìnèyà tí kátina atdí ale iwà ara dǒ ndì ndaráyì ró atò árà àhà àrù atò nyú tí ró.

³⁴ Ní kǎtì wò ale ní: «Àyìnèyǎ, Yěsù Krístò ìgǔ wà nyì. Ní, ívà nyì ara dǒ rò, nyadù ndi ara núhu nyì-tírò.» Ní ányìrǒ rò tí, wòrí ale iwà ndì ndidè ɔrú.

³⁵ Ní Ludà ǒ bhà mà Sàrɔnì tó kyèngyèrù ǒ arí'ì pbanga ǒ bhà mà nà náala wò dhu, 'adù 'ùgèrè kóró, 'à'ù Ádrùngbǎle Yěsù.

Péterù rǎ Tàbítà ìkyě dhu

³⁶ Yěsù ná'ù atdí tsìbhále ní'ì inè Yɔpà tí kátina kigò ǒ. Ndi tsìbhále-ɔvò ní'ì Tàbítà*. Ndirò, ndi

* 9:36 9.36 Phàgìrìkí t'ávàna ǒ, kǒvò ní Dòrìkà.

ovv-tì ní «Ìsà». Kǒngónà ídzì dhu ònzì abhɔ nyú ìndrũ tò, ndàdù àrà nǎkùtále dzànà ònzì rǒ.

³⁷ Ní atdíku, andi alú ka, ràdù òvè dòtsí. Ní ka kadù ká-bvò ù'ò, kufǒ, kadù itdùnà kupò nà, kowù ìlinà ràyi ɔrùnǎ rò rí'ì kàluga ò.

³⁸ Ludà tó pbanga ní'ì íkyèrǒ Yɔpà tó kigò-tí rò. Ní Yɔpà rí'ì Yèsù bhà ábhàlǐ níitdègu dhu ìri Péterù rǎrǐ'ì ndi pbanga ǒ, ní abádhí adù óyǒ ale nóvì ròwù Péterù ànzì, 'àti: «Mǎ mìtdè nyi itdè tí nyú. ìrà kòwu atdíkpá tsàkàtsàkà fàràbvù.»

³⁹ Ní ányìrǒ rò tí, Péterù mà adù òwu atdíkpá abádhí mànà. Ní, Yɔpà Péterù àrà àhɔ rò, ka kunda ka rùpò ndàrà àhɔ yà Tàbítà-abvò ka kili ònà kàluga ò. Kóró abvo-ayí náadù 'àndu Péterù-tí, 'àmbe òdzi dǒ. Abádhí adúnà òwu yà àdì ndì ndàdì nyìkpóna nà rórò Tàbítà óbhòlò mberù mà ɔrú mùdzarù mànà nítè rǒ Péterù tò.

⁴⁰ Nírò ní ndi Péterù avi kóró ale rùvò kàluga ò rò. Kǎdù ndòkò ɔtdyùna dǒ, ndàmbe ndìtsò dǒ Kàgàwà rǒ. Wò dhu-dzidǒ, kǎdù ndàgere abvo dò, ndàdù àtìna: «Tàbítǎ, ívǎ nyi.» Ní, íyàdhíyà náadù nyìkpóna àngbe. Ní Péterù ndì ndàla rò, kǎdù ndàngbe, ndàdi sùnátù dǒ.

⁴¹ Péterù adù ɔtsúna nágbà, ndàlǎ Tàbítà nǐ, ndìvǎ ɔrù. Tdítdǒ, kǎdù Yèsù ná'ù ale mà abvo-ayí mànà núnzì rìwǔ, ndàdù Tàbítà nítè fíyò iwà ìkyè rórò.

⁴² Ní Yɔpà tó kigò ǒ, kóró ale níri wò dhu-òyǐ, ábhǒ ale nyú ràdù Ádrùngbǎle Yèsù ná'ù.

⁴³ Wò dhu-dzidǒ, Péterù adù ábhǒ idhɔ nyú nónzì Yɔpà tó kigò ǒ, yà ɔròhò nonyínà Simoni tí kátina ale bhà idzá.

10

Kòrnòliyò dò dhu rǒdzì ɔnyu tó ɔfò ɔ dhu

¹ Kàyìsàriyà tó kigò ɔ, Kòrnòliyò tí kátina atdí ale ní'ì inè. Ka ní'ì «Ìtaliyà tó pbìrì ɔ pbànowí tó pìkò» tí kátina pbànowí* dǒ ádrùngbǎle.

² Àbadhi mà pbì idzá-bhà mànà kóró nóongónà Kàgàwà ɛle, 'àdù Kǒdò ɔnzì. Kǒngónà ábhǒ mùdzùnà nyú nónzì Pbàyàhúdì nzínzì ɔ nǎkùtále tò, ndàdù àrà ndìtsò rǒ Kàgàwà rǒ kóró kàsùmì ɔ.

³ Ní atdíku, àrùgyètdí adyifò-sisì adyídǒ nga tó ɔ, dhu adzì kà dò ɔnyu tó ɔfò ɔ. Ní, kǎla Kàgàwà bhà màlàyikà pbì idza rítsù ró, ràdù kànzi, ndàti: «Kòrnòliyò!»

⁴ Ní, Kòrnòliyò adù nyìkpóna ɔdì wò màlàyikà rǒ ɔdò ɔnzì ndì ndí rórò, ndàdù dhu ìvu tsùnà, ndàti: «Ádrùngbǎlé, ádhu nyì nyí ima ànzi nǐ?» Ní, màlàyikà adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Kàgàwà ìrì wà pbùkù itsòta. Ndirò, nyì nyarúbhǒna nǎkùtále tò perè návi wà ndì kpangba Kàgàwà-ɔnzì. Ní, ndì dhu-okú dò rò, Kàgàwà àdzo nzá rùnù rò.

⁵ Ní kòmbí, óvi ìndrǔ ròwù Yɔpà, ròwù Simònì tí kátina ale ànzì. Ngǎtsi ndì Simònì-ɔvò ní Péterù.

⁶ Ndi ale rǐ'ì yà ɔròhò ɔnyi arí Simònì bhà idzá, ndì idza ràdù ì'ì ádrùngbǎ rèrù-bidǒ.»

⁷ Ní, wò Kòrnòliyò mà rǔbhi ɔte rǒ nà màlàyikà níitdègu àwǐ kà-nyìkpó ɔ rò, ní kǎdù pbìndà kasu tó ɔyǒ ale mà, atdí pbìndà mùnowì mànà núnzì.

* **10:1** 10.1 Ndi pìkò ní'ì atdátí miyà pbànowí tó azà mùtù.

Ndi mùnowì ní'ì Kàgàwà bhà Hyátá nířù arí ale, ndàdù Kòrnòliyò-tsù dhu ìrì atdíđ.

⁸ Ní, Kòrnòliyò awe wò ndì nònzì dhu kóró abádhí tò, ndàdù abádhí òvì ròwù Yòpà.

Péterù dò dhu rōdzì onyà tó ǒfò ǒ dhu

⁹ Tsútsá nínaní, kǒkò Kòrnòliyò óvíná ale ní'ì abhi nà tí. Ní, azà adyifò-sisì adyíbhengá nga tó ǒ, abádhí í'ì íkyèřò ndíní ì otsú tí Yòpà tó kíğò ò. Nírò ní ndi Péterù upò ndàrà ndìtsò idza-dòtsirò ò ka kóbhòlò asota tò ngari ò rò*.

¹⁰ Ní àwù alú ka atdíđ, ràdù ndòzè ndònyù dhu. Ní ònyù òyè ka kí kà tò òná kàsùmì ǒ ní ndi, dhu adzì kà-dò onyà bhěyi.

¹¹ Ní kála òrù-akpà-lí'ò ndì nàngbe ró, ádrùngbǎ mberù bhěyi ndì nìli atdí dhu ràdù àmbe ìfo đǒ òrù-akpà ò rò ìfo pbinàdò rǒ ka kùlǔ ndì rórò, rìrà àhù yà adzì đǒ.

¹² Wò ndi ádrùngbǎ mberù ò í'ì dhu ní: ìfo pfǒya đǒ arúbhi ìzǎ-tidò mà kóró, òya đǒ arí 'àdha yà adzì đǒ ìzǎ-tidò mà, orú arángìli àrè-tidò màná kóró.

¹³ Ní, Péterù iri atdí ale-tù dhu òvò rí fíndà ró, ndàti: «Péterù, ívà nyi nyazè kòrí ìzǎ, nyadù à'ànà.»

¹⁴ Ní, Péterù adù dhu àdu, ndàti: «Inzì ní wò dhu bhěyi Ádrùngbǎlé! Inzá ma mapèna yà Kàgàwà isó inzì ka kongó tí à'ànà ìzǎ-tidò ná'a. Ndirò, ma màpè nzá Kàgàwà-nyìkpó ǒ òtì ìzǎ-tidò ná'a.»

---

* **10:9** 10.9 Mrk 13.15

15 Ого рí kisë ñǎ, Péterù iri wò ale-tù ràti: «Péterǔ, iwà Kàgàwà ú'ò rìlǎ nyìkpóna ǒ dhu náká nzá nyatì òtòtì dhu tí.»

16 Wò dhu adù ndì ndònzì ndì ìbhũ-gùna. Ìbhũ ka nisě dhu-dzidǒ, ka kadù wòrí ádrùngbǎ mberù ìdha ányìrǒ rò tí ròdzì òrù-akpà ò.

17 Péterù adì ndàmbe inga ìrè dǒ wò ndì ndàla dhu dǒ. Nírò ní ndì kǒkò Kòrnòliyò íviná ale níwú, ìtsì ìko Péterù rǐ'ì òná idza-ngbò ka kákpòrò ñǎ kàlì-lí, iwà ì òngù dhu kóró ngari òná, óròhò ònyi arí Simònì bhà idza ràrǐ'ì ngbòró rórò.

18 Ní, abádhí anzi dhu, 'àdù dhu ìvu ányì-dzá-bhà-tšǔ, 'àti: «Simònì Péterù tí kátina ale nátì àdì àzú-dzá?»

19 Wò ndì kàsùmì ǒ, Péterù ní'ì inè wò ndì ndàlanà dhu dǒ tí ndì ndí inga ìrè tdítǒ ró. Nírò ní ndì Kàgàwà bhà Hlǎ-Alafí adù dhu òvò kà tò, ndàti: «Péterǔ, kòñǎ ìbhũ ale rǐ nyome.

20 Ní ívǎ nyi nyawũ tsàkàtsàkà, nyǎdù òwu abádhí mànà atdíkpá ìnzǐ afínũ rǔguru rórò, ima nyú ma mìvì ndì abádhí nídhunǎ.»

21 Ní Péterù ìfò, ndìrà àhũ kòrí ale-tí'ò rò, kǎti: «Ìma ní ndì yà nyǐ nyómèna ale. Ní, ádhu nyǐ nyìwũ iró okúna dò rò?»

22 Ní, abádhí adù dhu àdu, 'àti: «Mǎ nìvì ní Kòrnòliyò, pbànowí dǒ ádrùngbǎle. Ndi ale ní obhónángatále, ndìrò ka ní Kàgàwà-òdò ònzì arí ale. Ndirò, kóró Pbàyàhúdì arí ídzi dhu kèlě àwě kà-dǒ. Ní Kàgàwà bhà màlàyikà návi ndì kà tò, ndàdù kàvi rànzi ìnyi pbìndà, ndínǎ ndiri tí nyi nyáwěna fǐndà dhu.»

23 Nírò ní ndi Péterù adù kòrí ale náko ròtsù idza, ndàdù abádhí àbhu ròyi mběyi nyú.

Péterù rí'ì Kòrnòliyò bhà idzá dhu

Tsútsà nínganí, Péterù mà kókò Kòrnòliyò ívi ale mà, Yopà tó kigò ǒ Yěsù ná'ù ale nzínzi ǒ ngúfe ale mànà níivà ì Yopà rò, 'òwù Kòrnòliyò bhà Kàyìsàriyà tó kigò ò.

24 Ní tsútsánínganí tdítǒ, Péterù arà àhu Kàyìsàriyà tó kigò ò. Ní ányì, Kòrnòliyò í'ì abádhí òdo ndì ndí ró, atdíkpá yà ndì ndúnzìná kóró fí-dzá bhà mà, atdíǒ ndì ndóze ǒdhína mànà.

25 Ní, idza Péterù ròtsù òná kàsùmì ǒ, Kòrnòliyò ahù kàko. Ní kàkò ndì ǒtdyàna dǒ, ndìbvù ndì kǒnzì-tsù ǒ, ndùlě ka.

26 Pbétù, Péterù adù kàlu ndìvà ǒrù, ndàdù àtìna kà nì: «Ívà nyi ǒrù. Ima mà átò ní inyi bhěyi ale kělě.»

27 Ní, idza ì ótsù àzembè ì óte Kòrnòliyò nà rórò rò, Péterù atù ábhǒ ale nyú idzá ì nàndu ró.

28 Ní, kǎdù dhu òvò k pangba abádhí tò, ndàti: «Nyí, nyí nyùnì wà dhu mběyi nyú Ƴyátá rísǒ dhu atdíǒ, Mùyàhudì rākǎ nzá ndì'ì ìnzì ní Mùyàhudì t'ódhìna tí, ndirò kà rākàna nzá ndòtsù ìnzì ní Mùyàhudì bhà idza. Pbétù, Kàgawà nyú ndìtírò nówò dhu idù, ndàti: Inzá ma rākǎ mozù atdí ale mà ìnzá ílǎ nyìkpóna ǒ ale tí, ndirò ìnzá àkǎ kokò mànà atdíkpá ale tí.

29 Nírò, kòní ndi dhu-okú dò rò nga ní ndi, yà nyí nyòvi ìndrù ròwù manzi rò, ma mìvà ma mìrà àzú ìnzì pǒdu rǔguru rórò. Ní kòmbí, ma mòzè muni àdhu-okú dò rò màtí nyí nyànzi ma mìrà àzú dhu.»

³⁰ Ní Kòrnòliyò adù dhu àdu Péterù tò, ndàti: «Indo idho àhu wà ifo, yà mbèmbè yàrí kàsùmì ò tí ma mádi mambe mitsò dǎ òná pbà idzá rò àrùgyètdí adyifò-sisì adyídǎ nga tó ǎ. Ní ányìrǎ rò tí, ma mála atdí ale iwà idè onzidú, ùmbìli rùmbìli mùdzarù ndì ndùfǎ ròná rórò.

³¹ Ní ndi ale áti ima nǎ: «Kòrnòliyò, Kàgàwà ìrì wà pbùkù itsòta. Ndirò, kàla wà nàkùtále tò nyi nyarùbhona perè.

³² Nírò, óvì ìndrù ròwù Yopà, ròwù Sìmonì tí kátina ale ànzì. Ngǎtsi ndì Sìmonì-òvò ní Péterù. Ndi ale rǎ'ì yà óròhò ònyi arí Sìmonì bhà idzá, ndì idza ràdù ì'ì ádrùngbǎ rèrù-bidǎ.»

³³ Ní ányìrǎ rò tí, ma mòvì ìndrù pbùkù ròwù nyanzì. Ní, nyi nyàdù dhu ònzì mbèyi mǎtí nyirà. Nírò, kǎnǎ àlǎ kǎ'ì kóró kòmbí Kàgàwà-ònzì, ndínǎ mǎ miri tí Ádrùngbǎle Kàgàwà óvò ìndù ndínǎ nyi nyawe tí fǎkà dhu kóró.»

Péterù rǎte Kòrnòliyò bhà idzá rò dhu

³⁴ Ní, Péterù apè ote, ndàti: «Kòmbí ma mènì wà dhu obhó tí, ìnzì Kàgàwà rarí ìndrù-ǎnga òvò.

³⁵ Ndirò kóró pbìrì ǎ, Kàgàwà ará'una ale ní yà oðona ònzì arí ndàdù obhónánga ònzì ale.

³⁶ Kàgàwà íbhò pbìndà ote Pbàìsràyélí tò. Ndi ote ní, mǎrùngà tó Ídzì Mǎkǎrù Yèsù Krístò-otù ǎ. Ndirò, ndì Yèsù Krístò ní ndi kóró ale tó Ádrùngbǎle.

³⁷ Nyí, nyí nyùnì wà kóró Yùdeyà tó pbìrì ǎ ndì nónzì dhu, ròpè ndì Gàlìlayà tó mùlengù ò rò, yà Yùwanì óvò ìndrù tò bàtizò dzidǎ.

38 Ndirò, nyĩ nyùni wà ìngbà dhu bhěyi màtí Kàgàwà íră Yěsù, Nàzàretì tó kigò ǒ ale pbìndà Ĥlĭlă-Alafĭ bhà ádrùngbǎnga tó ǒbi nĭ dhu. Ndi Yěsù úbhi kóró ngari ònă, ndàrà ídzì dhu ònzì rǒ ìndrű tò, ndàdù àrà Pǎmvo arávu ròyá kóró ale nígu rǒ, Kàgàwà í'ì ndì mànà nídhunĭ.

39 Mă'ì ní yà Yěsù ónzì Pbhàyhúdí tó pbìrì mà, Yèrùsàlemà tó kigò mànà ǒ kóró dhu tó ngàmbì. Ka kóhò ndi Yěsù, kutǒ mùsàlabhà dǒ, kadù òtdùnà.

40 Pbhétù ibhu rí kisě idho ǒ, Kàgàwà ádù kàbhũ rìngbè ndì ibhu ò rò, ndàdù kàbhũ rìtè ndì k pangba.

41 Kĭtè nzá ndì kóró ale tò. Pbhétù, kĭtè ndì fǎkà yà Kàgàwà avò mà mĭ'ì pbìndà ngàmbì tí ale tírò. Kàbhà ìngbèta dzidǒ, mà mónyè dhu, màdù dhu òmvù atdíkpá kà mànà.

42 Ndirò, kádù dhu ùya fǎkà, ndínĭ mà mvo tí dhu ìndrű tò, màdù dhu ìtè k pangba, ndì rārĭ ndi Kàgàwà avò ndì ndínĭ ndì nditdĭya tí ùvǔvè ale mà, ípìrǒrò rí'ì ale mànà-ànyă.

43 Ndirò, Kàgàwà bhà pbànábí náavò dhu kǒkú dò rò, 'àti: <Yěsù-ovò rǒ, Kàgàwà arí Yěsù nà'ù ìngbàtí ĭli ndì ale mà ní bhà nzérenga núbà kóró ndì ale tò.>»

Kàgàwà bhà Ĥlĭlă-Alafĭ rĭfo ìnzĭ ní Pbhàyhúdí dǒ dhu

44 Wò Péterù rǒte òná kàsùmì ǒ, Kàgàwà bhà Ĥlĭlă-Alafĭ níifo kǒkò Péterù rùnona fĭyò dhu ìrĭ rǒ rúbhi kóró ale dǒ.

45 Ní, kǒkò Péterù mà níwũ mànà atdíkpá Yěsù ná'ù Pbhàyhúdí idho núuko atdíđǒ, ìnzĭ ní

Pbàyàhúdí tò Kàgàwà àbhũ pbìndà Ɔlǐlǎ-Alafí tó perè átò dhu-okú dò rò.

⁴⁶ Obhó tí, i Pbàyàhúdí níri kǒkò i ale inzá i apèna ìrina angyi aláwà-tidò òte rí, 'àdù àmbe Kàgàwà bhà ádrùngbǎnga ilè dǒ ró. Ní, Péterù adù dhu ivu Pbàyàhúdí-tsǔ, ndàti:

⁴⁷ «Kòmbí, kǎkà ale nábà wà Kàgàwà bhà Ɔlǐlǎ-Alafí átò àlě bhěyi. Ní ádhu ndi ndùvo rádù abádhí rǒ ìnzǐ bàtizò nalǔ tí?»

⁴⁸ Nírò ní ndi Péterù adù bàtizò àvi kubho kǒkò ìnzǐ ní Pbàyàhúdí tò Yèsù Krístò-òvò rǒ. Wò dhu-dzidǒ, kǒkò bàtizò nalǔ ale náadù Péterù àgo, 'òkò mànà atdíkpá ngúfe idho tí.

11

Yèrùsàlemà tó kigò ǒ Péterù rǐ ndi nónzì dhu àwě dhu

¹ Yùdeyà tó pbìrì ǒ i nòtù uvitatále mà, Yèsù ná'ù ngǔkpà ale mànà níri dhu yà ìnzǐ ní Pbàyàhúdí mà ní rìrì wà Kàgàwà bhà Ɔte átò.

² Ní, Péterù itdègu ndàdǔ Yèrùsàlemà tó kigò ò, ní Yèsù ná'ù ndi kigò ǒ Pbàyàhúdí náadù 'òpè 'àmbe òrù dǒ kà-dǒ, 'àti:

³ «Nyi nyàrà òtsù ìngbà dhu bhěyi ìnzǐ ní Pbàyàhúdí* nzínzì ò, nyádù dhu ònyù atdíkpá abádhí mànà?»

⁴ Nírò ní ndi Péterù adù ndi nónzì dhu òpè ndàwe tsùnàrǒ abádhí tò. Kǎti:

⁵ «Ma mí'ì Yòpà, ní ma mádi mambe mitsò dǒ adyídǒ, dhu rádù òdzì dùdù onyũ bhěyi. Ní, ma

---

* **11:3** 11.3 Ìnzǐ ní Pbàyàhúdí tí ka kátina ale náti ka kí átò inzá ka kóbhòlò onziyánga ale tí.

mála ádrungbǎ mberù bhěyi ndì nìli atdí dhu òrù-akpà ò rò rífo, ndámbe àwũ dǎ dùdù ìfo pbinàdo rǎ ka kùlǔ ndì rórò.

⁶ Ní, yà ma mùdǎ nyìkpódu mambe wò dhu àndà dǎ rò, ma mála yà adzi dǎ arúbhi ìfo pfǒya dǎ ìzǎ mà, irí ǒ ìzǎ mà, òya dǎ arí 'àdha ìzǎ mà, orú arángìli àrè mànà.

⁷ Wò dhu-dzidǎ, ma mírì atdí ale-tù dhu òvo rí idù ró, ndàti: <Péterǔ, ívǎ nyì nyazè kòrì ìzǎ, nyadù à'ànà.>

⁸ Ní, ma mádu dhu àdu, mati: <Inzǎ ní wò dhu bhěyi Ádrungbǎlé! Inzá ma mapèna yà Kàgàwà isó ìnzǎ ka kongó tí à'ànà ìzǎ-tidò à'a. Ndirò ma mapè nzá Kàgàwà-nyìkpó ǒ òtì ìzǎ-tidò ná'a.>

⁹ Oyo rí kìsě nǎ, ma mírì wò ale-tù òrù-akpà ò rò róte ró, ndàti: <Péterǔ, iwà Kàgàwà ú'o rìlǎ nyìkpóna ǒ dhu náka nzá nyatì òtòtì dhu tí.>

¹⁰ Wò dhu nádù ndì ndònzì ndì ìbhũ-gùna. Ìbhũ ka nìsě dhu-dzidǎ, ka kádù wòrì ádrungbǎ mberù ìdha ányìrǎ rò tí ròdzì òrù-akpà ò.

¹¹ Wò ndì kàsùmì ǒ tí ní ndì, rùdú ka kivi Kàyisàriyà tó kigò ò rò ìbhũ ale nádù 'ùtò yà ma mí'ì òná idza-lí.

¹² Ní, Kàgàwà bhà Hlǎ-Alafí ádu dhu òvò idù ndàti, mà ròwu atdíkpá abádhí mànà ìnzǎ afídu rǔguru rórò. Kǎkà nyǎ nyálǎna iró azà odhídu nádù munda ányì Kàyisàriyà, màdu ìtsi òtsù yà ima nànzì Kòrnòliyò bhà idza.

¹³ Nírò ní ndì Kòrnòliyò ádu ìngbà dhu bhěyi màtì Kàgàwà bhà màlàyikà àvi ndì fínda pbindà idzá dhu náwe fákà. Màlàyikà átì kà nǎ: <Òvi ìndrǔ ròwù Yopà, ròwù Sìmonì tí kátina ale

nánzi. Ngãtsi ndi Sìmonì-ᵛvò ní Péterù.

14 Ndi ale rĩ ndi inyi mà, kóró pbùkù idzá-bhà mànà rǔgu nĩ ɔte nàwě indù.>

15 Ní, ɔte ma mòpè mawε ndi Kòrnòliyò bhà idzá-bhà tò dhu-dzidǔ, Kàgàwà bhà Hìlǎ-Alafí nádù ifo abádhí dǔ, àdhàdhì yà wemberè tí ndi ndifo àlě dǔ dhu bhěyi.

16 Ní, ndi dhu ádù mabhù mirè yà Ádrùngbǎle Yēsù ɛno àlě tò dhu. Kǎti: <Bàtizò nubhónà Yùwanì núubhò bàtizò indrù tò idha nĩ. Pbétù nyĩ, nyĩ nyĩ Hìlǎ-Alafí tó bàtizò àlě.>

17 Kàgàwà úbho yà Ádrùngbǎle Yēsù Krístò àlě ka'ú nínganí ndi ndubhò àlě tò perè átò abádhí tò. Ní, ima ní'iyana àdhi ndínĩ ma muvó tí ma Kàgàwà rǔ ìnzĩ rònzi pbìndà kasu?>

18 Wò ɔte ì ìrì rò, kǔkò Péterù mà rǔbhi 'àgò rǔ mànà ale náadù affiya òtù, 'àdù 'òpè 'ilè Kàgàwà, 'àmbe àtìnà dǔ: «Hàkà! Kàgàwà pbání àbhù rádù ìnzĩ ní Pbàyàhúdí mà nábhu rùgèrè fiyó mǔtso, rádù obhóná ípìrǔnga nábà átò!»

Kànisa rĩ ndòpè Àtìyòkiyà tó kigò ǔ dhu

19 Stìfanù ka kòhò dhu-dzidǔ, ndi nòpè Yēsù ná'ù ale rǔ avuta náabhù ì ale rìfàlà ì dhèdhèrò kigò ònà. Atdídhena ale náatsè Fòyìnìkè, ngǔkpà ale náatsè Kìpurò, ndirò ngǔkpà-tsí náadù òtse Àtìyòkiyà. Abádhí owúnà Kàgàwà bhà Ídzi Màkǔrù núnò rǔ Pbàyàhúdí tò tí.

20 Pbétù, yà abádhí nzínzi ǔ ì nòtù Kùrenì ǔ ngúfe ale mà, Kìpurò ǔ ngúfe ale mànà náawù ùvò Àtìyòkiyà, 'àdù 'òpè 'ùnò Ádrùngbǎle Yēsù dǔ róte Ídzi Màkǔrù ìnzĩ ní Pbàyàhúdí tò.

21 Ádrùngbǎle Kàgàwà náabhù obi atdíđǒ abádhí tò, ndi dhu ràdù àrà yà abádhí rǐ dhu òvò fǐyò ábhǒ ale nyú nábhù rǒ rùgèrè ì, 'àdù Ádrùngbǎle Yěsù ná'ù.

22 Wò abádhí rǒnzina dhu-òyǐ níitdègu àrà òtsi Yèrùsàlemà tó kigò ǒ kànisa ǒ bhà-bì ò, ní i ale adù Bàrnabà nóvi ràrà Àtìyòkiyà.

23 Bàrnabà níitdègu àrà àhù ányì, ndàdù Kàgàwà àso Yěsù ná'ù ale dhu nótù, ní kǐdhè adù ndìka atdíđǒ. Kǎdù i ale-afí àbhù ròtsi obi ndínǐ ì nǎpá tí atdíđǒ Ádrùngbǎle Yěsù rǒ tí.

24 Ndi Bàrnabà ní'ì ídzì ale, atdíđǒ Ìlǐlǎ-Alafí írà ale, ndirò ádrùngbǎ a'uta nà ale. Ndi dhu bhèyi ní ndi, ábhǒ ihé-yà nyú náadù Ádrùngbǎle Yěsù ná'ù.

25 Wò dhu-dzidǒ, Bàrnabà adù àrà Sávùlò nómè Társò tí kátina kigò ò.

26 Ní ka ndì ndàla rò, kǎdù kidyì iwù mànà atdíkpá, iwù ùvò nà Àtìyòkiyà. Ndi Àtìyòkiyà tó kigò ǒ kànisa ǒ, abádhí anzì atdí ato nyú. Ndirò ndi kànisa ǒ, abádhí udhè dhu ábhǒ ale nyú tò. Wò ndi Àtìyòkiyà tó kigò ǒ nga ní ndi wemberè tí ka kapè kunzi Yěsù bhà ábhàlǐ pbàkrístò tí nǐ.

27 Ndi kàsùmì ǒ, Kàgàwà bhà pbànábí núuvò Yèrùsàlemà tó kigò ò rò, 'òwù Àtìyòkiyà.

28 Abádhí nzínzì ǒ atdí ale-òvò ní'ì Àgabù. Ní, Kàgàwà bhà Ìlǐlǎ-Alafí ùnda ka ròvò dhu ndàtì, ádrùngbǎ àgǎyì rǎrǐ ìsǐ yà adzi dǒ kóró pbìrì ǒ. Obhó tí, ndi àgǎyì adù ìsǐ yà Klòdiyò ní'ì kámá dǒ ádrùngbǎ kamà tí òná kàsùmì ǒ†.

† 11:28 11.28 Kǐ'ì kámá dǒ ádrùngbǎ kamà tí Pbarómá tó pbìrì ǒ.

29 Wò ndi kàsùmì ǒ tí ní ndi, Yēsù bhà ábhàlì adù 'írì, 'ítsà foyá dhu, ngátsi ale ràrà kìbhò rǒ foná ndì nàbà dhu-bvù rǒ, ndíní ì onzi tí ɔdhíya dzùnà nǐ Yùdeyà tó pbirì ò.

30 Perè ì ìtsà dhu-dzidǒ, abádhí adù kàbhù Bàrnabà mà, Sávùlò mànà ròwù àbhùnà Yèrùsàlemà tó kigò ǒ kànìsà ǒ pbàkùrù‡-fó Yèrùsàlemà tó kigò ò.

12

Yàkòbhò òho ka kí, kadù Péterù òsò dhu

1 Wò ndi kàsùmì ǒ, ádrùngbá kamà Hèròdè apè ndàvu Kànìsà ǒ bhà nzínzì ǒ atdídhéná ale rǒ.

2 Ní, kàbhù Yàkòbhò, Yùwanì t'ádònà kòkèrè dònà ìla tó obhi-akpà nǐ, ròvè.

3 Kìtdègu wò ndì ndàbhù kònzì dhu àlǎ Pbàyàhúdì-nyìkpó nòfò ró, ní kǎdù Péterù àvi kosò. Wò ndi dhu anzì ndì yà ìmbǎ ònà afi nà mùgatì tó mùhendù tó kàsùmì ǒ.

4 Ní, Péterù ka kòsò dhu-dzidǒ, Hèròdè adù kàbhù kidò imbi-dzà ò. Kǎdù ififó pbànówí tó ìfo mùtù núli, ròdò kà-ngbò ányì-dzá. Kùdhè dhu ní, Pásìka tó mùhendù-idhò rǔda rò ndì ndì kàbhù kòtdì ànyàna ibí ale nzínzì ǒ rò dhu.

5 Ní, ka kambénà Péterù-ngbò òdò dǒ imbi-dzà ò, pbétù Kànìsà ǒ bhà adù òko, 'àmbe 'ítsò dǒ Kàgàwà rǒ kòkú dò rò ìnzì ì í ònà nga òtdì rórò.

Kàgàwà bhà màlàyikà rǐ Péterù ìkòlò imbi ò rò dhu

6 Yà tsútsǎ nínnganí Hèròdè rǐ dhu ònzì ndì ndàbhù tí Péterù kòtdì ànyàna ònà idhò tó iku

‡ 11:30 11.30 Pbàkùrù ní kànìsà ǒ ádròdrǒ ale.

ǒ, Péterù í'ì óyǒ pbànowí nzínzì ǒ ndì ndàyi ró, ɔtsúna ràdù í'ì óyǒ àdrà-mbí nǐ ka kùtsì ró. Ndirò, sàndìrì adù í'ì tsàtsù-ngbò òdo ì í ró.

⁷ Ní kòmbómbí tí, inzá kǒkò ale ùni kàsùmì ǒ, Ádrùngbàle Kàgàwà bhà màlàyikà nítò ndì, awáwù ràdù Péterù mà rǐ'ì ònà kàlugá-ngba ǒ nga àtdyi, ràwù hwé. Ní, wò màlàyikà náaya Péterù-ngbò ɔngòna rǒ rò, ndìnga idho ò rò, ndàdù àtìnà nǐ: «Ívà nyi tsàkàtsàkà.» Ní, Péterù-ɔtsú rǒ í'ì àdrà-mbí náadù 'ìtdì ìtírò, 'àwà ì obvò.

⁸ Wò màlàyikà adù àtìnà tdítǒ kà nǐ: «Ísò mvunu ò, nyadù pfǒnu rǒ kàyitò-mbí iso mbèyi.» Ní, Péterù adù wò màlàyikà àvi fǐndà dhu ònzì. Wò dhu-dzidǒ, màlàyikà adù atìnà tdítǒ kà nǐ: «Áfǒ rùnù ɔrú mùdzarù, nyadù irà owùdu ǒ.»

⁹ Ní, Péterù adù àhù, ndàrà kǒwù ǒ. Kǔni nzá dhu, wò màlàyikà rǒnzina dhu ràrǐ obhó dhu. Pbétù, kàmbénà dhu àtì dǒ ɔnyu rǐ ndònyu dhu tí.

¹⁰ Ní, abádhí ɔdà wemberè tó sàndìrì tó mùtù tí. Tdítǒ abádhí ɔdà ɔyɔ rí kisé sàndìrì tó mùtù tí. Wò dhu-dzidǒ ní ndì, abádhí awù ùvò yà dòtsí ka kúvò nǐ kigò ò tsumà tó tsàtsù-tí. Ní ndì tsàtsù adù ndàpfò ndìtírò abádhí tò, abádhí ràdù ùvò iri, 'àdù òko àmbe òwu dǒ ngudhà ǒ. Ní kòmbómbí tí, wò màlàyikà adù àwí Péterù-tí rò.

¹¹ Nírò ní ndì wò róná ndì nònzì dhu arà Péterù-do àlù. Ní kàtì: «Kòmbí, ma muni wà dhu Ádrùngbàle Kàgàwà nyú ní yà pbìndà màlàyikà nìbhò rìrà mìkòlò Hèròdè-fó rò, ràdù mabhù mogù yà Pbàyàhúdì rǔbhi àpàrà rǒ rùdú ì ɔnzi

tí kóró dhu ǒ rò.»

¹² Wò dhu àlǔ dóna rò ní ndi, kǎdù àrà Màriyà, Yùwanì-tsánà bhà. Ngǎtsi ndi Yùwanì-ovò ní'ì Mǎrkò. Ní ndi Màriyà bhà idzá, ibí ale nyú ní'ì ì àndu ì, 'àmbe 'ìtsò dǒ ró.

¹³ Ní, Péterù itsi tsǎtsù ìtdo irinǎ rò, Ròdhà, kasu tó atdí tsìbhíngba ràdù òndri ìkyèrǒ tsǎtsù tí.

¹⁴ Ní, Péterù ndì ndùni tǔna rǒ rò, kǐdhè ika ndì atdíǒ. Ní, inzà ndì ndǎpfò tsǎtsù mà kà tò rórò, kǎdù ndàngbo, ndòkù Péterù rǐ'ì tsǎtsùnǎ dhu òvò idza rǐ'ì ale tò.

¹⁵ Ní i ale adù dhu àdu Ròdhà tò, 'àti: «Tí àrǐ dùnú rǐ'ì dhé?» Pbéù, Ròdhà adù àdi ndàmbe inè Péterù rǐ'ì obhó tí tsǎtsùnǎ dhu kèlě nóvò dǒ abádhí tò. Ní abádhí adù àtìná wò tsìbhíngba nǐ: «Péterù-mùlǐ ní wò.»

¹⁶ Pbéù, Péterù adù àdi, ndàmbe tsǎtsù kèlě nótdò dǒ. Nírò ní ndi ka kawù tsǎtsù àpfò, kà ràdù òtsù idza. Ní, ka ì àla rò, idho adù idza ì'ì ale ùko atdíǒ.

¹⁷ Ní, Péterù adù abádhí nágo ɔtsúna nǐ ìnzǐ ɔte tí. Kǎdù ndòpè ndàwe ìngbà dhu bhèyi màtí Ádrùngbǎle Kàgàwà àbhu ndì ndàhu imbi ò rò dhu abádhí tò. Tdítdǒ, kǎdù àtìná abádhí nǐ: «Nyòwu nyàwe wò rùdú ndì nònzì dhu Yàkòbhò mà tò, ngǔkpà àlě t'ódhína màná.» Wò dhu-dzidǒ, kǎdù àhu idza rò, ndàdù àrà ngǎtsi ngari ò.

¹⁸ Ní ìnga ùbho rò, pbànowí-tsi ava ndì atdíǒ, 'àmbe dhu òngù dǒ tsùyá nzínziya ǒ, 'àti: «Péterù nyú àrà àdhà?»

¹⁹ Ádrùngbǎ kamà Hèrodè adù kàvi kòmè kóró

ngari ònǎ, pbétù ka kadù nzá kàbà. Nírò ní ndi kádù dhu àvi kɔngù Péterù-ngbò òdò rǒ rúbhi sàndírì-tšǔ, ndàdù àbhunà kɔkyè kóró. Wò dhu-dzidǒ, Hèròdè adù ndìvǎ Yùdeyà tó pbìrì ò rò, ndàrà Kàyisàriyà tó kigò ò, ndàrà àdì ànyì ákě kàsùmì tí.

Ádrùngbǎ kamà Hèròdè rǒvè dhu

²⁰ Ádrùngbǎ kamà Hèròdè náakó atdíǒ Tìrò mà Sìdonà mànà tó kigò ǒ bhà rǒ. Ní, atdíku, abádhí ìrì ì ndínǎ ì oví tí ìndrǔ ɔvòya rǒ Kàyisàriyà tó kigò ò, ròwù òte Hèròdè nà. Ní, ndínǎ ndi dhu aká tí fǐyò, abádhí adù 'ìrì Blǎstò tí kátina ale nà. Ndi ale ní'ì ádrùngbǎ kamà bhà idho tó kàluga ǒ dhu dǒ ádrùngbǎle. Ní abádhí awù 'ònzì ndínǎ ì oko tí màrùngǎ ǒ Hèròdè mànà, abádhí tó pbìrì ǒ bhà òngù rí ònyè ongonà ìrà ádrùngbǎ kamà Hèròdè bhà pbìrì ò rò nídhunǎ.

²¹ Ní, yà abádhí ìrì ì ndínǎ ì ɔte tí ádrùngbǎ kamà mànà ònǎ idho ǒ, ndi kamà núufó ndi pbìndà ádrùngbǎnga tó mùdzarù nǎ, ndàdù àdì pbìndà ádrùngbǎ kamà tó tombi dǒ. Wò dhu-dzidǒ, kádù ɔte òpè, ndàmbe dhu òvò dǒ ihé-yà tò.

²² Ní wò kà rǒte ònǎ kàsùmì ǒ, ihé-yà adù idù 'àti: «Ìgyò! Ìnzǎ ní ìndrǔ nyú yà rǒte dhemǎ! Mǎngǔ-ngba nyú ní yà rǒte!»

²³ Ní ànyìrǒ rò tí, Ádrùngbǎle Kàgàwà bhà màlàyikà náapbì Hèròdè, inzá kàbhè ifuta Kàgàwà tò dhu-okú dò rò, asa ràdù àkanà, ròvè dòtsí.

24 Pbétù wò ndi kàsùmì ǒ, Kàgàwà bhà Ǿte adù àdi ndàmbe ndànga dǒ, ndàdù àmbe ndùndò dǒ kóró ngari ònǎ.

25 Bàrnabà mà Sávùlò mànà níitdègu fíyò ka kavì 'òwù ònzìnà Yèrùsàlemà tó kigò ǒ kasu nító, ní abádhí adù 'ìvǎ, 'àdu ì Àtiyòkiyà. Ányì abádhí adù òwu atdíkpá Yùwanì tí kátina atdí ale mànà. Ngǎtsi ndi Yùwanì-òvò ní'ì Mǎrkò.

13

Kàgàwà bhà ǼlǼ-Alafí rǐ Bàrnabà mà Sávùlò mànà

nónò Kàgàwà bhà kasu tò dhu

(Gàl 2.7-9; 2Tì 3.8-9)

1 Àtiyòkiyà tó kigò ǒ kànìsà ǒ ale nzínzì ǒ, Kàgàwà bhà pbànábí mà, ìndrù tò arí dhu ùdhé ale mànà ní'ì ìnè. I ale ní'ì Bàrnabà, Nìgerì tí kátina Sìmiyonì, Lùkiyò, Kùrenì tó kigò ǒ ale, Mánàyenì, yà atdíkpá avì ádrùngbǎ kamà Hèròdè mànà ale, ndirò Sávùlò.

2 Ní atdíku, yà abádhí rǐ Ádrùngbǎle Kàgàwà ùlé, 'àdù ònyè t'ónyuta-tsù nútsì ònǎ kàsùmì ǒ, Kàgàwà bhà ǼlǼ-Alafí atì abádhí nǐ: «Nyòpì Bàrnabà mà Sávùlò nà idù, nyǔli igi, ndínǐ yà ma munzi ì fíyò kasu nǒnzi tí.»

3 Ní, ònyè t'ónyuta-tsù ì ètsì, 'àdù àmbe 'ìtsò dǒ átò dhu-dzidǒ, abádhí adù ǒtsúya núli Bàrnabà mà dǒ Sávùlò nà, 'àdù ùbhànà ròwù.

Bàrnabà mà Sávùlò nà ròwu Kàgàwà bhà Ídzi Mǎkǔrù
ùnò Kìpurò tó sòngà ǒ bhà tò dhu

4 Wò Kàgàwà bhà Ɔlǎ-Ɔlǎ-Alafí nóvì ì ì ì ówù rò, Bàrnabà mà Sávùlò nà náawù ùvò Sèlèkiyà tó kigò ò. Ní ányìrò rò, abádhí adù òtsù ádrùngbǎ ibhú ò, 'òwù Kìpurò tí kátina sòngà dò.

5 Ní, Sàlaminò tí kátina kigò ò ì òwù ùvò rò, abádhí apè 'ùnò Kàgàwà bhà Ɔte ìndrù tò Pbhàhúdí tó unduta-dzà ò rò. Yùwanì ní'ì ìnè átò atdíkpá abádhí mànà, ndàdù arà abádhí dzùnà ònzì rò.

6 Ní iwà ì ùdà Kìpurò tó sòngà ònǎ kóró rórò, abádhí awù ùvò ndì sòngà ò kigò, Pafò tí kátina ò. Ní, ndì kigò ò, abádhí atù Bàrà-Yèsù tí kátina màzítále. Ábadhi ní'ì átò Pbhàhúdí nzínzì ò tìtò tó nabì.

7 Abádhí ongónà òko atdíkpá Kìpurò tó sòngà ò lǐwalì, Sèrgiyò Pòlò tí kátina ale, yà atdíð ìnga núnì mànà. Ní, ndì lǐwalì avì Bàrnabà mà Sávùlò nà kunzì, rìwù tina ò, Kàgàwà bhà Ɔte ndì ndòzè atdíð ndìrì nídhunì.

8 Pbhétù wò màzítále, Èlemà, wòrí ní ndì kòvò-tì Pbhàgìríkí t'ávàna ò, náadù àdì, ndàmbe ndàgò ð abádhí mànà. Kǎdù dhu ònzì ndínì ndugéré tí lǐwalì-afí, ìnzì dhu na'u tí.

9 Nírò ní ndì Kàgàwà bhà Ɔlǎ-Ɔlǎ-Alafí ìrà ndì rò, Sávùlò, yà Pòlò tí kátina átò núudí nyìkpóna wò màzítále Èlemà rò,

10 ndàdù àtìnà nǐ: «Nyi nyarí'ì nzére màgèzi nà abho. Ndirò nyi nyarí ìndrù ùtrǎ abho. Inyi ní Pfòmvo t'ídhùnà nyé, ndirò inyi ní obhónánga rò òmvù. Nyi nyubhàya tí obhó Ádrùngbǎle Kàgàwà bhà túrútúru idè otu t'útdyata?

11 Ní Kòmbì, Ádrùngbǎle Kàgàwà-òtsú ìsǐ wà

dùnù. Nyi nyóngo ndùmùndúmú tí, ìnzì nyala adyifò-nyìkpó atdí kàsùmì ǒ màtí.» Ní uró rò tí, Èlemà-nyíngà núutì mbìì, ìnǒ-yà rìbvù ndì dòná. Ní, kǎdù ndòpè ndòrì ndì, ndàmbe ndùnda rí ale ònè dǒ.

¹² Ní, lèwalì itdègu wò ndì nònzì dhu àlǎ, náadù Yèsù à'ù, Ádrùngbǎle Yèsù bhà Ídzi Màkùrù ùdhě ka kí dhu òsù ndì atdí dǒ nídhunì.

Polò mà Bàrnabà nà rǒwu ùvò Àtìyòkiyà tí kátina atdí pbanga ò dhu

(Kas 7.1-50; 10.36-43)

¹³ Wò dhu-dzidǒ, Polò mà ǒdhína mànà núupò ibhú ò Pafò rò, 'òwù, 'òwù ùvò Pèrgà tí kátina Páfùliyà tó pbìrì ǒ atdí pbanga ò. Ányìrǒ ní ndì, Yùwanì* náadù abádhí nùbhà, ndàdù ndàdu, ndàrà Yèrùsàlemà tó kigò ò.

¹⁴ Ní, abádhí adù abhi òpè Pèrgà rò, 'òwù, 'òwù ùvò Pìsidiyà tó pbìrì ǒ atdí pbanga, Àtìyòkiyà tí kátina ò. Ní sàbatù-idhò ǒ, Polò mà ǒdhína mànà náatsù unduta-dzà ò, 'àdù òko obvò.

¹⁵ Nírò ní ndì ka kazù Músà bhà Ùyátá tó bhùkù ò ka kandí dhu mà, Kàgàwà bhà pbànábí náandí dhu mànà. Wò dhu-dzidǒ, unduta-dzà ǒ ádròdrò ale náadù ìndrù òvì, rǒwù dhu ùnò abádhí tò, 'àtì: «Àbanìnzó, nyì nyapé ì'ì ìndrù tò nyì nyòvona abádhí-afí nyì nyopé tí nǎ ǒte nà, ní nyòvo ka kòmbí.»

¹⁶ Ní, Polò ivà ndì ndidè, ndàdù ìndrù àpe ǒtsúna nǎ, rìnè. Nírò ní ndì kǎpè ǒte ndàtì:

* **13:13** 13.13 Ngǎtsi ndì Yùwanì-ǒvò ní'ì Màrkò.

«Ìsràyeli tó pbìrì ǒ bhă, ndirò nyĩ yà Kàgàwà-wòdò ònzi nyĩ nyarí rò, nyìri yà ma múnona dhu.

17 Àě, Pbàìsràyélí tírò, àě tó Kàgàwà náavò ndi àě t'ábhúna. Ní, Mísri tó pbìrì ò abádhí aróko òná kàsùmì ǒ, kădù abádhí àbhũ ròtrò, róngò ábhǒ alé-yà nyú tí. Wò dhu-dzidǒ, kădù abádhí ipfo, rùvò ányìrò pbìndà obi nyú nǎ.

18 Kădù abádhí-ngbò nódò rùngù ǒ, ràrà àhũ mbèmbè ìfò kumì ato tí.

19 Ndirò, kădù àrùbhù dhèdhèrò ale-tidò-tsù tó rùgànda-tse nótđi Kànanà tó pbìrì ǒ rò, ndàdù ndi pbìrì àbhũ àě t'ábhúna tò.

20 Kóró kǒkò dhu anzì ì, ràrà àhũ mbèmbè ìfò miyà dóná imbò kumì nà ato tí. Wò dhu-dzidǒ, Kàgàwà adù àě t'ábhúna-ànyă nítdì róngo ale nùli abádhí nzínzi ǒ, ràrà àhũ pbìndà nabì Sàmólè níđi ndi ndaraya abádhí nzínzi ǒ òná kàsùmì ò.

21 Ndirò, ròpè ndi uró rò, àě t'ábhúna náadù kamà ònzi Kàgàwà-fó. Nírò ní ndi Kàgàwà adù Sàwulò níđi abádhí dǒ kamà tí, rònyù idzi abádhí dǒ, ràrà àhũ ìfò kumì ato tí. Ndi Sàwulò ní'ì Kisì t'ídhùnà. Ndirò Kisì ní'ì Bènyàminì-dhú-bvǔ ale.

22 Kàgàwà níitdègu Sàwulò nífò ádrùngbă kamà tó tombi dǒ rò, ní kădù Dàwudì níđi tđítdǒ abádhí dǒ ádrùngbă kamà tí. Kădù dhu òvò átò Dàwudì-okú dò rò, ndàti: «Ma màbà wà Dàwudì, Yěsè t'ídhùnà, atđídǒ afídu ózè ale. Ka ní ndi ma mòzè dhu ònzi róngo kóró ale.»

23 Dàwudì bhà pbàdzukuru nzínzi ǒ rò ní ndi, Kàgàwà ipfo Yěsù, ndìđi Pbàìsràyélí tó ǒgùba tí, àdhàdhì yà angyangyi ndi ndakò fíndá làká dhu

bhěyi.

²⁴ Tdũ Yěsù ira rò, bàtizò nubhónà Yùwanì náavò dhu Ìsràyeli tó pbìri ǒ bhà tò kóró, ndíní ì nùgèrè tí, 'ùbhà fiyó nzérenga, 'àdù bàtizò àlũ.

²⁵ Ní, pbìndà kasu-tsù àmbènà àrà ndòdì òná kàsùmì ǒ ní ndi, Yùwanì ivú dhu Pbàìsràyélí-tsũ, ndàti: <Nyĩ nyáí inga ìrè ima ràrĩ àdhi? İma ní nzĩ wò nyĩ nyaródona ndíní ira tí ale. Pbétù, kànĩ dzidu dǒ rírá ale ní inzá ma màkã munga pfõna rǒ kàyitò-mbĩ mà ale.>

²⁶ Nírò nyĩ adódũ, yà Àbràhamù bhà pbàdzakuru tí nyĩ nyí'ì rò, ndirò nyĩ, yà Kàgàwà-òdò ònzi nyĩ nyarí rò, àlě tò nga ní ndi Kàgàwà ìbhò yàrí ògù tó ote nĩ.

²⁷ Obhó tí, Yèrùsàlemà tó kigò ǒ bhà mà fiyó ádròdrò ale màná nũunì nzá dhu Yěsù ràrĩ àdhi. Ndirò, yà bìlĩ ka karózuna sàbatù-idhò ǒ, yà Kàgàwà bhà pbànábí unò dhu mà náadù nzá abádhí-dò nálũ. Pbétù, abádhí adù ì dhu àbhũ rākã, yà Yěsù-dǒ ì abhù kotdì anya ndíní ka koho tí dhu-otù ǒ.

²⁸ Ní, inzá ì àbà atdí dhu mà, yà Yěsù-ànyã òtdì ka kádù okúna dò rò rórò, abádhí anzi ka Pilatò-fó, ndíní ka nabhù tí kohò.

²⁹ Ní kőkú dò rò ka kandí kóró dhu ì àbhũ rònzi ì dhu-dzidǒ, abádhí náabhù kã-bvò kifo mùsàlabhà dǒ rò, 'àdù òtdùnà.

³⁰ Pbétù, Kàgàwà adù àbadhi àbhũ rìngbè ndi òve-bvù rò.

³¹ Wò dhu-dzidǒ, kádù ndàvi ibí idhò nyú ǒ yà Gálilayà rò ì iwú màná atdíkpá, 'ìwũ ùvò Yèrùsàlemà tó kigò ò ale tò. Kòmbí ì ale ní ì kàbhà ngàmbi Pbàìsràyélí-ònzĩ.

³² Mǎ nyú mà, mǎ móvona dhu ní ndi Ídzi Màkürù, yà àě t'ábhúna tò Kàgàwà náakò fíndá làká.

³³ Ní, Kàgàwà náabhù wà ndi làká ràkǎ àě tò, abádhí tó pbàdzukurù tírò. Kǎbhù Yěsù rìngbè ndì ɔve-bvù rò, àdhàdhì yà Zàburì tó bhǔkù* ò ka kandí ɔɔ rí kisé kà tó ngari ǒ dhu bhěyi. Ndi andítá rǎtina:
<Inyi, inyi ní Idhùdu.

Ndirò indo ndì nòpè rò, ima ní Àbanu.>

³⁴ Ndirò, Yěsù nábhǔ ndì ndí rìngbè ndì ɔve-bvù rò ìnzǐ abvòna ròmò dhu kǎvò angyangyi. Kǎti:
<Ma mí nyasò nǐ asota ní ìlǐlǎ, ndirò kóró ale rǎ'una,
yà angyangyi ma makò fíndá làká Dàwudì tò asota*.>

³⁵ Ndi dhu-okú dò rò ní ndi kà rǎtina átò Zàburì* tó ngǎtsi ngari ǒ:

<Nyì nyabhùya nǐ pbùkù Ìlǐlǎ-Ale-abvò ròmò ibhu ò.>

³⁶ Obhó tí, pbìndà idzi ǒ, ádrùngbǎ kamà Dàwudì náanzì Kàgàwà ózè dhu. Ní, kǎvè, kadù ndòtdù abhúna ka kutdú ró, abvòna ràdù òmò.

³⁷ Pbétù, yà Kàgàwà àbhù rìngbè ndì ibhu ò rò Yěsù-abvò nómò nzá.

³⁸ Nirò adódù, nyùni dhu kǒtù ǒ nga rǎrǐ ndi ìndrǔ tó nzérénga rǐ ndùba dhu rǐ ndòvo fǔkù nǐ. Ndirò, Músà bhà Úyátá mà náabhù nzá nyǐ kòzù nyǐ obhónángatále tí.

³⁹ Yěsù-otù ǒ nga ní ndi ìngbatí ìli ndì ale mà yà ka nà'ù, nózù ka kádù obhónángatále tí nǐ.

* **13:33** 13.33 Zàb 2.7 * **13:34** 13.34 Ìsa 55.3 * **13:35** 13.35 Zàb 16.10

40 Nírò, nyàndà nga mběyi adódù, akye yà Kàgàwà bhà pbànábí ɛno dhu nócónzina ndì rùkú nǐ. Abádhí ati:

41 <Nyàndà dhu, nyǐ, ìndrǔ-tsi ònzi nyǐ nyarí rò. Nyàbhɛ nyǐ idhɔ rùkɔ nyǐ, ndirò nyàbhɛ nyǐ tsèkɛ ròtdì ndì.

Obhó tí, ma mí atdí dhu ònzi, yà ìnè nyǐ nyǐ'ì nyǐkpókɛ nà òná kàsɛmì ǔ. Ndi dhu ní ìnzǐ nyǐ nyádù à'ùnà ngǎtsi ale náwe fǔkù rò dhu*.>>

42 Wò dhu-dzidǔ, Pòlò mà Bàrnabà mànà níitdègu ùvò unduta-dzà ò rò, ní iyé-yà náadù abádhí ònzi ndínǐ iwúya tí tdítǔ rí'ì sàbatù-idhò ǔ, 'iwǔ wò ɔte kèlě nádu 'àwe tdítǔ fǐyò.

43 Wò unduta-dzidǔ, ábhǔ Pbàyàhúdì mà ábhǔ ngǔkpà ale yà Pbàyàhúdì tó dǐnì ò ì nùgèrè 'òngò Kàgàwà ɛle mànà, náadù ùvò, 'òwù Pòlò mà Bàrnabà mànà-owù ǔ. Nírò ní ndì kǔkò óyǔ ale adù dhu òvò abádhí tò 'òpè abádhí-afí nǐ, ndínǐ ì naphá tí 'òngò òko pòtsó Kàgàwà bhà ídzìnga tó otu ǔ tí.

Pbàyàhúdì rǐ Pòlò mà Bàrnabà mànà rǔvɔna fǐyò ɔte nódhɔ dhu

44 Tdítǔ ì'ì sàbatù-idhò ǔ, mbèmbè Àtiyòkiyà tó pbanga ǔ kóró ale núundu ì ndínǐ ì iri tí Ádrùngbǎle Kàgàwà bhà ɔte.

45 Ní Pbàyàhúdì níitdègu wò ihé-yà àlǎ, ní adha tó ale-afí mà agòta mànà náadù abádhí ìra, ràdù 'òpè 'àgò Pòlò rǔvɔna fǐyò dhu, ndirò 'àmbe dhu ùnò dǔ nzére kà nǐ.

* 13:41 13.41 Hàb 1.5

46 Ní Pòlò mà Bàrnabà mànà náadù dhu òvò abádhí tò ìmbá òyá òdó na, 'àtì: «Fùkù nga ní ndì Kàgàwà bhà yàrí Òte náká kùnò wemberè tí nǎ. Pbétù, nyǎ nyòdhò ka, nyádù nyòzù nyǎ-tírò ìnzá àkǎ 'àbà dhòdhóhóngà tó ípìrònga ale tí dhu-okú dò rò, mà mí mǔgèrè kòmbí mǔwù kùnò rò ìnzǎ ní Pbàyàhúdì tò.

47 Obhó tí, Ádrùngbǎle Kàgàwà uyá wà ka ndì dhu bhěyi tí fǎkà. Kǎtì:

«Ma míli nyǎ kóró pbìrì ǒ ale tó awáwù tí,

ndínǎ nyǎ nyǎ'i tí ògù tó Ídzì Mǎkǔrù òvò rí kóró ale tò ale tí, ràrà àhù yà adzi-tsù náadì ndì i.»»

48 Ní, ìnzǎ ní Pbàyàhúdì nítdègu wò òte ìrì, ní abádhí-idhè náadù ndìka atdíđ, 'adù 'òpè 'ilè Ádrùngbǎle Kàgàwà bhà Òte. Ndirò kóró ale, yà Kàgàwà apì dhòdhóhóngà tó ípìrònga nabáya tí, náadù Kàgàwà à'ù.

49 Ádrùngbǎle Kàgàwà bhà Òte adù ndùndò kóró ndì Pisìdiyà tó pbìrì ǒ.

50 Pbétù, Pbàyàhúdì adù dhu ìtsu Kàgàwà ùlě arí ì návi vèbhále mà, kígò ǒ ádròdrǒ ale mànà ò ò, ndínǎ dhu nìvà tí Pòlò mà Bàrnabà mànà rò. Ní, abádhí adù 'òpè 'àvu Pòlò mà Bàrnabà mànà rò, 'adù ìpfonà 'òdì fíyó pbìrì ǒ rò.

51 Pbétù, kǒkò óyǒ ábhàlǎ náadù pfóya-tsítsíró àhù nó'ò abádhí-okú dò rò. Wò dhu-dzidò, abádhí adù 'ìvà, 'òwù Ìkòniyò tó kígò ò.

52 Ndirò Yěsù-owù nǎngu ale-idhè náadù ndìka atdíđ, Kàgàwà bhà Ìlǎ-Alafí ràdù 'ira.

14

*Polò mà Bàrnabà nà rĭ Kàgàwà bhà Ídzi
Màkǔrù
núno Ìkòniyò tó kigò ò dhu*

¹ Ìkòniyò tó kigò ò ì òwù ùvò rò, Polò mà Bàrnabà nà náatsù átò Pbàyàhúdí tó unduta-dzà ò. Ní ányàdzá, abádhí unɔ Kàgàwà bhà Ídzi Màkǔrù, ndi dhu ràdù Pbàyàhúdí mà Pbàgìríkí mà nà tó ábhǒ ihé-yà nyú nábhũ rà'ù Yèsù.

² Pbétù, yà ì nùvǒ ìnzĭ 'à'ù Yèsù Pbàyàhúdí náadù dhu ìtsu ìnzĭ ní Pbàyàhúdí-dɔ ò, 'àbhũ afiya rìnza ì ndíní dhu nìvà tí kǒkò Yèsù ná'ù adóya rǒ.

³ Ní, àzèmbè wò dhu rĭ ndònzì rórò tí, Polò mà Bàrnabà nà náadù òko ábhǒ idhɔ nyú tí Ìkòniyò tó kigò ǒ. Abádhí adúnà òwu Ádrùngbǎle Kàgàwà bhà Ídzi Màkǔrù núno rǒ kpangba, ìmbǎ òyá odó na, kà-rǒ ì ìpbi ì nídhunĭ. Ndirò, Ádrùngbǎle Kàgàwà adúnà àrà yà abádhí rǔnɔna pbìndà ìdzìnga dǒ dhu tó obhónɡa nábhũ rǒ ràvi ndi kpangba, yà abádhí rǒnzina wìwì mà yà ìnzá apèna 'ònzì angyi ìndrũ-nzínzì ǒ dhu mà nà dhu-otù ǒ.

⁴ Ní wòrí kigò ǒ ale-ǒnga núundo ndi ɔyɔ, atdídhena ale ròlè ì Pbàyàhúdí-ti'òná rò, ngǔkpà ale ràdù 'òlè Yèsù bhà uvitatále-ti'òná rò.

⁵ Wò dhu-dzidǒ, Pbàyàhúdí mà ìnzĭ ní Pbàyàhúdí mà nà, òyá ádròdrǒ ale mà nà náadù 'ìrì ndíní ì opé tí 'àvu Polò mà Bàrnabà mà nà rǒ, 'àdù abádhí àbhũ kubvũ odu nĭ rève.

⁶ Ní, Pòlò mà Bàrnabà mànà nítidègu wò dhu òsù, ní abádhí uvò Ìkòniyò ǒ rò, 'òtsè Likàòniyà tó pbìrì ǒ pbanga, Lístrà mà Dèrbè mànà, tiyá arí'ì kyèròkyèrò pbìrì mànà ò.

⁷ Ányì abádhí adù òko 'òwù Kàgàwà bhà Ídzi Màkürù núnò rǒ ìndrǔ tò.

Pòlò mà Bàrnabà nà rǐ'ì Lístrà tó kigò ǒ dhu

⁸ Lístrà tó kigò ǒ, ìnzǐ aríde pfǒna dǒ atdí ale ní'ì ìnè. Ndi ale ní'ì òdhi tí ka kadhì òtsótsù rórò ale. Ndirò ka ní'ì ìnzá apèna ùbhi yà ka kadhina ndì rò ale.

⁹ Ní, atdíku kǎdì ndàmbe Pòlò rǎnǒna dhu ìrì dǒ. Ní Pòlò ǎdí nyìkpóna kà-rǒ, kà'ù dhu ògù ndì ràmbe nà ògù dhu ndì ndàla rò.

¹⁰ Ní, Pòlò adù dhu òvò kà tò ǒrú tǔna nyú nà, ndàti: «Ívà nyi, nyidè tǔrútǔrú pfǒnu dǒ.» Ní wò ale níbe ndì ndidè, ndàdù ndòpè ndùbhi.

¹¹ Ní wò Pòlò ònzì dhu ì àla rò, ihé-yà náapè 'òtè ǒrú tǔya nyú nà Likàòniyà ǒ bhà t'ávàna ǒ, 'àmbe àtìna dǒ: «Mǎngǔ-nzo ùgèrè wà ì 'òngò ìndrǔ tí, 'ìtsù àlě nzínzì ò.»

¹² Abádhí adù Bàrnabà nàtì Zèwù tí, 'adù Pòlò nàtì Hérmè tí. Obhó tí, Pòlò ní ndi aránà ǒte ǎdà rǒ ìndrǔ tò. Ndirò, yà Lístrà tó kigò ò ka kótsù ró ní'ì ndi Zèwù tí kátina Pbàgìríkí tó mǎngǔ-ngba bhà somǎ-dzà.

¹³ Ní wò ndi kàsùmì ǒ, Zèwù bhà atdí kùhanì náadù ìrà ìkyì-akpá nà, iwà ndì ndùkpòrò itsu-opfò tó mùkàkú ndùfǒ dǒya rǒ rórò, ndìrà àhu nà kigò ò ka kótsù òyá tsàtsù tí. Abádhí ní'ì iwà ì nìrì ihé-yà mànà ndí'ì ì ubhò tí ì ìkyì-akpá perè tí kǒkò óyǒ uvitatále tò.

14 Ní, Pólò mà Bàrnabà nà níitdègu kǒkò ale rǎpàna ndíní ì onzi tí dhu ìri, núufa ròyá orú mùdzarù-ǒnga, 'àdù òtse ihé-yà nzínzì ò, 'àmbe ùkǔ dǒ, 'àti:

15 «Hòkò! Ádhu wò nyí nyápàna nyǒnzì dhemǎ? Mǎ'ì nyú, mǎ ní ìndrǔ àdhàdhì nyí ní ìndrǔ dhu bhěyi. Ndirò, yà fǔkù mǎ mòvò dhu ní Kàgàwà bhà Ídzì Mākǔrù, ndíní nyí nyùbhà tí nyí nyaróonzina ìmbǎ tǔya nà dhu, nyádù nyǔgèrè nyǒngò yà ìnzì aróvè Kàgàwà bhà ale tí. Ndi Kàgàwà ní ndi yà adzi mà òrù-akpà mà ndirò rèrù-abábá mà, òyá arí'ì kóró dhu mà nà nanzì ale.

16 Angyíta nyú Kàgàwà ùbhà pé kóró pbìrì ǒ ale rǒngò ùbhi afíya ozè otu ǒ.

17 Pbétù, kǔbhà nzá ndì ndí nditè abádhí tò yà ndì ndónzina ídzìnga-otù ǒ dhu. Obhó tí, kǎrí igye àbhù rìkǒ òrù-akpà ò rò fǔkù, ndàdù inga ǒ dhu àbhù rò'ò fǔyó kàsàmì ǒ. Ndirò indo màtí, kǎràdù nyǒngù, ndàdù afíkù níra pbìndà ídzìnga tó dhèdhe nǎ.»

18 Pólò mà Bàrnabà nà náatè mbǎ wò dhu bhěyi màtí, ní abádhí rǐ ihé-yà nísǒ ìnzì ìzǎ tó perè nubhò tí fǔyò dhu ní'ì obi tí.

19 Wò dhu-dzidǒ, Pbàyàhúdì níiwú Àtìyòkiyà* tí kátina kigò ò rò, ndirò Ìkòniyò tí kátina kigò ò rò màtí, 'ìwù ùvò Lístrà. Ní abádhí níitsu dhu ihé-yà-dò ò, ròpè 'ùbvù Pólò mà odu nǎ, ndíní ùvè tí. Wò dhu-dzidǒ, abádhí adù Pólò àdhà 'ipfo iri kigò ò rò, iwà òvè dhu tí ì í kàti nídhunǎ.

* **14:19** 14.19 Ndi Àtìyòkiyà ní'ì Pìsidiyà tí kátina atdí pbìrì ǒ kigò.

20 Pbétù Yěsù ná'ù ale níitdègu 'àndũ 'àkpòrò Pòlò-ngbò, ní àbadhi adù ndìvà, ndidè, ndàdù ndàdu ndi kigò ò. Ní tsútsă nínganí, abádhí adù òwu Bàrnabà nà Děrbè tí kátina kigò ò.

Pòlò mà Bàrnabà nà rě 'àdũ Àtìyòkiyà tó kigò ò dhu

21 Děrbè tó kigò ò ì òwù ùvò rò, Pòlò mà Bàrnabà nà náapè 'ùnò Kàgàwà bhà Ídzi Màkürù ìndrù tò. Ní, ábhǒ ale nyú núugèrè ì, 'à'ù Yěsù. Wò dhu-dzidǒ, abádhí náadù 'àdu Děrbè rò, 'òwù Lístrà. Lístrà rò, abádhí adù 'ìvà, 'òwù Ìkòniyò ndirò Àtìyòkiyà, Pìsìdiyà tó pbìrì ò.

22 Kóró kǒkò kigò ònǎ, abádhí owúnà Yěsù ná'ù ale-afí nópè rǒ, 'àdù òwu ì ale àvi rǒ rìkò pòtsó fìyó a'uta ǒ. Abádhí adúnà òwu dhu òvò rǒ ì ale tò, 'àti: «Dhu àkǎ àlě rùdà ádrùngbǎ àpbè nyú òna nǎ, ndínì àlě kotsú tí òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ò.»

23 Kóró kànísá òna nǎ, Pòlò mà Bàrnabà nà náadúnà òwu ìndrù òvò rǒ, 'ùli ndi kànísà ǒ pbàkürù tí. Ǔnyè t'ónyeta-tsù ì ùtsì, 'àdù àmbe 'ìtsò dǒ dhu-dzidǒ, abádhí adúnà òwu yà ì óvò ale ùli rǒ yà ì á'ù Ádrùngbǎle Yěsù-fó.

24 Wò dhu-dzidǒ, abádhí núudà Pìsìdiyà tó pbìrì ònǎ, 'àdù òwu ùvò Pàfùliyà tó pbìrì ò.

25 Ní, Pèrgà tí kátina ndi pbìrì ǒ kigò ǒ bhà tò ì ùnò Kàgàwà bhà Ǔte dhu-dzidǒ, abádhí adù 'àsòlò, 'òwù Àtìliyà tí kátina kigò ò.

26 Ndi kigò ǒ rò, abádhí adù 'ìvà 'òwù ibhú ǒ, 'òwù ùvò Àtìyòkiyà, Siriyà tó pbìrì ò, yà abhi ì apè ònà rò kigò ò. Wò ndi kigò ǒ rò nga ní ndi,

ka kabhu abádhí Kàgàwà ràso wò abádhí òwù ùtsànà pbìndà kasu-okú dò rò.

²⁷ Ní, Àtiyòkiyà ì òwù ùvò rò, abádhí andu Yěsù ná'ù ale-tsù, 'àdù Kàgàwà àbhu ì 'ònzì kóró dhu náwe fíyò. Ndirò, abádhí adù ìngbà dhu bhěyi mətí ì àpfò a'uta tó tsátsù ìnzì ní Pbàyàhúdí tò dhu náwe átò abádhí tò.

²⁸ Wò dhu-dzidò, Pòlò mà Bàrnabà nà náadù òko ábhò idho nyú tí Yěsù ná'ù ale mànà Àtiyòkiyà tó kigò ǒ.

15

*Yěsù ná'ù ale tó unduta Yèrùsàlemà tó kigò ò
(Opt 2.1-9)*

¹ Yùdeyà tó pbìrì ò rò iwù Àtiyòkiyà tó kigò ò ngúfe ale, náapè 'údhe dhu Yěsù ná'ù ale tò, 'òwù àtìnà rǒ ìtí: «Ìnzì nyí nyapé nyàbhě kòbhòlò onzikúnga yà Músà bhà Úyátá nónzì ka dhu bhěyi, ní Kàgàwà rǐ nzì nyǐgǔ fùkú nzérenga ǒ rò.»

² Ní Pòlò mà Bàrnabà nà náadù ndi dhu òdhò atdíđò, ádrùngbá agòta nyú ràdù ìtsì nzínziya ǒ ì ale mànà wò dhu-okú dò rò. Nírò ní ndi abádhí adù dhu ùtsì atdíkpá, ndíní Pòlò mà Bàrnabà nà ndirò Àtiyòkiyà ǒ ngúfe ngǔkpà ale mànà nóowu tí Yèrùsàlemà tó kigò ò, 'òwù òte ndi dhu dǒ Yěsù bhà uvitatále mà, pbàkùrě mànà-ònzì rò.

³ Ní, Àtiyòkiyà ǒ kànìsà náadù abádhí dzùnà nónzì àkǎkǎ dhu bhěyi ndi abhi tò. Ní Fòyìnìkè mà Sàmàriyà mànà tó pbìrì ònǎ ì úda ì nanǎ, abádhí owúnà ìngbà dhu bhěyi mətí ìnzì ní Pbàyàhúdí nùgèrè ì Kàgàwà tò dhu nóvò rǒ

ìndrũ tò, ndi dhu ràdù àrà Yèsù ná'ù ale àbhũ rǒ idhèya rìka ndì atdídǒ.

⁴ Ní, kǒkò ale nítdègu owu ùvò Yèrùsàlemà tó kigò ò, ní ndi kigò ǒ kànìsà mà Yèsù bhà uvitatále mà ndi kànìsà ǒ pbàkùrũ mànà, náakò abádhí mběyi nyú. Abádhí náadù Kàgàwà àbhũ 'ònzì dhu náwε kóró kǒkò ì nàkò ale tò.

⁵ Pbétù, atdídhená ale, Yèsù ná'ù Pbàfàrisáyó tó mètù nzínzì ǒ, náadù 'ìvà 'àti: «Dhu àkǎ kòbhòlò Yèsù ná'ù ìnzì ní Pbàyàhúdì-ònzìnga, kadù dhu ùya fíyò ròngò Músà bhà Ƴyátá nífũ.»

⁶ Nírò ní ndi Yèsù bhà uvitatále mà, Kànìsà ǒ pbàkùrũ mànà, náandu ì ndínì ì andá tí kǒkò ale ùnò dhu-ònga.

⁷ Ní, atdídǒ ì àgò ì dhu-dzidǒ, Péterù ivà ndi ndidè, ndàdù àtìnà: «Àbanǎnzó, nyí nyèni wà dhu Kàgàwà rǒvò wà mà angyíta tí nzínzìkũ ǒ rò, ndínì ma mongó tí pbìndà Ídzi Màkùrù núnò ìnzì ní Pbàyàhúdì tò, ndínì abádhí níri tí 'àdù dhu à'ù.

⁸ Ndirò Kàgàwà, yà ìndrũ-afí ò dhu mà núnì arí ale, nítè wà dhu iwà ndi rákò abádhí, yà abádhí ndi ndírǎ pbìndà Ìlǎ-Alafí nì, àdhàdhì yà ndi ndirá àlè dhu bhěyi dhu-otù ǒ.

⁹ Kùndò nzá àlè-ònga abádhí mànà akekpá màtí, kǔ'ò abádhí-afí rìlǎ nyìkpóna ǒ, a'uta-otù ǒ nídhunì.

¹⁰ Nírò, ádhu kòmbí nyí nyí Kàgàwà-afí númvũ wò dhu bhěyi, nyàmbe ndi nà'ε ànò núgba dǒ Yèsù bhà ábhàlǎ dǒ nì? Nyí nyí ndi ànò núgbǎ abádhí dǒ àzèmbè ìnzá àlè t'ábhúna nyú mà, ndirò àlè nyú mà àlè kanzì kànò àlè kí dhu-lèmà

rórò!

¹¹ Ndirò, àlě kà'ù wà dhu àlě rùgu wà àlě tó nzéřenga ǒ rò, Ádrùngbǎle Yěsù bhà ídzìnga-okú dò rò, àdhàdhì abádhí núgu dhu bhěyi.»

¹² Ní, Pòlò mà Bàrnabà nà rě Kàgàwà àbhụ 'ònzì ìnzì ní Pbàyàhúdì nzínzì ǒ wìwì mà, yà ìnzà apèna 'ònzì angyi ìndrù-nzínzì ǒ dhu mànà dhu nàwě rò, kòkò ì nàndunà ale náadù ìnè bhì, 'àmbe abádhí rǎwèna dhu níri dǒ.

¹³ Ní Pòlò mà Bàrnabà nà nítidègu ìnè, ní Yàkòbhò apè ote ndàti: «Àbanǎnzó, nyìri yà ma múnoa fùkù dhu.

¹⁴ Sìmìyonì náwe wà ìngbà dhu bhěyi màtí, màhàngú ò rò, Kàgàwà arí pòndà ale nópì ìnzì ní Pbàyàhúdì nzínzì ǒ rò tí dhu àlě tò.

¹⁵ Wò ndi dhu náko wà ndi Kàgàwà bhà pbànábí náandí dhu nà. Ndi andítá rǎtina:

¹⁶ <Ádrùngbǎle Kàgàwà rǎtina: wò dhu-dzidǒ, ma mí madǔ mǐrà wò ndi nadrù ádrùngbǎ kamà Dàwudì bhà idza nòsì tdítǒ.

Ní ma mí ndi idza-dúdù nángbě, madù ìdìnà rìdè pfǒna dǒ.

¹⁷ Ndi dhu bhěyi ní ndi, yà ì nùbhà ale-go rě 'òpè 'òmè Ádrùngbǎle, ì ale ní kǎkà ɔvòdu ka kánzi dòyá ale.

Obhó nyú, kórò ìnzì ní Pbàyàhúdì, yà pbàkà ale nyú tí oko tí ma múnzì ale rě 'òpè 'òmè ma.

Wòrí ní ndi yà ndi dhu ònzì rí Ádrùngbǎle núno dhu*.

* 15:17 15.17 Àmo 9.11-12

18 Ndi Ádrungbǎle ní ndi i dhu nábhǔ ìndrǔ rùni yà mǎhàngú ò rò ndi napèna rò ale.»

19 Tdítdǔ, Yákobhò adù àtìnà: «Ima, ma màla dhu ní, dhu ràkǎ nzá kǒbhìlì kǒkò ì nùgèrè Kàgàwà tò ìnzǐ ní Pbàyàhúdì-tshè.

20 Pbétù, abádhí tò dhu ràkǎ kandí dhu, kati: «Nyǐ nyàkǎ nzá nyǒngò sànamù tò ka kùbho perè tí ìzǎ ná'á*. Ndirò, nyǐ nyàkǎ nyǒngò nyǒdò mǎnyònì rǒ rò, ìnzǐ nyǎdù dàna-tsi ka kípǒ obi nǐ ròvè ìzǎ mà, ànzùbhà mànà ná'á.»

21 Obhó tí, angýí ndi napèna rò, ìndrǔ náarí'ì ìnè Músà bhà Hyátá nóvò ì arí ìndrǔ tò kóró kigò ònǎ ró. Kóró sàbatù-idhò ǒ, abádhí náarí i Hyátá nózù ìndrǔ tò unduta-dzà ǒ rò.»

Yèrùsàlemà ì nùndu ale rǐ bhàruwà àbhǔ Àtiyòkiyà ǒ Kànìsà tò dhu

22 Wò dhu-dzidǔ, Yèsù bhà uvitatále mà, Kànìsà ǒ pbàkùrǔ mà, Yèrùsàlemà ǒ kóró Kànìsà mànà náatè nzínziya ǒ. Abádhí níri ì ndínì ì ovó tí nzínziya ǒ ale, 'adù òvìnà ròwù atdíkpá Pòlò mà Bàrnabà mànà nà Àtiyòkiyà, Sìriyà tó pbìrì ò. Ní, abádhí avò Yudhà mà Sílà nà. Ngǎtsi ndi Yudhà-ovò ní'ì Bàrìsabà. ǒdhíya pbàkrístò nzínzì ǒ, abádhí óyǒ kóró ní'ì atdíđǒ ka kífú ale.

23 Ní, abádhí adù kòrí ale nóvì ròwù bhàruwà nà. Ndi bhàruwà ka kandí yà dhu bhèyi: «Mǎ'ì ǒdhíku, Yèsù bhà uvitatále mà, Kànìsà ǒ pbàkùrǔ mànà, mǎ mòvì nyǐ atdíđǒ ǒdhíkǎ, ìnzǐ ní Pbàyàhúdì tírò nyǐ nyí'ì Àtiyòkiyà mà, Sìriyà mà, Kilikiyà mànà tó pbìrì ò rò.

* 15:20 15.20 Ndi ìzǎ nóti wà Kàgàwà-nyìkpó ǒ.

24 Mǎ mǐrì dhu, nzínzika ǒ rò, atdíhena ale rówù inzǎ mǎ mǔfà rusà fǐyò rórò, 'òwù dǔku ìnza àwù òtǔya nǐ, ndi dhu ràdù izu nábhũ afǐku ò.

25 Ndi dhu-okú dò rò ní ndi, mǎ mǐrì mǎ mǒvò ìndrǔ, mǎdù òvìnà rówù tikũ ò. Abádhí rǒwu atdíkpá yà atdíǒ mǎ mózè ɔdhíka, Pòlò mà Bàrnabà mànà nà.

26 Ndi Pòlò mà nádzi wà fǐyó ípìrǒnga ɔve tò àlě tó Ádrungbǎle Yēsù Krístò bhà kasu-okú dò rò.

27 Nírò, kònǐ mǎ mòvì Yudhà mà Sílà nà, ndínǐ yà bhàruwà ǒ mǎ màndǐ ɔte novɔ tí tsùya ǒ fǔkũ.

28 Obhó tí, Kàgàwà bhà Hǐlǎ-Alafí mà, mǎ nyú mànà, mǎ màla dhu ní, dhu ràkǎ nzá mǔgbǎ ndi nà'ε vurò ànò tdítǒ dǔkú, ròsè yàri uyátá dònǎ.

29 Ndi uyátá rǎtina: «Nyǐ nyàkǎ nzá nyǒngò sànamù tò ka kùbho perè tí izǎ mà, ànzùbhà mà, dàna-tsi ka kipbǒ ɔbi nǐ ròvè izǎ mànà ná'á. Ndirò nyǐ nyàkǎ nyǒngò nyǒdò mùnyònì rǒ rò. Kǒkò dhu nyǐ nyǐfu dhu ní ndi àdù ì'ì iwà nyǐ nyònzi ìdzi dhu dhu. Mběyi nyòko.»

30 Nírò ní ndi kǒkò òvì ka kòvì ale níivà ì 'òwù wò bhàruwà nà Àtiyòkiyà. Ní ányì ì 'òwù ùvò rò, abádhí andu Yēsù ná'ù ale-tsù, 'àdù ndi bhàruwà àbhũ abádhí ròzù.

31 Ní wò bhàruwà ì 'òzù rò, kòrí ale-idhè níika ndi atdíǒ ndi bhàruwà ǒ ka kòpè afíya tí dhu-okú dò rò.

32 Kàgàwà bhà pbànábí tí ì àdù 'òtù dhu-okú dò rò, Yudhà mà Sílà nà náadù òte ádzíta nyú kǒkò Yēsù ná'ù ale mànà, ì ròpè abádhí-afí, 'àdù abádhí àbhũ ròtsì ɔbi fǐyó a'uta ǒ.

³³ Ngúfe idho ì ònzì Àtìyòkiyà dhu-dzidǒ, kǒkò abádhí t'ódhíya náadù abádhí ùbhà ràdu ì, 'òwù yà ì nívi ale-tí'ò.

³⁴ [Pbétù Sílà adù ndòzè ndàdi Àtìyòkiyà. Ní Yudà adù àrà atdíró Yèrùsàlemà.]

³⁵ Pólò mà Bàrnabà nà adù òko Àtìyòkiyà. Ibí ngǔkpà ale mànà, abádhí owúnà dhu ùdhe rǒ, 'àdù Kàgàwà bhà Ɔte tó Ídzi Màkǔrù núnò átò ìndrǔ tò.

*Pólò mà Bàrnabà nà ǒnga rǐ ndùndo dhu
(Màt 13.23; 18.20; Yùw 6.44-45)*

³⁶ Ngúfe idho-dzidǒ, Pólò ati Bàrnabà nǐ: «Ɖd-hí, kàdu pé àlě, àlě ròwù àlě t'ódhína nándà yà angyi àlě kúnò Ádrùngbǎle Kàgàwà bhà Ɔte òyá kigò òna nǎ kóró, ndínǐ àlě kala tí ìngbà dhu bhéyi màtí abádhí aróko dhu.»

³⁷ Ní, Bàrnabà azè ndìdyì Yùwanì Mǎrkò, ndínǐ ì owu tí mànà atdíkpá.

³⁸ Pbétù, Pólò adù nzá ndì dhu òzè, Pàfùliyà tó pbìrì ò rò Yùwanì Mǎrkò adù ndì owùya ǒ rò, ìnzǐ ndònzì kasu atdíkpá ì mà nà dhu-okú dò rò.

³⁹ Ní wò dhu-okú dò rò, Pólò mà Bàrnabà nà náagò ì atdíǒ, ndì dhu ràdù 'àbhu 'ùndò ì. Nírò ní ndì Bàrnabà adù Mǎrkò nídyì, 'òwù nà atdíkpá ibhú ǒ Kìpurò tó pbìrì ò.

⁴⁰ Ndirò, Pólò adù Sílà òvò. Ní, Yèsù ná'ù ale ìtsò ì dòyá, ndínǐ Ádrùngbǎle Kàgàwà aso tí ì dhu-dzidǒ, abádhí adù 'ìvǎ, 'òwù ányìrǒ rò.

⁴¹ Ní, kǔdà Sìriyà tó pbìrì mà, Kìlikiyà tó pbìrì mànà òna nǎ, ndàrà kànísá-afí òpè rǒ, ndínǐ obi notsi tí fìyó a'uta ǒ.

16

Tìmòtewù rě ndàpǎ Pòlò mà Bàrnabà màná owù ǒ dhu

(Ròm 16.21; Gàl 4.13-15; Fìl 2.19-22)

¹ Wò dhu-dzidǒ, Pòlò arà àhụ Děrbè. Ányìrò, kǎdù ụda Lístrà tí kátina kigò ò. Ní ányì, kǎtù Tìmòtewù tí kátina atdí ale. Ndi ale ní'ì iwà Yěsù ná'ù ale. Kà-tsánà ní'ì iwà Yěsù ná'ù Mụyàhudì-àyi, ndirò kà t'ábanà ní'ì Mùgìrikì.

² Ní, Lístrà mà Ìkòniyò màná tó kigò ǒ, Yěsù ná'ù ale owúnà ídzì dhu nyú náwe rǒ Tìmòtewù dǒ.

³ Ní, Pòlò-afí adù ndòtdì, ndíní ì ongó tí ùbhi atdíkpá kà màná. Ní, Pòlò adù kònzìnga àbhụ kòbhòlò, wò ndi mùlengù ǒ arí ì'ì Pbàyàhúdì-okú dò rò, ì ale ní'ì kóró iwà dhu núnì Tìmòtewù t'ábanà rì'ì Mùgìrikì nídhuní.

⁴ Kóró kigò, yà ì úbhi òná ǒ, Pòlò mà Sílà nà nóowúnà Yěsù bhà uvitatále mà, Kànìsà ǒ pbàkùrú màná nùtsì Yèrùsàlemà tó kigò ò ì undu ì rò ụyátá òvò rǒ Yěsù ná'ù ale tò, 'adù òwu abádhí àvi rǒ rífụ ndi dhu.

⁵ Nírò ní ndi kànìsà apè 'àmbe ìdzo dǒ fíyó a'uta ǒ, bvùya ràdù àmbe ndìse dǒ bìlìngà.

Ọnyụ rě Pòlò ọnyụ Màkèdòniyà rò ka kí ndànzi dhu-rǒ dhu

⁶ Wò dhu-dzidǒ, Kàgàwà bhà Ìlǎ-Àlafí náagó Pòlò mà Sílà nà, ìnzì owu tí Kàgàwà bhà Ọte ụnò Àziyà tó pbìrì ò. Ní, abádhí ụda Fùrùgiyà mà Gàlàtiyà màná tó pbìrì ònǎ.

⁷ Ní, Misiyà tó pbìrì ò ì ótsù nǐ ifo ǒ ì òwù ùvò rò, abádhí azè 'òwù Bìtìniyà tó pbìrì ò. Pbétù,

Yěsù bhà Hlǎ-Ālafí adù abádhí àgo ìnzǐ owu tí ányì.

⁸ Ní, abádhí ɔdà Mìsiyà tó p̀bìrì ònǎ, 'àdù 'àsòlò, 'òwù ùvò Tròwà tó kigò ò.

⁹ Ní atdíku kúbhingá, dhu adzì Pòlò dò ɔnyu bhèyi. Ndi ɔnyu-bvù, M̀k̀èd̀òniyà tó p̀bìrì ǒ atdí ale níidè k̀ònzǐ, ndàmbe ndìtsò dǒ kà-rǒ, ndàti: «Áda M̀k̀èd̀òniyà tó p̀bìrì ò nyarà dz̀unàka ònzì.»

¹⁰ Ní, wò dhu Pòlò àla dhu-dzidǒ, mǎ madù mǒpè mǒbhòlò mǎ ányìrǒ rò tí, ndíní mǎ mowu tí M̀k̀èd̀òniyà. Obhó tí, mǎ m̀uni dhu Kàgàwà rànzi wà mǎ ndíní mǎ mowu tí p̀bìndà Ídzi M̀k̀urù núnò ndi p̀bìrì ǒ bhà tò.

Lùdiyà rǐ Ádr̀ungbǎle Yěsù à'u Filipì tó kigò ǒ dhu

(M̀at 13.23; 18.20; Ỳuw 6.44-45)

¹¹ Ní mǎ muvò Tròwà rò, m̀p̀ò ibhú ǒ, mǒwù túrútúru Sàm̀òtìrakì tí kátina sòngà dò. Òbhò nínganí, mǎ madù ùvò ányìrǒ rò, mǒwù ùvò Nèyàpolì tó kifukù ò.

¹² Ányìrǒ rò, mǎ madù òwu Filipì. Ndi Filipì ní'ì M̀k̀èd̀òniyà tó p̀bìrì ǒ kigò nzínzi ǒ ádr̀ungbǎ kigò nyú, ndirò ka ní'ì P̀b̀arómá ɔnyù idzi dòná kigò. Ní, mǎ manzì ngúfe idho ányì.

¹³ Sàbatù-idhò ǒ, mǎ muvò kigò ò rò, mǒwù atdí idha-akpà-bidò. Mǎ mirè nga ányìrǒ nga rǎrǐ ndi itsòta tó ngari. Ní ányì mǎ m̀owù ùvò rò, mǎ makò obvò, mǎdù àmbe òte dǒ ányìrǒ ì nàndu vèbhále mànà.

¹⁴ Abádhí nzínzi ǒ, Lùdiyà tí kátina tsìbhále ní'ì inè. Ka ní'ì Tùwàterà tó kigò ǒ tsìbhíngba.

Ní, kǒngónà ùbhi òlòlù mùdzarù nà ndàmbe ùdzinà dǒ, ndirò kǒngónà Kàgàwà ɔdò ònzì. Ní, kǎdì ndàmbe mà múnona dhu ìrì dǒ, Ádrùngbǎle Kàgàwà ràdù afina àngbe, ndínǎ kǎdù tí ndàpba Pòlò mà rǎnona dhu rǒ.

¹⁵ Wò dhu-dzidǒ, íyàdhíyà mà, p̀b̀ìndà idzá-bhà mà nà níitdègu bàtizò àlǎ, ní kǎdù mànzì, ndàdù àtìnà: «Nyì nyapé dhu ùnǎ iwà ma rà'ù Ádrùngbǎle Yèsù, ní nyìwǔ nyǒngò òko p̀b̀àkà idzá.» Obhó tí, kǎdù m̀t̀tu m̀wù p̀b̀ìndà.

Pòlò mà Sílà nà núsǒ ka kí dhu
(Kas 19.23-24; Fìl 1.12; 1Tè 2.2; 1Pé 4.12-13)

¹⁶ Atdíku, mà makò màmbè òwu dǒ itsòta-bhùdò. Ní kasu tó atdí tsìbhíngba níira, màdù màsò ndì mà nà otu ǒ. Ndi tsìbhíngba ò í'ì nzére-alafí ní'ì ndònzì araya dhu ìtè arí angyangyi ìndrù tò alafí. Ní, kà rǒnzina dhu-otù ǒ, kàbhà kasu tó ádròdrǒ ale ongónà dhu òngyè abho nyú.

¹⁷ Ní, kǎdì ndàmbe ìrà dǒ owùka ǒ Pòlò nà, ndàdù àmbè ùkù dǒ, ndàrà àtìnà rǒ: «Kǎkà ale ní yà kóró dhu dǒ arí'ì ɔrú Kàgàwà bhà inɔ-akpá. Ndirò, abádhí rǎ nyǎ nyúgu òná otu òvò f̀k̀k̀.»

¹⁸ Kǎnzì wò dhu ibí idho nyú tí. Nírò ní ndi atdíku, wò dhu àrà ndìngyè rò, Pòlò agéré ndì, ndàtì wò tsìbhíngba ò rí'ì nzére-alafí nǎ: «Ma mí dhu ùyǎ ìndù Yèsù Krístò-òvò rǒ, áhǔ wò tsìbhíngba ò rò.»

¹⁹ Ní kàbhà kasu tó ádròdrǒ ale níitdègu f̀ỳỳ ó ongyéngá-otù rǎ ndòtdì dhu òsù, ní abádhí adù Pòlò mà Sílà nà nǎlu, 'adù òwu nà pbanga-tsidǒ ràwugà dò, P̀b̀àrómá tó p̀b̀ìrì ǒ anya t'ít̀d̀ìta tó

ádròdrǒ ale-ònzǐ. Ní kǒkò anya t'ítǒtá tó kòngò-ònzǐ ì òwù ùvò rò,

²⁰ abádhí itè Pòlò mà Bàrnabà nà i ale tò, 'àdù àtìnà: «Kàrí ale nífí wògò àlě tó pbanga ǒ. Abádhí ní Pbàyàhúdí,

²¹ ní abádhí arí yà àlě tò ka kásǒ ìnzǐ àlě ka'ù tí, ndirò ìnzǐ àlě kongó tí ònzìnà màndu núdhě àlě tò Pbàrómá tírò.»

²² Ní, ányìrǒ ì'ì ihé-yà náadù dhu ìvà átò Pòlò mà rǒ Sílà nà. Ní kǒkò anya t'ítǒtá t'ále adù Pòlò mà Sílà nà rǒ mberù àbhù kùwà, 'àdù àvinà kùvi bhélébhélé asé nǐ.

²³ Abádhí ì àbhù kùvi atdíǒ asé nǐ dhu-dzidǒ, kǒkò anya t'ítǒtá t'ále náadù abádhí àbhù kusǒ imbi ò. Ányì abádhí adù dhu ùya Sàndìrì tò, ndíní Pòlò mà Sílà nà-ngbò nòdò tí mběyi nyú.

²⁴ Ní wò uyátá ndì ndìrì rò, Sàndìrì nítsu Pòlò mà Sílà nà átsí rí'ì kàluga nyú ò, ndàdù pfǒya núbe kòmò ò. ²⁵ Ní mbèmbè iku-alikpa ǒ, Pòlò mà Sílà nà náakò 'àmbe 'ìtsò dǒ, 'àdù àmbe adyi núyù dǒ, 'ìfù Kàgàwà òná. Wò ndì kàsùmì ǒ, ùsǒ ka kùsǒ ngǔkpà ale adù òko 'àmbe abádhí rǒnzina dhu kèlě nírì dǒ.

²⁶ Nírò ní ndì ádrùngbǎ mùtìtì níisí, imbi-dzà-pfò ròpè ndìvi. Wò ndì kàsùmì ǒ tí tsàtsù núupfo ì kóró, ùsǒ ka kùsǒ ale-pfò rǒ àdrà-mbǐ ràdù 'itǒ kóró.

²⁷ Nírò ní ndì wò Sàndìrì atdà idhò ò rò, ndàdù imbi-dzà-tsù nótù iwà ì nùpfò ró. Ní kǐdhá pbìndà ìla tó obhi-akpà, ndàdù dhu ònzǐ ndíní ndì ndodú tí ndì ndìtírò nǐ, ndòvè, iwà òtsè dhu tí ndì ndí ùsǒ ka kùsǒ ale náti rò.

²⁸ Pbétù, Pòlò adù òkù orú tǔna nyú nà, ndàti:

«Pǒrà, nzǒnzi nzéře dhu rùnù nyi-tírò. Ìnè mà mǐ'ì kóró iró.»

²⁹ Ní wò Sàndìrì anzi awáwù kitsě nà fíndà, Nírò ní ndi kǎlì ndì idza ìvǐ tí ndì ndíyì ɔdɔ nǐ rórò, ndìtsì ndìbvù Pòlò mà Sílà nà-ònzǐ.

³⁰ Wò dhu-dzidǒ kǎdù Pòlò mà Sílà nà návi rùvò iri. Kǎdù dhu ìvu abádhí-tsù, ndàti: «Pbàkà ádròdrǒ alé, ma mí dhu ònzi ìngbà dhu bhěyi ndínǐ ma mɔgú tí?»

³¹ Ní, abádhí adù dhu àdu kà tò, 'àti: «Dhu àkǎ nya'ù Ádrùngbǎle Yěsù, ndínǐ nyǐ nyadù tí ùgu kóró pbàkù idzá-bhà mànà.»

³² Wò dhu-dzidǒ, Pòlò mà Sílà nà náadù Ádrùngbǎle Yěsù bhà Ɔte nóvò kà tò, kóró kàbhà idzá ì'ì ale mànà.

³³ Wò ndi kàsùmì ǒ tí kúbhìngánǎ, Sàndìrì adù Pòlò mà Sílà nà ùgù, ndù'o ròyá otú. Kǒkò ale-rǒ otú ndì ndù'o rórò tí, àbadhi mà kóró pbìndà idzá-bhà mànà náadù bàtizò àlɛ.

³⁴ Nírò ní ndi kǎdù Pòlò mà Sílà nà ùgù ndàrà nà pbìndà idza, ndàdù ònyè àbhɛ fíyò. Ní wò ale mà, kóró pbìndà idzá-bhà mànà-idhè náadù ndìka atdíǒ Kàgàwà ì à'ù dhu-okú dò rò.

³⁵ Ìnga níitdègu ùbho, ní anya t'ítǎita t'ále avi ìndrù ròwù dhu òvò Sàndìrì tò, 'àti: «Ékòlǒ kǒkò ale ròwù.»

³⁶ Ní Sàndìrì adù wò màkǔrù òvò Pòlò tò, ndàti: «Ádròdrǒ ale avi wà ima, ndínǐ ma màkòlò tí nyǐ. Nírò, kòmbí dhu àkǎ nyǔvò, nyǎdù òwu màrùngà ǒ.»

³⁷ Pbétù Pòlò adù dhu àdu kǒkò ka kivi ale tò, ndàti: «Kǒkò anya t'ítǎita t'ále àbhɛ kùvi mà asé nǐ ibí ale nzínzì ǒ rò, inzà ì ùnò ànyǎka mà rórò,

'àdù mǔso imbi ò àzèmbè mǎ mongó ì'ì Pbàró má tó pbìrì ò ale nyú. Ní kòmbí abádhí òzè tí 'ùkòlò má inzá kóró ale ùnì rórò? Ìnzí rákǎ akekpá màtí! Abádhí àkǎ 'ìwǔ mǔkòlò ì nyú tírò.»

³⁸ Ní kǒkò ìyì ka kìvìnà ale náadù 'àdu 'òwù wò Pòlò ùnò dhu náwe anya t'ítàtá t'ále tò. Ní ndì dhu ì ìrì rò, ọdọ náísí abádhí ò atídǒ, Pòlò mà Sílà nà ní Pbàró má tó pbìrì ò ale nyú dhu ì ìrì dhu-okú dò rò.

³⁹ Ní kǒkò ádròdrò ale adù iwu, 'àdù ẹbàta ònzì Pòlò mà Sílà nà-fó. Wò dhu-dzidǒ, kǒkò ádròdrò ale náadù abádhí ùkòlò imbi ò rò, 'àdù àvìnà rùvò 'òwù kigò ò rò.

⁴⁰ Ní Pòlò mà Sílà nà nítdègu ùvò imbi ò rò, ní abádhí adù òwu Lùdiyà bhà. Ányì abádhí ala ì Yèsù ná'ù ale mànà. Í ale-afí ì òpè dhu-dzidǒ, abádhí adù 'ìvà, 'òwù ányìrò rò.

17

Pòlò mà Sílà nà rǒwu ùvò Tèsàlònikà tó kigò ò dhu

(Yùw 15.19-21,25; 16.2-3; Fìl 4.16; 1Tè 1.4-7; 2.11-16; 5.21)

¹ Wò dhu-dzidǒ, Pòlò mà Sílà nà nǔudà Àmùfipòlì mà Àpòlòniyà nà tó kigò òna nǎ, 'òwù ùvò Tèsàlònikà tó kigò ò. Ndi kigò ò, Pbàyàhúdì tó atdí unduta-dzà ní'ì inè.

² Ní yà bilí ndì ndarónzina dhu bhèyi, Pòlò atsù ndì unduta-dzà ò. Ní, ìbh-ğùna mbàlìmbàlì sàbatù-idhò ò, abádhí owúnà 'àgò rǒ Kàgàwà bhà Andítá dǒ unduta-dzà ò rò anyì-idzá rí'ì ale mànà.

³ Ndi agòta ǒ, kǎránà dhu àwε rǒ ìndrǔ tò, ndàdù àrà dhu ìtè rǒ Krístò raká wà ndàbà àpè, ndirò kà raká wà ndìngbè ndi ɔve-bvù rò. Ndirò, kǎránà àtìna rǒ: «Yà fùkù ma mí dhu ɔvɔ okúna dǒ rò Yèsù ní ndi Krístò.»

⁴ Ní abádhí nzínzì ǒ ngúfe ale náa'ù Pòlò mà Sílà nà rǔnɔna dhu, 'àdù 'àpba abádhí-rǒ. Ndirò, Kàgàwà ɔdò ònzi arí ábhǒ Pbagìríkí mà, atdíǒ tǔya arí 'ìrì vèbhále màna náadù dhu ònzì átò ndi dhu bhèyi tí.

⁵ Pbéù, Pbayàhúdì náadù ndi dhu-adhà nónzì ònzi tí. Ní abádhí andu ngudhà ǒ arí ùbhi ìmbǎ dǒya nà àkyàkyè ale-tsù, 'àdù àbhùnà rìvǎ dhu ihé-yà nzínzì ǒ, ndi dhu ràdù wògò nífi kigò ǒ. Wò dhu-dzidǒ, abádhí awù Pòlò mà Sílà nà òmè Yàsonà bhà, ndínì ì ulú tí 'iwǔ nà ihé-yà-ònzì.

⁶ Pbéù ànyì ì òwù ùvò rò, abádhí atù nzá kǒkò ale. Ní abádhí adù Yàsonà mà kèlě nǔlǔ Yèsù ná'ù ngúfe ale màna, 'iwǔ nà kigò ǒ anya t'ítàta t'ále-ònzì. Abádhí adù 'òpè 'ùkù, 'àmbe àtìna dǒ: «Yàrí adzi dǒ kóró pbìrì-tsi náva ale níwǔ wà 'ùnyà átò iró kòmbí.

⁷ Ní Yàsonà áko abádhí pbì idzá. Ndirò ì ale kóró nífǔ nzá kámá dǒ ádrùngbǎ kamà bhà uyátá, pbétù abádhí arádù àtìna ìnè Yèsù tí kátina ngǎtsi ádrùngbǎ kamà ràr'ì.»

⁸ Ní kǒkò ale ùnò dhu ì ìrì rò, ihé-yà mà anya t'ítàta t'ále màna-dǒ nínza ndi atdíǒ.

⁹ Nírò ní ndi anya t'ítàta t'ále adù fùrangà ìtǎ Yàsonà mà ɔdhina màna dǒ abádhí rùbho, 'àdù abádhí ùkòlò ròwù.

Pòlò mà Sílà nà ròwu Bèrɔyà tó kigò ò dhu

10 Inga níitdègu àti, ní Yěsù ná'ù ale náavi Pòlò mà Sílà nà ròwù Bèrɔyà. Ní ànyì ì òwù ùvò rò, abádhí atsù Pbàyàhúdí tó unduta-dzà ò.

11 Ndi kigò ǒ bhà ní'ì ídzi afíya nà ale ròsè Tèsàlònìkà ǒ bhà dònǎ. Abádhí a'ù Kàgàwà bhà Ɔte kòmbómbí nyú. Ndirò abádhí ongónà Kàgàwà bhà Andítá òzù bìlìnganà, ndínì ì ala tí yà Pòlò mà náarúnɔna fíyò dhu ràtí obhó dhu.

12 Ní abádhí nzínzì ǒ ábhǒ ale nyú náa'ù Kàgàwà bhà Ɔte. Ndirò Pbàgìríkí nzínzì ǒ, atdíǒ ka kárí ifúna vèbhále mà ábhǒ kpabhále mà nà náa'ù Kàgàwà átò.

13 Pbétù, Tèsàlònìkà ǒ Pbàyàhúdí níitdègu Pòlò rǐ Kàgàwà bhà Ɔte nóvɔ átò Bèrɔyà ǒ bhà tò dhu ìrì, ní abádhí adù 'ìvǎ 'òwù ànyì. Ní ànyì ì òwù ùvò rò, abádhí itsu dhu ihé-yà-dɔ ò, ràdù dhu ìvǎ Pòlò mà rǒ.

14 Ní ànyìrǒ rò tí, Yěsù ná'ù ale adù Pòlò àvi rǎrà ádrùngbǎ rèrù-bidò. Pbétù, Sílà mà Tìmòtewù nà náadù òko Bèrɔyà.

15 Kǒkò Pòlò nùndà ale náawù kà nà, 'òwù ùvò nà Àtenè tó kigò ò. Wò dhu-dzidǒ, abádhí adù 'àdu Bèrɔyà iwà Pòlò ùyǎ dhu fíyò ndínì Sílà mà Tìmòtewù nà navì tí rìwù ndòtù tsàkàtsàkà nyú rórò.

Pòlò rǐ dhu ùdhě Àtenè tó kigò ǒ dhu

(Zàb 69.10; Kas 14.14-17; 26.17-20; 1Kò 1.18-25)

16 Àtenè tó kigò ò rò ndì ndí Sílà mà Tìmòtewù mà nà òdɔ ònǎ kàsùmì ǒ, idhɔ nùukɔ Pòlò atdíǒ àlè tí ndi kigò-ǒnga nálè sànamǎ-nzo nǐ dhu-okú dò rò.

17 Ní kǎránà dhu òvò rǒ unduta-dzà ǒ rò Pbàyàhúdí mà, Kàgàwà ùlě arí ìnzí ní Pbàyàhúdí mà nà tò. Ndirò bìlìnganà, àbadhi mà náadúnà òwu 'àgò rǒ pbanga-tsidǒ rùwugà dǒ rò tiná rǒwu 'ùtò rǒ ale mà nà.

18 Ndirò, yà abhò inga núnì ale-akpá, Èpìkurò mà Sitòyikò mà nà tó irèta rǒ ì nípbì ale nzínzì ǒ ngúfe ale mà, nóowúnà iwu rǒ 'àmbe òte dǒ kà mà nà. Atdídhená ale abádhí nzínzì ǒ nóowúnà dhu òngù rǒ, 'àmbe àtì nà dǒ: «Ádhu nyú wò tsùna arópe atdídǒ ale òzè ndùnò ìndrù tò?» Ndirò ngǔkpákà adúnà òwu àtì nà rǒ: «Kà rǒ'ò vurò pbìrì ǒ mǎngǔ-nzo dǒ rǒte dhu bhěyi.» Obhó tí, abádhí owúnà òte rǒ wò dhu bhěyi yà Pòlò rǐ dhu ùdhě Yèsù dǒ dhu mà, ùvǔvè ale núungbeyá ì ɔve-bvù rò dhu mà nà dhu dǒ dhu ì ìrì rǒ.

19 Ní, abádhí adù Pòlò ìdyì 'òwù nà, 'òwù ùvò nà Àrèòpagò tí kátina unduta-bhǔdò. Abádhí adù dhu iwu kà-tsǔ, 'àti: «Nyì nyàmbe nà tí tdǔ wò ɔwútána tí nyì nyúdhěna ìndrù tò dhu-tì àwě fǎkà?»

20 Obhó tí, wò nyì nyáwěna dhu rǐ'ì olo nyú tí fǎkà. Ní, mǎ mòzè nyawe ì dhu-tì fǎkà.»

21 Wò ndì kàsùmì ǒ, Àtenè tó kigò ǒ kóró ale mà, kà-ǒ aróko iwù tí iwù ale mà nà, nóowúnà fiyó ábhǒ kàsùmì nyú núdà rǒ òte ì óte ró, ndirò àwěna ka kí màkǔrù ɔwútá ní rì ì í ró.

22 Nírò ní ndì Pòlò ìvà ndì ndidè Àrèòpagò-ònzì, ndàdù ɔte nópè, ndàti: «Àtenè ǒ bhǎ, ma màndà nyì, madù nyòtù kóró dhu-tì-tidò ǒ atdídǒ fiyó somà nífu ale tí.

23 Obhó tí, kóró ngari ǒ ma mùbhi fùkú kigò ǒ

inană rò, ma mǎrà fùkú mǎngǔ-nzo-wòyǒ nála rǒ. Ndirò, ma mìtdě atdí fùkú màzàbahù dǒ, yà ka kándí dhu róná, kati: <Inzá ka kùni mǎngù tò.> Ní Kàgàwà, yà nyǎ nyarúǎlěna inzà nyǎ nyùni rórò, ní ndi yà ma mǎrà òvònà fùkù.

²⁴ Kàgàwà, yà adzi nanzì òná arí'ì kóró dhu-tsí mànà ale, ní ndi yà adzi mà òrù-akpà mànà dǒ Ádrùngbǎlě. Kǎrí nǎ àdi ìndrǔ-òtsú náasì sòmǎ-dzà ǒ.

²⁵ Ndirò, kǎrí'ì mbǎ ìndrǔ rǎdù dzùnàna ònzì nǎ òtsúya nǎ ì ònzì dhu-atdyú nà. Obhó tí, Ka ní ndi kóró dhu àbhǔ arí ìndrǔ tò ale: ípìrǒnga mà, ale-ihè mà, ndirò kóró dhu-tsí mànà.

²⁶ Ndirò, kǎnzì kóró ale-tidò tó mùlǒngò rùvò atdí ale-nyutsi rò, ndínǎ okoya tí yà adzi dǒ. Kǎpí abádhí tó kàsùmì-bvǎ, ndàdù abádhí rǒngo òko òyá pbìrì-ifò núfa.

²⁷ Kǎnzì ì dhu, ndínǎ ìndrǔ ongó tí ndòmè onzi òbè ì rò, ndínǎ abádhí adù tí ndùmvu ùmvù tí màtí 'òwù ndàbà, tàmanyà pbání ìnè ndì ndí'ì íkyèrǒ kóró ale nzínzì ǒ rórò.

²⁸ Obhó tí,

kà-nyutsi ní ndi àlě kábà ípìrǒnga, àlě kárúbhi,
ndirò àlě kárí'ì.

Ndirò, fùkú andítátálě nzínzì ǒ, ngúfe ale unò
dhu ndi dhu bhěyi tí átò, 'àti:

<Àlě'ì átò, àlě ní kàbhà rùgànda.>

²⁹ Ní àzèmbè àlě'ì ní Kàgàwà bhà rùgànda rò, dhu àkǎ nzá àlě rirè nga Kàgàwà bhà ófò ríli ndì orò mà, ndirò ngǎtsi nǎ fùrangà tó suma-tidò mà nǎ ka kóbhòlò mǎngǔ-ngba bhěyi. Ndirò ngǎtsi nǎ, dhu àkǎ nzá àlě rirè nga kà ríli ndì odu nǎ

màtí ìndrű óbhòlò otsúya nř yà fiyó irèta nálű ka òná ófò ǒ dhu bhěyi.

³⁰ Inzá ìndrű àpè inga ùnř òná kàsùmì ǒ, Kàgàwà andà nzá nga ìndrű arónzina nzérenga nà. Pbétù, kòzè kòmbí dhu ní kóró ale, kóró ngari òná, ràkă 'ùgèrè ì 'ùbhà fiyó nzérenga.

³¹ Obhó tí, křli wà atdí idho ìndrű-ànyă ndì nditdìya tí òná obhónánga dǒ, yà ndì ndópì ndì anya nitdìya tí ale-otù ǒ. Ndi otu ǒ nga ní ndi křtè pbìndà obhónánga kóró ale tò. Kăbhù ka rìngbè ndì ɔve-bvù rò.»

³² Pbétù, kòrř ale níitdègu Polò rǒte ìndrű rř 'ùngbè ɔve-bvù rò dhu dǒ dhu ìrì, ní atdídhénà ale náadù ndi dhu gàyà nónzì ònzi tí. Ndirò, ngǔkpàkà-tsí náadù àtìnà, tdű ì ràř Polò rǔnna dhu ìrì tdítđ gǎtsi idho ǒ.

³³ Nírò ní ndi Polò adù ndivà ndàhù, ndàrà abádhí nzínzi ǒ rò.

³⁴ Pbétù, ngúfe ale adù 'àpba Polò-rǒ, 'adù Yèsù ná'ù. I ale nzínzi ǒ ni'ì Dènesì, Àrèòpagò* tí kátina unduta ǒ atdí ale mà, Dàmàrìyà tí kátina atdí tsìbhále mà, ngǔkpà ale mànà.

18

Polò rǎrà Kòritò tó kigò ò dhu

(1Kò 1.1-9; 2.1-5; 2Kò 11.5-12; 12.12-13)

¹ Wò dhu-dzidǒ, Polò ivà ndì Àtenè tó kigò ǒ rò, ndàrà Kòritò tó kigò ò.

² Ní ànyì ndì ndàrà àhù rò, abádhí atù ì Àkilà tí kátina atdí Mùyàhudì nà. Ndi Àkilà ni'ì Potò

* **17:34** 17.34 Àrèòpagò ní Àtenè tó kigò ǒ ka kundúnà ale anya t'ítàtò tò dòná pbirì-ɔvò.

tí kátina pbìrì ǒ ale. Ndirò, abádhí ní'ì kòmbí tí íwũ Itàliyà tó pbìrì ò rò pbìndà tsibhále Pèrèsilà mànà, 'íwũ ùvò Kòritò tó kigò ǒ. Obhó tí, wò ndi kàsùmì ǒ, kámá dǒ ádrùngbǎ kamà, Klòdiyò ní'ì iwà dhu nýyǎ, ndàti: Kóró Pbàyàhúdì rākǎ 'ùvò Romà tó kigò ǒ rò. Ní Pòlò arà Àkilà mà, Pèrèsilà nà-tí'ò,

³ 'àdù 'írì 'òngò òko atdíkpá, 'àdù òwu kasu ònzì rǒ atdíkpá abádhí mànà. Obhó tí, abádhí ní'ì atdí kasu-tidò kèlě nónzi arí ale. Ndi abádhí-kàsù ní'ì hemè t'ódyùta.

⁴ Ní, yà sàbatù-idhò náarírà dhu bhěyi, Pòlò ongónà arà unduta-dzà ò, ndàrà dhu òvò rǒ Pbàyàhúdì mà Pbàgìríkì mànà tò, ndíní ì mụgèrè tí 'à'ù ndi ndúnona fíyò dhu.

⁵ Pbétù, Síla mà Tímòtewà mànà níitdègu iwu Màkèdòniyà rò, 'íwũ ùvò Kòritò, ní Pòlò adù ndàpba Kàgàwà bhà Ǔte t'únòta rǒ tí. Káranà dhu òvò rǒ kpanjangba Pbàyàhúdì tò, ndàti, Yèsù rǎrǎ ndi Krístò.

⁶ Nírò ní ndi yà atdíǒ Pbàyàhúdì rǎ 'àgò ndi nà, 'àdù àmbè dhu ùnò dǒ nzére nyú ndi nǎ rò, Pòlò a'ò róná mụdzarù-ǒnga ndàdù àtìnà abádhí ní: «Azùkù àkǎ ndòdzì dùkù-tsírò nyú. Ma mùtsù wà ma fùkú dhu ò rò. Ròpè ndi kòmbí, ma mí mụgèrè mongò Kàgàwà bhà Ídzì Màkǎrù núnò ìnzì ní Pbàyàhúdì tò.»

⁷ Wò dhu-dzidǒ, Pòlò adù ndivà ndàrà Titò Yèsitò tí kátina ale bhà. Ndi ale ní'ì atdíǒ arí Kàgàwà odò ònzì ale. Ndirò ndi ale bhà idza náadù ì'ì íkyèrǒ unduta-dzà tí.

⁸ Ní Pòlò rǎnna Kàgàwà bhà Ídzì Màkǎrù ì

ìrì rò, Krìsipò mà kóró pbìndà idzá-bhà mà nà náadù Yësù ná'ù. Ndi Krìsipò ní'ì unduta-dzà ǒ ádrùngbǎle. Ndirò, Kòritò tó kigò ǒ ábhǒ ale nyú náadù Yësù à'ù átò, 'àdù bàtizò àlɛ.

⁹ Nírò ní ndi atdíku kúbhingá, Ádrùngbǎle Kàgàwà náavi ndi Pólò tò onyu bhěyi ródzi kà-dò dhu tó ófò ǒ, ndàdù àtìna kànǐ: «Ápé nyonzi odo Pólò. Dhu àkǎ nyambe dhu kèlě òvò dǒ ìndrǔ tò ìnzǐ nyi nyínè rórò.

¹⁰ Obhó tí, ma mí'ì ìnè atdíkpá nyi mà nà. Ndirò, atdí ale mà rǐ nzǐ ɔtsúna ìlǐ rùnù, ndònzǐ nyi ní nzéɛ. Ndirò, dhu àkǎ nyuni dhu átò ìnè pbàkà ale rǎrǐ'ì ibí nyú yàrí kigò ǒ.»

¹¹ Ní Pólò adù àdi ndi kigò ǒ atdí ato nyú tí dòná azà àbǐ nà, ndòngò Kàgàwà bhà ɔte núnò ìndrǔ tò.

¹² Gǎliyò níitdègu òngo Àkayà tó pbìrì ǒ lǐwalì tí, ní kóró Pbàyàhúdì ìrì ì Pólò dǒ, 'àdù kòsò 'òwù nà dhùwanì ǒ lǐwalì Gǎliyò-ònzǐ. Ní abádhí atì kànǐ:

¹³ «Yàrí ale arí ìndrǔ-afí ùlě ràmbe Kàgàwà ìfu dǒ, ìnzǐ ní yà àlě tó uyátá nónzi ka dhu bhěyi.»

¹⁴ Ní yà Pólò àmbènà ɔte òpè òná kàsùmì ǒ ní ndi lǐwalì Gǎliyò adù ndi ɔte òtdì òtdì tí, ndàti Pbàyàhúdì nǐ: «Dhu í'íná gukyè abvo mà kòhò dhu tí, ndirò atdí dǒ kǎfǎ dhu mà dhu tí, ní ma màmbènà madzǐ àdzǐ mìrì nyǐ nyáwěna kà-dǒ dhu tǐna dǒ.

¹⁵ Pbétù, wò nyǐ nyí nyǎgò okúna dò rò dhu ní fùkú sòmà tó màndu mà, ɔvo mà, ndirò fùkú uyátá mà nà. Ní ndi dhu àndà nyǐ. Ìnzá ma mòzè mà nò kǒkò dhu bhěyi dhu-tsí-ànyǎ nzínzìkù ǒ.»

16 Wò dhu-dzidǒ, kǎdù abádhí ùnyà iri dhùwanǐ-dzà ò rò.

17 Nírò ní ndì kóró kòrí ale náalú unduta-dzà ǒ ádrùngbǎle, Sòsitèni tí kátina, 'àdù òpènà 'òvì dhùwanǐ-ònzǐ rò. Pbétù, lèwalì Gǎliyò náadù nzá afína mà nátdu abádhí tó dhu nǐ.

Pòlò rǐ ndàdǔ Àtiyòkiyà dhu
(Kas 20.16; 21.23-26)

18 Wò dhu-dzidǒ, Pòlò mà náadù pé òko ibí idho nyú tí atdíkpá Kòritò tó kigò ǒ Yèsù ná'ù ale mànà. Nírò ní ndì abádhí adù 'ìvà 'òwù ibhú ǒ atdíkpá Pèrèsílà mà Àkilà mànà nà Sìriyà tó pbìrì ò. Ní ányì ì ówu rórò, abádhí itdègu òwu ùvò Kèkùreyà tí kátina kifukù ǒ, ní tdǔ ì opé abhi ányirǒ rò rò, kǎdù dònà-ká àbhù kakpà, angyangyi ndì ndatsò dhu Kàgàwà-ònzǐ dhu dhu-okú dò rò.

19 Ní Èfesò tí kátina kigò ǒ ì òwù ùvò rò, Pòlò adù Pèrèsílà mà Àkilà nà nùbhà òyá ányirǒ, ndàdù ndìvà ndòtsù unduta-dzà ò. Ní ányì-dzá abádhí adù 'òpè 'àgò ì Pbàyàhúdì mànà.

20 I Pbàyàhúdì adù kǎtdyú òhò ndínǐ ì oko tí mànà ibí idho tí. Pbétù, Pòlò adù nzá ndì dhu ná'ù abádhí tò.

21 Abhi òpè ndì ndí rórò, kǎdù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Kàgàwà òzè ka nǐ, ma mí madù àdù tdítǒ mirà nyàndà.» Wò dhu-dzidǒ, Pòlò adù òtsù ibhú ǒ Èfesò rò, ndàrà Kàyisàriyà.

22 Ní Kàyisàriyà ndì ndàrà àhù rò, kǎdù pé àrà Yèrùsàlemà tó kigò ò, ndàrà kànìsà àtsè angyi. Wò dhu-dzidǒ, kǎdù dònà òdì ndàrà Àtiyòkiyà, Sìriyà tó pbìrì ò.

23 Kĩtdègu ngúfe idho òdhò Àtìyòkiyà tó kigò ǒ, ní kǎdù ndìvà ndi kigò ǒ rò, ndàdù ndòpè ndùbhi dhèdherò kigò òna nǎ, Galàtiyà mà Fùrùgiyà mànà tó pbìrì ǒ, ndùbhi Yèsù ná'ù ale-afí òpè rò.

Àpòlò rǎrà àhu Èfesò mà Kòritò mànà tó kigò ò dhu
(Kas 15.41; 16.4-6; 1Kò 3.4-8)

24 Wò ndi kàsùmì ǒ, Àpòlò tí kátina atdí Mùyàhudì níira àhu Èfesò tó kigò ò. Kà ni'ì Àlèsàndùriyà tó kigò ǒ ale. Ndirò, ka ni'ì atdíídǒ òte nótsì, ndàdù Kàgàwà bhà Andítá arúnona dhu ùni mběyi nyú ale.

25 Ndirò, ka ni'ì iwà ka kúdhe dhu fíndà atdíídǒ Ádrùngbǎle Yèsù bhà otu dǒ ale. Ní, kǒngónà àdù Yèsù dǒ róte Ídzì Mǎkùrù nóvò ìndrù tò fíndá obhónánga nyú dǒ atdyúna nyú nà. Pbétù, kùni dhu ní yà bàtizò nubhónà Yùwanì bhà bàtizò kèlě.

26 Ní. Èfesò ǒ unduta-dzà ò ndì ndòtsù rò, kǎpè ndòtè ìmbǎ ònà òdó na. Ní, Pèrèsílà mà Àkilà nà níitdègu kà rǎwéna dhu ìri, ní abádhí adù kìdyì 'òwù mànà atdíkpá, 'àdù Kàgàwà bhà otu tó obhónánga nítè fíndà.

27 Wò dhu-dzidǒ, Apòlò náazè ndàrà Kòritò tó kigò ò, Àkayà tó pbìrì ò. Ní, kà t'ódhína náadù ndi dhu ná'ù à'u tí kà tò, 'àdù dhu àndi ndi pbìrì ǒ Yèsù ná'ù ale tò, ndíní adù tí kàkò mběyi nyú. Ní, Kòritò ndì ndàrà àhu rò, kǎnzì yà pbìndà ídzìnga-okú dò rò Kàgàwà úbà dhu fíyò rà'ù Yèsù ale ní dzùnà atdíídǒ.

28 Obhó tí, yà Pbàyàhúdí mànà ì í 'àgò kóró ale-ònzí rò rò, kǎdúnà àrà abádhí-lèmà nónzì rǒ ònzì tí. Andítá-otù ǒ, kǎránà dhu ìtè rǒ k pangba Yèsù rǎrǐ ndi Krístò.

19

*Polò rǐ kànìsà ìdì Èfesò tó kigò ǒ dhu
(Kas 5.15-16; 8.14-17; Róm 15.25-27)*

¹ Àdì Àpolò àdì Kòritò tó kigò ò rórò, Polò núubhì ndùdà Fùrùgiyà tó pbìrì ǒ pbìrì-akpá ònǎ, ndàrà àhù Èfesò tó kigò ò. Ní, ányì ndì ndàrà àhù rò, kǎtù atdídhénà ábhàǐ,

² ndádù dhu ìvu tsùyá ndàti: «Yà Yèsù nyí nyá'ù nínganí, Kàgàwà írǎ tí írǎ nyí pbìndà Hǐlǎ-Alafí nǐ?» Ní kòrǐ ale adù dhu àdu kà tò, 'àti: «Ínzá mǎ màpè Kàgàwà ópè ndìrǎ ìndrǔ pbìndà Hǐlǎ-Alafí nǐ dhu ìrì.»

³ Polò adù dhu ìvu tdítǒ abádhí-tsǔ ndàti: «Olu, wò nyí nyálǔ bàtizò ní'ì ìngbà bàtizò-tidò?» Abádhí adù dhu àdu Polò tò, 'àti: «Mǎ málǔ bàtizò ní Yùwanì bhà bàtizò.»

⁴ Ní, Polò adù àtìnà abádhí nǐ: «Yùwanì úbhì úbhonà rǒ bàtizò ní'ì yà ìndrǔ ùgèrè ndì, ndùbhà pbìndà nzérenga dhu ìtè rǐ bàtizò. Ndirò kǔbhì dhu òvò rǒ ìndrǔ tò, ndínǐ yà olù rǐrǎ fǐndà ale na'u tí. Ndi ale ní Yèsù.»

⁵ Ní, wò Polò ùnò dhu ì ìrì rò, kǒkò ábhàǐ adù bàtizò àlù Ádrùngbǎle Yèsù-òvò rǒ.

⁶ Polò adù òtsúna ùlì abádhí dǒ, Kàgàwà ràdù abádhí ìra pbìndà Hǐlǎ-Alafí nǐ. Ní ányìrǒ rò tí, kòrǐ ale náadù 'òpè 'òtè yà ìnzá ì àpè ùnǐna angyi aláva-tidò, 'adù òwu dhu òvò rǒ ìndrǔ tò,

àdhàdhì Kàgàwà bhà pbànábí arí dhu òvo ìndrũ tò dhu bhěyi.

⁷ I ale ní'ì mbèmbè atdí kumì dòná óyǒ nà ale.

⁸ Wò dhu-dzidǒ, Pòlò anzì ìbhũ àbí nyú, ndòngò àrà unduta-dzà ò. Ní ányì-dzá, kádúnà àrà Ídzì Mákǔrè nóvò rǒ atdyúna nyú nà ìndrũ tò, 'àdù àmbè 'àgò dǒ i ale mànà. Ndirò, kádúnà àrà ndòzè rǒ, ndùgèrě ìndrũ-afí rà'ù òrũ-akpà ǒ Ádrùngbǎ Kamà Kàgàwà bhà idzi dǒ ndì ndúnǒna dhu.

⁹ Pbéù atdídhená ale abádhí nzínzi ǒ ní'ì odú afíya nà ale. Ní, i ale-tsí náadúnà òwu 'ùvo rǒ ìnzǐ ì a'u tí Pòlò rǒvǒna fíyò Ádrùngbǎ Kamà Yèsù bhà otu dǒ dhu. Abádhí adúnà òwu dhu ùnò rǒ nzére nyú ndì otu núngu ale ní. Ní, Pòlò adù abádhí ùbhà, ndàdù ábhàlǐ kèlě nóvò, 'òwù mànà. Ní, bìlǐnganà kádù àdì ndòngò dhu ùdhe i ábhàlǐ tò, Tìranò tí kátina atdí ale bhà dàrasǎ-dzà ǒ rò.

¹⁰ Wò dhu anzì ndì ràrà àhũ mbèmbè óyǒ ato nyú tí. Ndi dhu bhěyi ní ndì, Àziyà tó pbìrì ǒ ale, Pbayàhúdì mà, ìnzǐ ní Pbayàhúdì mànà níri Ádrùngbǎle Yèsù dǒ ote.

Sikewà bhà inzo rǐ nzére-alafí nómvù 'òdì dhu

¹¹ Èfesò tó kigò ǒ Pòlò rǐ'ì òná kàsùmì ǒ, Kàgàwà anzì idhò rǐ ìndrũ ùkǒ ní ábhǒ wìwì nyú kǒtù ǒ.

¹² Ní ìndrũ owúnà Pòlò-ngbò nùpbàlǎ lesò mà mberù mànà núgù rǒ, 'òwù andì nà ale-ngbò nùpbala nǐ, i ale ràdù òwu ùgu rǒ, ndirò nzére-alafí nà ale ò rò, i nzére-alafí ràdù òwu ùvò rǒ.

13 Wò ndi kàsùmì ǒ, atdídhená Pbàyàhúdí níítú ì 'òwù ùbhi rǒ kóró ngari ònǎ, ndíní ì owu tí nzéε-alafí nípfò rǒ, 'òdì ìndrù ò rò Ádràngbǎε Yěsù-ɔvò rǒ. Abádhí owúnà àtìnà rǒ ì nzéε-alafí nǐ: «Yà Pòlò arúbhi pbìndà Ídzì Mákǎrù ùnò rǒ Yěsù-ɔvò rǒ, nyùvò wò ale ò rò!»

14 Wò ndi dhu nanzì ale ní'ì Sikewà tí kátina atdí ale bhà àrùbhù kpabhínzo. Ndi Sikewà ní'ì Pbàyàhúdí tó pbàkùhání tó ádròdrò ale dǒ atdí kamà.

15 Nírò ní ndi atdíku, yà abádhí òtè nǐ nzéε-alafí náadù ɔte abádhí tò, ndàtì: «Yěsù ma múni wà, ndirò ma múni wà dhu Pòlò rǎrǎ àdhi pbá ale. Ní nyǐ nyú, nyǐ ní àdhi mà?»

16 Ní, wò nzéε-alafí rǐ'ì ònà ale náalà ndi kòrí ale dǒ, ndòpè ndòngbù, ndònzì lèmàya kóró. Ní kòrí ale núunya ì idza rò nzìnzì rò, ùlè tí ngbǒya ùlè otú nǐ rórò, 'òtsè.

17 Ní, wò dhu-òyǐ níitdègu ndùgà Èfesò tó kigò ǒ, kóró Pbàyàhúdí mà, ìnzǐ ní Pbàyàhúdí mànà dhu rìrì, ní ɔdɔ adù ìsǐ atdídǒ abádhí ò. Ndi dhu adù abádhí nábhu rìfù Ádràngbǎε Yěsù-ɔvò atdídǒ.

18 Wò dhu-dzidǒ, Yěsù ná'ù ábhǒ ale nyú nóowúnà ì arónzina nzéεnga nóvò rǒ kpangba.

19 Ndirò, abádhí nzínzì ǒ, yà òndrù òndrù rǒ arúbhi ábhǒ ale nyú náadù ìwu ndi òndrù òndrù ì arí nǐ bhùkù nà, 'ùbì kóró ale-ònzǐ rò. Ní, kǒkò ùbì ka kùbì bhùkù-odzi ka kùpǐ, náahù mbèmbè imbò kumì lufù fùrangà tí*.

* **19:19** 19.19 Ndi dhu ní'ì atdí miyà dòná imbò kumì nà atɔ ǒ ka kònzì kasu tó mùkìmbà-bvu.

20 Wò dhu bhěyi ní ndi, Ádrùngbǎle Kàgàwà bhà ɔbi náabhù kàbhà ɔte rùgà ndi kóró ngari ǒ, ràdù ì'ì ɔbi nà atdíǒ.

*Pòlò rǐrèna ndíń ndi ndonzi tí dhu
(Ovt 9.17; 1Kò 15.32; 16.8-9; 2Kò 1.8-10)*

21 Kǒkò dhu ónzì ì dhu-dzidǒ, Pòlò irè dhu afína ò, ndi ràkànà ndàhù Èfesò rò, ndàrà Yèrùsàlemà tó kigò ò. Ní, ányì ndi ndara tí, dhu ràkǎ ndùdà Màkèdòniyà mà Àkayà mànà tó pbìrì ònǎ. Ndirò, kǎdù àtìna: Yèrùsàlemà ndi ndàrà àhù rò, ndi rǎràdù ùda átò, ndàrà àhù Romà tó kigò ò.

22 Nírò ní ndi kǎdù yà dzùnàna ònzi arí óyǒ ale, Tìmòtewù mà Rǎstò nà nóvì, ròwù angyi fíndà Màkèdòniyà tó pbìrì ò, ndi nyú, ndàdù ndùbhà ngúfe idho tí tdítǒ Àziyà tó pbìrì ò.

*Dèmètriyò rǐ Èfesò tó kigò ǒ bhà àbhǔ rìvà dhu
Pòlò rǒ dhu*

23 Wò ndi kàsùmì ǒ, ádrùngbǎ wògò náatà ìndrǔ nzínzì ǒ Èfesò tó kigò ǒ, Ádrùngbǎle Yèsù bhà otu ùngǔ ka kí dhu-okú dò rò.

24 Obhó tí, ndi kigò ǒ, Dèmètriyò tí kátina atdí àlì-ba ní'ì inè. Ndi ale ongónà suma nódu, ndàdù ùyǔya dhú-nzo-wòyǒ nóbhòlò nǐ. Ní, àbadhi mà, ì arí kasu ònzi atdíkpá mànà ale mànà nóongónà Àrìtemù tí kátina tsìbhá mǔngù bhà somá-dzà-wòyǒ tó sànamù nóbhòlò ndi suma nǐ, ndi dhu ràdù àrà 'àbhù rǒ, 'òngyè fàrangà abho nyú.

25 Ní atdíku, kǎndu ɔdhína-tsù yà ndi kasu-tidò ònzi arí ngǔkpá ale mànà. Kǎdù dhu òvò abádhí tò, ndàti: «Àbanǐnzó, nyǐ nyàni wà dhu, yà àlě

karábàna ongyéngá raráhu yà àlě kárónzina àlě tó kasu ò rò.

²⁶ Ní, nyǐ nyàla wà, ndirò nyǐ nyirì wà Pòlò tí kátina ale rǎrà ábhǒ ale nyú-afí núle rǒ, rùgèrè ì àlě tó mǔngǔ-nzo rǒ rò dhu. Kà rǎrà àtìnà rǒ, ale-otsú nǐ ka kóbhòlò mǔngǔ-nzo rǎrǐ nzǐ mǔngǔ. Wò ndi dhu kǒnzì nzá ěfesò tó kigò ǒ tí, pbétù, kǒnzì ndi dhu mbèmbè kóró Àziyà tó pbìrì ǒ.

²⁷ Ní, wò dhu rǐ'ì inè ndìbhò àpbè àlě tó kasu tò. Ndirò, kà rǐ'ì inè átò ndàbhù Àrìtemù, àlě tó ádrùngbǎ tsìbhá-mǔngǔ núlě ka karí ònà rò somǎ-dzà ìnzǐ kòzù dhu tí. Ndirò, kà rǐ yà ndi kóró Àziyà tó pbìrì ǒ bhà mà, kóró yà adzi ǒ ale mànà dhu náarúlěna mǔngǔ, Àrìtemù bhà ádrùngbǎnga nábhǔ rìtsì.»

²⁸ Ní, wòrí ɔte ì ìrì rò, kǒkò Dèmetrìyò àndunà-tsùya ale náakó atdidǒ, 'àdù àmbe ùkǔ dǒ, 'àti: «Ěfesò ǒ bhà tírò, àlě tó mǔngǔ Àrìtemù ní ádrùngbǎ tsìbhá-mǔngǔ nyú!»

²⁹ Wòrí dhu tó wògò náanga ndì, ndàkǎ kóró ndi kigò ǒ. Nírò ní ndi ìndrǔ núulú Màkèdòniyà tó pbìrì ǒ óyǒ ale, Gǎyò mà Àstarìkò nà, ì ròmè ì nà yà ádròdrǒ ìkpa ìkpa ka karí ònà rò idza ò. I Gǎyò mà Àstarìkò nà ní'ì Pòlò mà náarúbhi mànà atdíkpá ale.

³⁰ Ní, Pòlò azè ndì, ndòtsù átò ihé-yà rǐ'ì ì, pbétù Yěsù ná'ù ale náadù nzá ndi dhu ná'ù kà tò.

³¹ Ndirò, Àziyà tó pbìrì ǒ àlità tó atdídená ale ní'ì kà mànà ì nózè. Ní, ì ale adù ìndrǔ àvi átò ròwù kàsò ìnzǐ otsú tí ìkpa-dzà ò.

32 Ndi kàsùmì ǒ, ányì-dzá ì nàndu ale-do núnza ndì atdíǒ. Abádhí ambénà ùkù dǒ, atdíǒhená ale ràmbe inzá ndì nòfò ngǔkpà ale rǎnɔna dhu nà dhu ùnò dǒ. Ndirò, ábhǒ ale nyú abádhí nzínzì ǒ, núnzi nzá àdhu-okú dò rò màtí indrǔ àndu tsùya ányì-dzá dhu.

33 Nírò ní ndi Pbàyàhúdì abhù Àlìsandurù tí kátina atdí ale rùdà angyinǎ rò ihé-yà tò, ihé-yà nzínzì ǒ rò atdíǒhená ale ràdù wòrí ndònzì dhu-tì náwe fíndà. Ní, kǎgò indrǔ ɔtsùna nǐ, ndíní ndì ndɔvɔ tí dhu fíyò.

34 Ní, ihé-yà itdègu dhu òsù Àlìsandurù ràrǐ Mùyàhudì, ní abádhí adù òko 'àmbe ùkù dǒ atdíkpá, ràrà àhu mbèmbè óyǒ adyifò-sisì nyú tí. Abádhí ambénà àtìna dǒ: «Èfesò ǒ bhà tírò, àlě tó mǎngù Àrìtemù ní ádrùngbǎ tsìbhá-mǎngù nyú!»

35 Ní, wò kigò ǒ atdí ndɔmbè náara indrǔ àbhù rìnè. Kǎdù ɔte òpè, ndàti: «Èfesò ǒ bhǎ, ádhi pbá ale ndi nzínzìku ǒ inzá àpè dhu ùnǐ, Èfesò tó kigò ràrǐ ndi ádrùngbǎ mǎngù Àrìtemù ùlě ka karí òná rò idza-ngbò òdɔ arí, yà òrù-akpà ò rò isǐ wòyɔna tó sànamù màna?»

36 Wò dhu àgò rí ale rǐ'ì mbǎ. Ní, dhu àkǎ pé nyìnè, nyǎdù inga ìrè tdǔ nyǐ nyɔnzì atdí dhu rò.

37 Kǒkò nyǐ nyìwǔ nà ìró ale ní inzá atdí dhu mà nǎfǎ àlě tó sòmǎ-dzá nǐ, ndirò abádhí ùnò nzá dhu nzére àlě tó tsìbhá-mǎngù nǐ màtí.

38 Ní, Dèmètríyò mà yà ì arí kasu ònzì màna ale màna náapè ì'ì ì òzè 'òbhù ale nà, ní anya t'únɔta-idhò arí ìnè òngo ì'ì, ndirò ádròdrǒ ale

arí'ì inè. Ní, abádhí àkǎ 'òwù dhu òbhù ànyì.

³⁹ Ndirò, nyí nyapé ì'ì nyí nyòzè kobhòlò ngǔkpà dhu-tsí nà, ní ì-tsí òbhòlò ka kádù yà kóró ale úni unduta-dhò ǒ.

⁴⁰ Àlě kí'ì inè kobhù àlě yà indo ndì nònzì dhu-okú dò rò. Obhó tí, àlě kí'ì mbǎ atdí dhu nà màtí, yà iró àlě kùndu àlě okúna dò rò dhu tí àlě kádù àtìna.»

⁴¹ Wò dhu bhěyi ndì ndòtè dhu-dzidǒ ní ndì, kádù kǒkò ì nàndunà ale návi rùndò ì uró rò.

20

Pòlò rǎrà tdítdǒ Mǎkèdòniyà mà Pbàgìríkí mànà tó pbìrì ǒ

Yěsù ná'ù ale-afí àbhù ròtsì obi dhu

(Ròm 15.25-27; 1Kò 16.1-7; 2Kò 7.5)

¹ Wò wògò-íyà àrà inè dhu-dzidǒ, Pòlò andu Yěsù ná'ù ale-tsù. Ní, abádhí-afí ndì ndàbhù ròtsì obi dhu-dzidǒ, kádù abádhí nóvi, ndàdù ndìvǎ ndàrà Mǎkèdòniyà tó pbìrì ò.

² Ndi pbìrì ònǎ ndì ndúda rò, kǎránà Yěsù ná'ù ale-afí àbhù rǒ ròtsì obi yà abhò-gùna ndì ndúnona Kàgàwà bhà ote nǎ. Nírò ní ndì kádù àrà Pbàgìríkí tó pbìrì ò,

³ ndàdù ìbhù àbǐ nódhò ànyì. Ní Sìriyà tó pbìrì ò ndì ndara tí ìbhú ǒ ndì ndí dhu ònzi rórò, kǐrì dhu iwà Pbàyàhúdì rìrì ì dóná. Ní, kádù ndàdu tdítdǒ Mǎkèdòniyà, ndàrà àhù ndì pbìrì ǒ kigò Fìlipì tí kátina ò.

⁴ Ndi abhi ǒ, ka nànda ale ní'ì Sòpàterè, Bèroyà tó kigò ǒ ale Pirò t'ídhùnà. Ngǔkpà ale ní'ì Tèsàlònìkà tó kigò ǒ ale, Àsìtarìkò mà Sèkundò

nà. Ngǔkpà ale ní'ì Gǎyò, Děrbè tó kigò ǒ ale mà, Tìmòtewè nà. Ndirò ní'ì Àziyà tó pbìrì ǒ ale Dòkíkò mà Tròfímò nà.

⁵ Ní Filipì rò, kòrí ale adù ùda angyi fǎkà*, 'òwù mǒdò Tròwà tó kigò ò rò.

⁶ Pbétù má'í na, yà ìmbǎ ònà afi nà m̀gati tó m̀hendù dzidǒ, má madù m̀v̀à Filipì tó kigò ǒ rò, m̀pè abhi ibhú ǒ. Ní ìmbò idho-dzidǒ, má madù òwu abádhí òtù Tròwà tó kigò ò. Ndi kigò ǒ ní ndi má madù atdí yengè nyú nónzì.

Polò rǐ Ètikò tí kátina kpatsìbhíngba ìkyě dhu (1Ká 17.17-24; 2Ká 4.32-37; Kas 9.36-42)

⁷ Sàbatù-idhò ǒ pbítsòngǎ†, má mundu má ndíní má mukò tí Yèsù bhà ɔve ìrè má mí nǐ m̀gati-ònga, mádù ònyànà. Ní, Polò adù àdi ndàmbe dhu òvò dǒ ìndrù tò. Kǎdù ndi ɔte àdhà ádzí nyú, rǎrà àhu azà adyifò-sisì kùbhíngá nga tó ò, tsútsǎ nínganí ndì ndarana nídhunǐ.

⁸ Yà ndi má mùndu má ònà ɔr̀nǎ kàluga ǒ, ìnga àwù rí tarà ní'ì abho nyú.

⁹ Ní, Ètikò tí kátina atdí kpatsìbhíngba adì ndi kàluga tó atdí póló-bidǒ, ndàmbe ɔte ìrè dǒ. Ní, ádzíta nyú ɔte rǎrà dhu-okú dò rò, Ètikò-nyìkpó adì ndàmbe òrì dǒ. Ní idho ò rò kǐtsi obvò, wò ìbhu ka kágbǎ d̀yá idza tó ɔr̀nǎ idza tó póló ǒ rò. Ka kadù kìv̀à iwà òvè rórò.

* **20:5** 20.5 Yàrí bhùkù nandí ale, Lukà mà náawù 'òtù Polò nà Filipì tó kigò ǒ (Kas 16.12). † **20:7** 20.7 Pbàyàhúdì-bv̀, idho-owátá nóongónà ndòpè adyifò ròtsù ró rò. Ní Sàbatù-idhò ǒ pbítsòngǎngà ní'ì abádhí tó yengè tó wemberè tó idho rǐ ndòpè dhu. Yèsù ná'ù ale tó ka ní yengè tó idho.

10 Ní, ɔrù rò ndì ndàwũ rò, Pòlò itsi ndàgu kà dǔ, ndàdù kìvà ndàmbǒ foná, ndàdù àtìnà: «Ìnzǐ nyitũ afíkũ. Ìnè kà rǐ'ì ípìrǒngà nà.»

11 Wò dhu-dzidǒ, Pòlò adù ùpo tdítǒ wò ɔrú kàluga ò, ndàdù m̀gati-ǒngà ùkò, ndàdù ònyùnà. Nírò ní ndi kǎdù òte tdítǒ ràrà àhũ inga rùbho dhu ò. Wò dhu-dzidǒ, kǎdù ndìvà ndàrà f̀ndá dhu nǐ.

12 Ní, ka kadù wò kpatsìbhíngba ùndà f̀rǎbvù ípìrǒrò, ndi dhu ràdù ìndrũ àbhũ ròtù afíya atdíǒ.

Pòlò rǐ ndìvà Trɔwà rò, ndàrà Miletò Yèrùsàlemà ndúda rǒrò dhu

(Mát 7.15-20; 1Tè 2.1-12; Tit 1.9-14; 1Pé 5.1-4; 2Pé 2.1-3)

13 Wò ndi kàsùmì ǒ tí, mǎ muvò, mǒdì dòka mǒwù angyi Àsosi ibhú ǒ, Pòlò ràdù ìrà pf̀ona dǒ olù. Ní, mǎ mudhè dhu mǐdyi Pòlò ibhú ǒ Àsosi rò.

14 Ní, kítǒgu ìrà mǒtù Àsosi, kǔpò ibhú ò, mǎdù òwu atdíkpá mǒwù ùvò Mitilenì.

15 Tsútsǎ nínganí, mǎ madù mǐvà ányìrǒ rò, mǒwù ùvò Kiyò tí kátina sòngà-tí'ò. Ndirò ní ndi mǎ madù òwu ùvò Sàmòsì tí kátina sòngà dò. Tsútsǎ nínganí tdítǒ, mǎ madù òwu ùvò Miletò tí kátina kigò ò.

16 Pòlò azè ndì ndùbhi ibhú ǒ tí, ìnzǐ ndòtsù Èfesò tó kigò ò, akye ndì ndadùna f̀ndá kàsùmì ìwi Àziyà tó pbìrì ò nídhunǐ. Obhó tí, ka ní'ì iwà dhu núdhè afína ò, ndì ràmbènà àrà àhũ Yèrùsàlemà tó kigò ò angyinǎ rò Pèndèkòtè-idhò tò, ndi dhu ràdù àkǎ f̀ndà nánǐ.

Polò rĭ dhu òvo Ěfesò tó kigò ō kànisa ō pbàkùrǔ tò dhu

17 Miletò rò, Polò avi ìndrǔ ròwù Ěfesò tó kigò ō kànisa ō pbàkùrǔ ùnzì.

18 Ní, i pbàkùrǔ itdègu iwu ùvò kà-tí, ní kǎvò dhu abádhí tò, ndàti: «Nyĭ nyùnì wà ìngbà dhu bhěyi màtí ma mádi nzínziku ō dhu, ròpè ndì yà Àziyà tó fùkú pbìrì ō ma mira àhu òná idho ò rò.

19 Ma mónzì Ádrùngbǎle Yèsù bhà kasu yorowà nyú nà, nyidu-dha ō, ndirò yà Pbàyàhúdì rĭrèna ì onzi tí rùdú nzére dhu tó àpbè ō.

20 Nyĭ nyùnì wà dhu átò inzà ma rórù atdí dhu mà, yà dzùnàku ònzì rádù dhu nzínzì ō. Ma mára kóró dhu òvò rǒ fùkù, madù ùdhenà fùkù rùwugà dǒ rò màtí, ndirò fùkú idzá rò màtí.

21 Ma mára dhu òvò rǒ kpangba Pbàyàhúdì tò, ndirò ìnzì ní Pbàyàhúdì tò, ndínì ì nugèrè tí Kàgàwà tò, 'àdù àlě tó Ádrùngbǎle Yèsù Krístò ná'ù.

22 Nírò, kànĭ ma mára kòmbí Yèrùsàlemà tó kigò ò, àdhàdhì yà Ĥlĭlǎ-Alafí nùtu ima ndínĭ ma mónzi tí ka dhu bhěyi. Ma muni nzà àdhu mà rĭ mabà ányì dhu.

23 Pbétù Ĥlĭlǎ-Alafí àbhu muni yà ma múbhi òyanǎ kóró kigò ō dhu ní, ima òdo rí dhu rǎrĭ usótá mà àpbè mànà.

24 Ma mòzè nzà pbàkà ípìrǒnga rì'ì ádrùngbǎ dhu tí idù. Atdí ma mòzè dhu ní, mónzì pbàkà kasu yà Ádrùngbǎle Yèsù ibho fudú, marà ùtsànà. Ndì kasu ní munò Kàgàwà bhà izu tó Ídzi Màkǔrè ìndrǔ tò.

25 Kòmbí, ma m̀̀ni wà dhu nyĩ r̀̀rĩ nzi nyĩdu-kpa àlǎ t̀̀dĩdĩ, nyĩ yà ma múbhi nzínzíkũ ǒ, mambe òr̀̀-akpà ǒ Ádr̀̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi t̀̀ M̀̀k̀̀r̀̀ òǹ̀nò d̀̀ f̀̀k̀̀ r̀̀.

26 Ndi dhu-okú d̀̀ r̀̀ ní ndi indo ma mátina nyĩ nĩ, nzínzíkũ ǒ rĩ ndàbhũ ndàwĩ ale-az̀̀ ní'iya ndi ale-d̀̀-tsiró nyú.

27 Obhó tí, ma múbhà nzá atdí dhu mà inzá ma mòvò f̀̀k̀̀ r̀̀r̀, yà Kàgàwà ózè k̀̀nzì dhu nzínzì ǒ.

28 Nírò, nyòngò nyòdò mběyi nyĩ-tírò, nyădù Hlǎ-Alafí úli nyĩ nyòngò ùndàna Kàgàwà bhà Kànisa ùndà mběyi. Ndi Kànisa ní yà Idhùnà-az̀̀ nyú r̀̀ Kàgàwà adzi f̀̀ndà Kànisa.

29 Ma m̀̀ni wà dhu yà nzínzíkũ ǒ r̀̀ ma mí mivà marà dhu-dzidĩ, tsamangèr̀̀ bhěyi ór̀̀ atdídĩ ale r̀̀r̀ its̀̀ nzínzíkũ ǒ, inzi 'adù òwu Kàgàwà bhà t̀̀m̀-iz̀̀ ònzì r̀̀.

30 Ndirò, nzínzíkũ ǒ r̀̀ màtí, atdídhená ale r̀̀vò ùvò, 'àmbe t̀̀tò ùnò d̀̀ ìndr̀̀ t̀̀, ndi t̀̀tò ràdù àrà ìndr̀̀ àbhũ r̀̀ r̀̀gèr̀̀ ì, 'òngò f̀̀yó àbhàlĩ tí.

31 Nírò, nyàndà nga mběyi, nyădù àmbe yà ìbhũ ato ǒ ma múdhe nyĩdu-dha nyú nà nzínzíkũ ǒ k̀̀ró ale t̀̀, adyíbhengá nga mà k̀̀bhingá nga mànà ǒ dhu ìr̀̀ d̀̀.

32 Ní, kòmbí ma múbhà nyĩ Kàgàwà-fó. Ndirò, ma múbhà nyĩ yà Kàgàwà ózè àl̀̀ dhu d̀̀ r̀̀tè t̀̀ ongó tí nyòdò. Ndi t̀̀ r̀̀ nyòsì, ndàdù nyăbhũ nyăbà yà p̀̀b̀ndà dhu tí r̀̀'ì ale k̀̀ró t̀̀ Kàgàwà akò f̀̀ndà làkà asota.

33 Yà àl̀̀ kí'ì atdíkpá nyĩ mànà òná k̀̀sumì ǒ, ma móhò nzá atdí ale bhà f̀̀rangà-atdyú mà,

orò-atdyú mà, ndirò mberù-atdyú mà.

³⁴ Nyí nyú mà, nyí nyúni wà dhu yà dzùnàdu nónzì dhu mà, mà marí òko mànà atdíkpá ale dzùnà nónzì dhu mànà ma rónzì kǎkǎ ɔtsúdu nyú nǐ.

³⁵ Ma marí dhu itè bilínganà fǔkù, dhu rǎkǎnà nyǒnzì kasu ndi dhu bhěyi, ndínǐ nyí nyadù tí òwu ìmbǎ rí'ì ɔbi nà ale dzùnà ònzì rǒ nǐ. Dhu àkǎ nyírè yà Ádrùngbǎle Yěsù ɔno dhu, ndàti: dhu nàbhɛ ìndrǔ tò ale rónzì wà hirò, ròsè yà ndi dhu ndì ndàbhɛ fíndà ale dònǎ‡.»

³⁶ Wò dhu ndì ndùnò dhu-dzidǒ, Pòlò mà pbàkùrǔ mànà núuko ì ɔtdyùya dǒ, Pòlò ràdù ndìtsò.

³⁷ Nírò ní ndi kóró ale adù 'òpè 'àmbe òdzi dǒ, 'àdù Pòlò àmbo, ì ròvì ka nǐ.

³⁸ Abádhí nabhù izu rùka atdíǒ dhu ní'ì Pòlò àtina abádhí rǎrǐ nǐ nyina-kpa alá tdítǒ dhu. Wò dhu-dzidǒ ní ndi pbàkùrǔ adù Pòlò ùndà, rǎrà ɔtsù bàtó ò.

21

Pòlò rǎda Tirò mà Kàyisàriyà mànà tó kigò ònǎ

Yèrùsàlemà ndì ndàrà rórò dhu

(Kas 8.5,40; 20.22-24,36-38)

¹ Èfèsò Kànisa ǒ pbàkùrǔ mànà mà màbhǎ mà rò, mà mawù túrútúrú ibhú ǒ, mǒwù ùvò Kosi tí kátina sòngà dò. Tsútsǎ nínnganí, mà madù òwu, mǒwù ùvò Rodò tó sòngà dò. Ányìrǒ rò, mà madù òwu Pàtarà tí kátina kigò ò.

‡ 20:35 20.35 Màt 10.8b

² Ní ányì mǎ mǒwù ùvò rò, mǎ matù atdí ádrùngbǎ ibhú abhi ndì ndopé tí, ndàrà Fòyìnìkè tó pbìrì ò rí dhu ònzi ró. Ní, mǎ madù ùpo ndi ibhú ò, mǒwù Fòyìnìkè.

³ Mǎ mitdègu òwu Kìpurò tí kátina sòngà níndù, mǎmbe àlanà dǎ ibhú ǎ rò, ní mǎ madù kànyì, mǎbhà ígù dònǎ rò, mǎdù òwu Sìriyà tó pbìrì ò. Ní ányì mǎ mǒwu rò, mǎ mawù ùvò Tirò tí kátina kigò ò. Ányì nga ní ndi ka kubhínà ibhú ò ànò ifo ró nǎ.

⁴ Ndi kigò ǎ, mǎ matù Yēsù ná'ù ale. Ní ndi dhu adù mǎbhà mǒnzì atdí yengè nyú ányìró. Ní Hlǎ-Alafí òvò dhu fíyò dhu-okú dò rò, i ale adù Pòlò ìso ìnzì ara tí Yèrùsàlemà tó kigò ò.

⁵ Pbétù wò atdí yengè itdègu ìku, ní mǎ madù ùvò Tirò rò, mǒwù. Ní, Yēsù ná'ù ale mà, fíyò vèbhále mà, fíyò nzónzo mànà kóró núunda mǎ mǔvò kigò ò rò, mǒwù ádrùngbǎ rèrù-tsù. Ní ányì mǎ mǒwù ùvò rò, mǎ makò mǎ otdyàka dǎ atdíkpá, mǎdù mǎtsò.

⁶ Wò dhu-dzidǎ, mǎ madù mǒvi abádhí mànà, mǎdù ùpo ibhú ò, mǒwù. Pbétù kǎkò mǎ nùndà ale adù 'àdu 'òngò bvùyà nanǎ.

⁷ Tirò rò mǎ mǔvò rò, mǎ mawù ibhú ǎ, mǒwù ùvò Tòlèmayì tí kátina kigò ò, mǎtsà idha-adzíkpa dǎ abhi. Ndi kigò ǎ, mǎ matse mǎ Yēsù ná'ù ale mànà, mǎdù atdí idho ònzi atdíkpá abádhí mànà.

⁸ Tsútsǎ nínganí mǎ mǐvǎ mǎ rò, mǎ mawù ùvò Kàyìsàriyà tí kátina kigò ò. Ndi kigò ǎ, mǎ matsù mǒngò òdhò Filipò tí kátina ale bhà-dzá. Ndi Filipò ní'ì Kàgàwà bhà Ídzì Mǎkǔrù t'únòta

t'ále. Ndirò ka ni'ì yà Yèrùsàlemà tó kigò ǒ ka kavò ìndrù dzùnà t'ónzita tò àrùbhù ale nzínzì ǒ atdí ale.

⁹ Ndirò, ndi ale i'ì inzà àpè kpabhále ùnǎ vèbhínzo nà ifo. I vèbhínzo ni'ì Kàgàwà bhà pbànábí.

¹⁰ Ní, mǎ mitdègu ibí idho ònzi Kàyisàriyà tó kigò ǒ, ní Kàgàwà bhà nabì Àgabhù ira Yùdeyà tó pbìrì ò rò, ndirà àhù ndi kigò ò.

¹¹ Ní tiká ndì ndirà àhù rò, kǐdyi Pòlò bhà kùkyě, ndùtsì pfóna mà ɔtsúna mànà nǎ. Kǎdù dhu òvò kpangba fǎkà ndàti: «Kànǎ Ililǎ-Alafí òvò idù dhu. Kàti: <Yèrùsàlemà ò yà kùkyě àbadhi rǎrà àhù rò, Pbàyàhúdì rǎ kùtsi yà dhu bhěyi, 'àdù àbhùnà ìnzǎ ní Pbàyàhúdì-fó.>»

¹² Ní wò dhu mǎ mìrì rò, mǎ Kàyisàriyà ǒ bhà mànà, mǎ madù Pòlò ìso ìnzǎ ara tí Yèrùsàlemà tó kigò ò.

¹³ Pbétù, Pòlò adù dhu àdu fǎkà, ndàti: «Ádhu wò nyǎku-dha nyú nà nyǎ nyápàna nyǒnzì? Nyǎ nyòzè tí nyǎkò afídu? Nyǎ nyákǎ nyǎni dhu ní ìma, ma mà'ù wà ìnzǎ ní mǔtsi ka kí dhu kèlě, pbétù ma mà'ù wà mohò ka kí mǔvè Ádrùngbǎle Yèsù-ɔvò-okú dò rò Yèrùsàlemà tó kigò ǒ dhu mà átò.»

¹⁴ Ní, ìnzǎ kà rǎ mǎ múnɔna dhu à'u rò, mǎ madù ìnè tí ìnè, mǎdù àtìnà: «Ádrùngbǎle Yèsù òzè dhu kèlě àkǎ ndi ndònzì ndì.»

¹⁵ Ní ngúfe idho mǎ mònzì Kàyisàriyà tó kigò ǒ dhu-dzidǒ, mǎ madù mǒbhòlò abhi tò, mǎdù mǎva, mǒwù Yèrùsàlemà tó kigò ò.

¹⁶ Kàyisàriyà tó kigò ǒ, Yèsù ná'ù ngúfe ale

adù ùvò átò 'òwù atdíkpá mǎ mànà. Ní ányì mǎ mòwù ùvò rò, abádhí adù mǎndà, mǒwù Mùnàsonì tí kátina atdí ale yà mǎ mowuna òdhò ró pbì-dzá bhà. Ndì Mùnàsonì ní'ì Kìpurò tó sòngà ǒ ale. Ndirò, ka ní'ì angýíta tí Yěsù ná'ù ale.

*Pòlò mà rǐ 'òtù Kànìsà ǒ pbàkùrǔ mànà
Yèrùsàlemà ndì ndàrà àhɛ rò dhu
(1Kò 9.19-23)*

¹⁷ Mǎ mitdègu òwu ùvò Yèrùsàlemà tó kígò ò, ní ányì, Yěsù ná'ù ale akò mǎ dhèdhe nyú nà.

¹⁸ Tsútsǎ nínɡaní, mǎ madù òwu Pòlò mànà Yàkòbhò* bhà, ndirò kóró pbàkùrǔ adù iwu átò ányìrǒ.

¹⁹ Ní abádhí mànà ì àtsè ì dhu-dzidǒ, Pòlò adù ndòpè ndàwe yà ìnzì ní Pbàyàhúdì nzínzì ǒ Kàgàwà abhù ndònzì kóró pbìndà kasɛ tí dhu atdatdí-rà ǒ abádhí tò.

²⁰ Wò Pòlò àwe dhu ì ìrì rò, abádhí ifɛ Kàgàwà atdíǒ. Nírò ní ndì abádhí adù àtìnà Pòlò nǐ: «Abanǐgbá, nyi nyàla tí wà ábhǒ Pbàyàhúdì nyú núgèrè ì à'ù Yěsù dhu? Ndirò, nyi nyàla tí wà abádhí kóró rǐ'ì ìnè afíya ì àpbǎ atdíǒ, 'àmbe Músà bhà Ʋyátá ifɛ dǒ ró tí dhu?

²¹ Ka kàwe wà dhu abádhí tò okúnɛ dò rò kati, nyi rǎrǐ dhu ùdhè kǎkà ìnzì ní Pbàyàhúdì nzínzì ǒ aróko Pbàyàhúdì tò ìnzì Músà bhà Ʋyátá nifɛ tí. Ka kàwe wà dhu átò, nyi rarí

---

* **21:18** 21.18 Ndì Yàkòbhò ní'ì Yěsù t'ádònà, ndirò ka ní'ì ndì Yèrùsàlemà ǒ Kànìsà dǒ ádrùngbǎle (Kas 12.17; 15.13).

dhu ùdhě abádhí tò ìnzǐ fiyó kpabhá nzónzo-ònzǐnga nabhù tí kòbhòlò, ndìrò ìnzǐ àlě tó ngùkpà màndu Pbàyàhúdí tírò nifu tí.

²² Nírò, ka kí dhu ònzǐ ìngbà dhu bhěyi? Obhó tí, abádhí rǐ iwà nyi nyìrà àhu iró dhu ìri ìri.

²³ Ní, dhu àkǎ nyonzi yà mǎ múnona indù dhu: Kànǐ ifo ale rǐ ì inè iró. I ale ní iwà dhu nótsò Kàgàwà-ònzǐ ale*.

²⁴ Ní, úgu abádhí nyòwù nyǔ'ò mànà atdíkpá, nyǐlǎ Kàgàwà-nyìkpó ǒ. Ndirò, ádu nyubhò yà abádhí àmbènà ùbhòna ndínǐ ka kàkpá tí dòya-ká dhu. Ndi dhu bhěyi ní ndi kóró ale rǎdù dhu ùni yà dùnú ka kàwe dhu rǎrǐ nzǐ obhó dhu, pbétù nyi rarí Músà bhà Úyátá ifǔ ifǔ átò.

²⁵ Pbétù, Yèsù ná'ù ìnzǐ ní Pbàyàhúdí tò mǎ mǐrǐ wà mǎ màndǐ dhu mǎti, abádhí rǎkǎ nzá 'òngò sànamù tò ka kùbho perè tí ìzǎ mà, ànzùbhà mà, dàna-tsi ka kípò obi nǐ ròvè ìzǎ mànà ná'à. Ndirò, mǎ màndǐ dhu átò mǎti abádhí rǎkǎ 'òngò 'òdò mǎnyòni rǒ rò.»

²⁶ Ní tsútsǎ nínganí, Pòlò adù kǒkò ale nùgù, 'òwù 'òpè 'ù'ò ì mànà atdíkpá yà fiyó sòmà tó màndu nózè dhu bhěyi. Wò dhu-dzidǒ, Pòlò adù àrà, ndòtsù Kàgàwà bhà idza, ndàdù dhu òvò ànyǐ idzá ndàti ka rǎrǐ perè ùbhò ɔvòya dǒ kóró, yà Kàgàwà-nyìkpó ǒ ka kí ale ù'ò kilǎ òná dhu tí ka kópì àrùbhù idho rǎkǎ nínganí.

Pbàrómá tó pbànowí rǐ Pòlò ìgǔ Pbàyàhúdí-fó rò dhu

(Kas 20.23; 24.5-19; Rom 15.30-31; 1Tì 2.15)

* 21:23 21.23 ɔzt 6.1-21

27 Wò ale ù'ò ka kí kilă Kàgàwà-nyìkpó ǒ nǎ àrùbhù idhò-tsù nítdègu ndìndù ndínǎ ndikù tí, ní Àziyà tó p̀bìrì ǒ rò íwũ ngúfe P̀b̀yàhúdí ala P̀olò Kàgàwà bhà idza ǒ. Ní, abádhí adù dhu ìtsu ihé-yà-dò ǒ, ndínǎ dhu nìvà tí P̀olò-rǒ. Ní, ihé-yà adù P̀olò àlɛ.

28 Abádhí adù 'òpè 'ùkũ, 'àmbe àtìnà dǒ: «P̀b̀àìsràyélí tó p̀bìrì ǒ bhă, nyìmò mǎ! Kànǎ yà kóró ngari ǒ arí nzére dhu ùdhě kóró ale tò àlě tó p̀bìrì ǒ bhà dǒ, Músà bhà Ʋyátá dǒ màtí, ndìrò Kàgàwà bhà idza dǒ màtí ale ní yà. Ròsè kóró dhu dònǎ, kàbhɛ ìnzǎ ní P̀b̀yàhúdí mà ròtsù Kàgàwà bhà idza, ndi dhu ràdù wò Ʋlǎ Kàgàwà-nyìkpó ǒ ngari nábhu ròtì.»

29 Obhó tí, abádhí ní'ì iwà P̀olò mà nàlanà kigò ǒ atdíkpá rúbhi Tròfímò tí kátina ale mànà ró. Ndi Tròfímò ní'ì Ʋfesò tó kigò ǒ ale. Ní, abádhí adù dhu àtì iwà P̀olò ìtsu Tròfímò átò Kàgàwà bhà idza dhu tí.

30 Ní, Yèrùsàlemà tó kigò-ǒnga-tsi náava ndì, ihé-yà ràdù ìtse ndi kigò ǒ kóró ngari ònǎ rò, 'ìwũ ùvò P̀olò mà rǎ'ì ró. Ní, abádhí alú P̀olò, 'ìdhà ràhɛ iri Kàgàwà bhà idza-ngbò ka kákpòrò nǎ kàlì ǒ rò, 'àdù ndi kàlì-lì'ò núpbi ányìrǒ rò tí.

31 Ní, yà abádhí rǎ dhu ònzi ndínǎ ì oho tí P̀olò rò, Yèrùsàlemà tó kigò-ǒnga-tsi náva ndì kóró dhu-òyǎ náarà àhɛ P̀b̀arómá tó p̀bìrì ǒ atdí lufù p̀b̀anówí dǒ ádrùngbǎle dò.

32 Ní, ndi dhu ndì ndìrì rórò tí, wò ádrùngbǎle ugu p̀b̀anówí mà f̀yó ádròdrǒ ale mànà, 'òtsè mànà kǒkò P̀olò nàlǎ ale rǎ'ì ì. Ní, ihé-yà nítdègu wò ádrùngbǎle àlǎ owùna ǒ p̀b̀anówí mànà ríwu

ró, ní abádhí adù Pòlò t'òvìta ùbhà.

³³ Nírò ní ndi wò ádrùngbǎle andrì Pòlò-ti'ò, ndàlǔ ka, ndàdù àvinà kùtsì óyǔ àdrà-mbǐ nǐ. Wò dhu-dzidǔ, kǎdù dhu ìvu ihé-yà-tsǔ, ndàti: «Yàrí ale nyú ní àdhi? Ádhu kònzì?»

³⁴ Pbéù, ihé-yà nzínzi ǒ atdídhená ale rǎdùna ikǔ ǒ dhu adúnà nzǐ àrà ndòfò rǒ ngǎkpà ale rǎnǒna dhu nà. Ní, wò dhu bhěyi ihé-yà rǔkǔ dhu adù wò ádrùngbǎle àbhù ìnzǐ ùnǒna ka kí fǐndà dhu rǎlǔ dǒna. Nírò ní ndi kǎdù pbìndà pbànowí návi rùndà Pòlò, 'òwù nà yà ì arí òko òná ádrùngbǎ kǎlì ò.

³⁵ Pòlò itdègu àrà àhù ndi kǎlì ò ka kúpo kòtsù ró, ní pbànowí adù kùtdù itdu tí oróru, ihé-yà rǐ kàpà ndínǐ ì onzi tí nzére dhu-okú dò rò.

³⁶ Ohó tí, ihé-yà ambénà òwu dǔ ikǔ nà Pòlò-owù ǒ, 'àmbe àtìnà dǔ: «Wò ale àkǎ ndòvè!»

Pòlò rǐ tǐna àwě adóna Pbàyàhúdì tò dhu

³⁷ Yà pbànowí rǐ ndònzì 'ìtsu ndi fiyó ádrùngbǎ kǎlì ò òná kàsùmì ǒ ní ndi, Pòlò ivú dhu ì pbànowí tó ádrùngbǎle-tsǔ, ndàti: «Ma màmbènà tí atdí dhu òvo òvo ìndù?» Ní, wò ádrùngbǎle adù dhu ìvu kà-tsǔ, ndàti: «Nyì nyúni tí wà Pbàgìrìkì t'ávàna!»

³⁸ Nyì tí nzǐ Mísrì tó pbìrì ǒ ale, yà tdèkuta tí ìfo lufù ale yà nzére dhu ònzì arí-dò nídzi, ndàdù dòya òdì ndàrà nà rùngù ò?»

³⁹ Ní, Pòlò adù ote òpè, ndàti: «Ìma nyú, ìma ní Màyàhudi, Tàrsò tó kigò ǒ ale, Kilikiyà tó pbìrì ǒ. Ndi Tàrsò ní yà atdíđ òvòna ótò ndi kigò. Ní

ádrùngbǎlé, ma mìtdè nyi ìtdè tí, ítsè mɔvo dhu yàrí ihé-yà tò.»

⁴⁰ Ní, wò ádrùngbǎlé núfà rusà fíndà rò, Pòlò idè ndi kàlì ò ka kúpo, kotsù dòná màngazì dǒ, ndàdù ìndrǔ àgo ɔtsúna nǐ rìnè. Ní inga ìmbè bhìi rò ní ndi, kǎpè ɔte Pbhàyahúdì t'ávàna ǒ, ndàti:

22

¹ «Abádǔ ndirò àbanǎnzó, nyèri yà ma mónona kòmbí, mawɛ tǐdu òná fǔkù dhu.»

² Ní, Pbhàyahúdì t'ávàna nyú ǒ Pòlò rǒte dhu ì ìrì rò, ihé-yà náadù ìnè atdíǒ nyú ròsè, inga ràdù ìmbè bhìi.

³ Nírò ní ndi kǎti: «Ima ní Mùyàhudì. Ima ka kugu Társò tó kigò ǒ, Kilìkiyà tó pbìrì ǒ. Ndirò, ma móni òvi tí yàrí Yèrùsàlemà tó kigò ǒ. Ma mábà inga t'únita màlimò Gàmàliyeli-fó. Kǔdhe ndi kóró dhu idù àlě t'ábhúna tó Hyátá ìfǔ ka kí atdíǒ dhu dǒ. Ima ní'ì atdíǒ Kàgàwà nózè ndìfà ale, yà kóró nyǐ nyónzina kòmbí dhu bhèyi tí.

⁴ Ndirò, ma mávu ìndrǔ rǒ atdíǒ Ádrùngbǎlé Yèsù bhà otu ùngǔ abádhí rǐ dhu-okú dò rò, atdídhená ale rǔve ùvǔ màtí. Ma marána kpabhále mà vèbhále màna nábhù rǒ kusò, kudo imbi-dzà ò.

⁵ Pbhàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà mà, yà ádròdrǒ anya ìtdì arí pbàkùrǔ tó mùtù màna kóró ní yà ma múnona dhu tó ngàmì. Abádhí ní'ì ndi bhàrǔwà nibho fudú, ndínǐ ma mara tí dòná Dàmàsikì tó kigò ò. Ní, ma mubhìna àrà rǒ ányì, ndínǐ ma musó tí Yèsù ná'ù ale, madù

ìrà nà imbi dǒ rò Yèrùsàlemà tó kigò ò, ndíně ka kadù tí àbhùnà ràbà àpbè.»

Polò rě ndì ndugèrè ndì, ndà'ù Yěsù tí dhu àwě dhu

(Kas 9.1-19; 26.12-18)

⁶ Tdítdǒ, Polò awè dhu ndàti: «Ma mi'ì Dàmàsikì tó kigò ò ma mára ró. Ní ìkyèrǒ ma mòdì ndíně ma motsú tí ndì kigò ò rórò ní ndì, azà adyifò-sisì adyíbhengá nga tó ǒ, ádrùngbǎ awáwù níisí òrù-akpà ò rò, ndàtdyi ma.

⁷ Ní, ma mitsi obvò, madù atdí ale-tù ìrì manzi rí ró. Ndi ale-tù ati: «Sáwúlò, Sáwúlǒ, ádhu nyi nyávu rùdú nǐ?»

⁸ Ní, ma madù dhu ìvu kà-tsě, mati: «Ádrùngbǎlé, nyi nyú ní àdhi?» Ní, wò ale-tù adù dhu àdu idù, ndàti: «Ìma ní Yěsù, Nàzàretì tó kigò ǒ ale, wò nyi nyávu rùdú rò.»

⁹ Kǎkà atdíkpá mǎ mi'ì mànà ale náala ndì awáwù átò, pbétù abádhí adù nzá wò idù rí dhu òvò ale-tù ìrì. Ní, ma madù dhu ìvu tdítdǒ kà-tsě, mati:

¹⁰ «Ádrùngbǎlé, ádhu ndi ma màkǎ mǎnzì?» Ní Ádrùngbǎlé Yěsù adù dhu àdu idù, ndàti: «Ìvà nyi nyarà Dàmàsikì tó kigò ò. Ányì nga ní ndì ka kí Kàgàwà àvi ndíně nyi nyonzi tí dhu òvò kóró indù nǐ.»

¹¹ Ma mubhínà nǐ atdi dhu mà nála rǒ, wò ádrùngbǎ awáwù nóhò nyìkpódu, nyìdú nga rùtì dhu-okú dǒ rò. Ní kǒkò mǎ mi'ì mànà ale náadù ma àlu otsúdu-rǒ, 'òwù ma nà, marà àhù Dàmàsikì tó kigò ò.

12 Ányì, ma matù Ànànyà tí kátina atdí ale. Ndi ale ní atdíđ arí Kàgàwà-òdò ònzi, ndàdù àlě tó Ʋyátá ifu ale. Ndirò ndi kigò ǒ, kóró Pbàyàhúdí ongónà ídzì dhu kèlě náwe kókú dò rò.

13 Ní, ndi ale ira àhu tidú, ndàdù àtìna ima nǎ: <Àbanǎgba Sávúlǒ, nyinúnga àkǎ ndùtù ndì.> Ní ányirò rò tí, nyidúnga núutù ndì, madù kàla.

14 Kǎdù àtìna tǎtǎđ ima nǎ: <Àlě t'ábhúna tó Kàgàwà nóvò wà nyi, ndíní nyi nyuni tí ndì ndózè konzì dhu. Kǒvò wà nyi ndíní nyi nyala tí yà obhónángatále Yèsù, nyadù lina'ò ɔte nyú níri.>

15 Obhó tí, nyi nyí ndi àdi wò nyi nyàla dhu mà, wò nyi nyìrì dhu màna tó ngàmì tí kóró ale-ònzí.

16 Nírò kòmbí, ádhu nyi nyódona? Ívà nyi nyalǎ bàtizò, Yèsù ràdù pbùkù nzérenga ù'ò ɔvòna-rǒ nyi nyí nyitsò rórò.>>

Pòlò rǎ Yèsù àvi ndì ndàrà ìnzí ní Pbàyàhúdì-bvù dhu àwě dhu

17 Wò dhu-dzidǒ, Pòlò adù dhu àwe, ndàti: «Ma mitdègu madù Yèrùsàlemà tó kigò ò, ní atdíku Kàgàwà bhà-dzá rò ma mí mitsò òná kàsùmì ǒ, dhu adzì dùdù ɔnyu rǎ mɔnyu dhu bhěyi.

18 Ní ndi ɔnyu-bvù, ma mala Ádrùngbǎle Yèsù. Ní kǎdù àtìna ima nǎ: <Ʋnzi dhu tsàkàtsàkà nyahu Yèrùsàlemà rò. Obhó tí, ndi kigò ǒ bhà nóowuna nzí nyi nyáwěna okúdu dò rò dhu ná'ù rǒ.>>

19 Ní ma madù dhu àdu kà tò, mati: «Hòkò Ádrùngbǎlé, abádhí únì wà dhu ima rǎrǎ ndi yà unduta-dzà òna nǎ ma múbhì ùbhi rǒ mambe inyì ná'ù ale ùso dǒ, madù àrà àbhùnà rǒ kúvì asé nǎ, kadù ùdònà imbi-dzà ò ale.

20 Ndirò yà pbùkù ngàm̀bì Stìfanù-azù ka kufu nínganí, ima nyú ma mí'ì inè átò ányìrǒ. Ma ma'u kòho ka kí dhu átò. Ndirò, ma madù àdi mambe kòho rí ale ùwà ròyá rǒ orú mùdzarù-ngbò nódò dǒ*.»

21 Ní Yèsù adù àtìnà ima nǎ: «Ívà nyì nyarà, ma mòzè nyì nyarà itse nyú ìnzì ní Pbàyàhúdì m̀ànà-bvù nídhunǎ.»

*Pòlò rǎ ndìtè Pbàrómá tó pbìrì ò ale nyú tí dhu
(Kas 16.22-23; 25.16)*

22 Ihé-yà iri Pòlò rǎwěna dhu, rǎrà àhù kà rǎ àtina: «Ma mí nyovì nyarà itse nyú, ìnzì ní Pbàyàhúdì-bvù» dhu ò. Nírò ní ndi abádhí adù 'òpè 'ùkù, 'àmbe àtìnà dǒ: «Nyòho wò ale! Inzá wò dhu bhěyi ale-tidò àkǎ kubhà ràdi nyìkpóna nà yà adzi dǒ.»

23 Abádhí ambénà ùkù dǒ, 'adù àmbe ròyá orú mùdzarù òbhè dǒ, ndirò 'adù àmbe adzi-ra mà òvò dǒ orù.

24 Ní wò dhu ndì ndàla rò, Pbàrómá-bvù atdí lufù pbànówí dǒ ádrùngbǎle adù Pòlò àvi kitsu kàlì ò. Nírò ní ndi kádù àtìnà pbànówí rǎkǎ 'òngù dhu kà-tsu, àzèmbè ì í kòvì asé nǎ rórò,

* 22:20 22.20 Pòlò ambénà ìrènà dǒ dhu ní, Pbàyàhúdì rapé ndi nyú ndi ndúgèrè ndi tí dhu àlǎ, nùkǒ idho rǎrǎ átdídǒ, ràdù Yèsù ná'ù.

ndíně ndì ndùni tí wò dhu bhěyi ihé-yà rŭkŭ kà-dŭ okúna dò rò dhu.

²⁵ Ní yà ndì ka kùtsì ndíně ka kɔpé tí kɔvì ndì asé nř rò ní ndì Pòlò ivú dhu wò tiná idè pbànowí tó atdí ádrùngbǎle-tsŭ, ndàti: «Ka kávi tí wà nyí nyǒngò Pbàró má tó pbìrì ǒ ale nyú òvì asé nř, inzá ka kòtdì ànyǎna rórò?»

²⁶ Ní wò dhu ndì ndìrì rò, pbànowí tó ádrùngbǎle arà yà dóna-tsíró rí'ì ádrùngbǎle-ti'ò, ndàdù dhu òvò fíndà, ndàti: «Nyì nyàmbènà dhu ònzi ìngbàtí? Wò ale pbání Pbàró má tó pbìrì ǒ ale!»

²⁷ Ní wò pbànowí dŭ ádrùngbǎle andrì Pòlò-ti'ò, ndàdù dhu ivu-tsùnà, ndàti: «Ádŭ pé dhu idù! Inyi nyú, nyì tí Pbàró má tó pbìrì ǒ ale?» Ní Pòlò adù dhu à'ù, ndàti: «Òò! Ima ní Pbàró má tó pbìrì ǒ ale nyú.»

²⁸ Wò ádrùngbǎle adù àtìnà tdítđ: «Ima nyú, ma madzi Pbàró má tó pbìrì ǒ ale tí ma mí mɔgèrè mongò dhu ábhŭ malì nyú rŭ.» Ní Pòlò adù àtìnà kàně: «Olu, imá na ní òdhi tí ka kadhì ma ndì pbìrì ǒ ale nyú tí ale.»

²⁹ Ní ányìrŭ rò tí, kŭkò Pòlò-tsŭ àmbènà dhu òngù pbànowí ɔbhà Pòlò ɔrò. Ndirò, ɔɔ náadù isř wò pbànowí dŭ ádrùngbǎle ò, iwà ndì ndàbhunà Pòlò kùtsì rórò ndì ndàrà dhu ùnì Pbàró má tó pbìrì ǒ ale nyú ràř ka dhu-okú dò rò.

Pòlò rř'ì ádròdrŭ anya itdì arí ale-ònzř dhu

³⁰ Tsútsǎ nínganí, wò pbànowí dŭ ádrùngbǎle azè ndì ndùni Pbàyàhúdì òbhù Pòlò dónà dhu tó obhón ga nyú. Ní, kǎbhù Pòlò rŭ imbi kunga. Wò

dhu-dzidǒ, kǎdù pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, Pbayàhúdì-bvǔ ádròdrǒ anya itdì arí ngǔkpà ale màná àvi rǎndu ì. Ndi dhu-dzidǒ ní ndi, kǎdù Pòlò àvi kiwǔ nà, kiwǔ ùvò nà kǒkò ale-ònzǐ.

23

¹ Kǒkò ádròdrǒ ale-ònzǐ ka kiwǔ ùvò ndi nà rò, Pòlò ǔdì nyìkpóna abádhí rǒ ndàndà abádhí, ndàdù àtìna: «Àbanǐnzó, rìrà àhǔ indo nga ò, ma marúbhi Kàgàwà bhà otu ǒ ídzì afidu nyú nà, ìmbǎ nzéere dhu tí ka kózùna atdí dhu mà rì'ì nyǔdutsì.»

² Ní, wò dhu Pòlò ùnò rò, pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà, Ànàniyà, náavi Pòlò-tí ikò ale rǒpbì Pòlò-tsù.

³ Nírò ní ndi Pòlò adù àtìna: «Kàgàwà rǐ ndi nyǒpbi, wò màkǔngbà nǐ ka kùtri idza-kuti bhěyi nyi nyòwà rò! Nyi nyàdì ǔrǒ nyambe ìndrǔ-ànyǎ ùnò dǒ àdhàdhì Músà bhà Ʋyátá òzè ka dhu bhěyi, pbétù inyi kèlě nyadù ndi Ʋyátá nùkò ima nyi nyàvi kǒpbì rò.»

⁴ Ní, Pòlò-tí ì'ì ale náadù kìso, 'àti: «Ìnzě! Nzǔno dhu wò dhu bhěyi Kàgàwà bhà pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà nǐ!»

⁵ Ní, Pòlò adù àtìna abádhí nǐ: «Àbanǐnzó, inzà ní ma mǔni pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà tí kà rǐ'ì dhu. Obhó tí, Kàgàwà bhà Andítá rǎtina inzà nyi rǎkǎ nyùnò dhu pbùkù pbìrì ǒ ádrùngbǎle nǐ*.»

⁶ Pòlò ǔni wà dhu, kǒkò ànyǎna ǔno rí ale nzínzì ǒ, atdídhená ale rǎrǐ Pbasàdùkáyó,

* 23:5 23.5 Uvt 22.28

ndirò ngǔkpà rǎř P̄bàfàrisáyó. Ndi dhu-okú dō rō, Pólò angbe tǔna kòrí ale nzínzì ǒ, ndàti: «Àbanǐnzó, ima nyú ní Mùfàrisayò, P̄bàfàrisáyó tó ingba. Ní, yà ànyǎdu ùnò ka kí okúna dō rō dhu ní, ma má'ù dhu ɔbì nyú nà ùngbě ùvǔvè kutdǔ ì ale rǔngbeya ì ɔve-bvù rō dhu.»

⁷ Wò dhu bhěyi Pólò òrì dhu adù P̄bàfàrisáyó mà, P̄bàsàdùkáyó mà nà àbhɔ rǎmbe 'àgò dǒ atdí dǒ, ndi dhu rǎdù ihé-yà-ǒnga àbhɔ rǎndò ndì.

⁸ Obhó tí, P̄bàsàdùkáyó ongónà àtì nà ìnzì ùvǔvè kutdǔ ì ale rǔngbeya ì ɔve-bvù rō. Ndirò abádhí a'ú nzá dhu ìnè màlàyíkà mà, ndirò nzéɛ-alafí mà rǎř'ì. P̄bétù, P̄bàfàrisáyó ní'ì kóró kǒkò dhu ná'ù ale.

⁹ Ní, ádrǔngbǎ wǒgò nyú níífí ndì kòrí ale nzínzì ǒ. Nírò ní ndi P̄bàfàrisáyó nzínzì ǒ Músà bhà Ʋyátá tó ngúfe màlímó náapè 'àgò ì ɔbì nyú nà, 'àmbe àtì nà dǒ: «Mǎ mabà nzá atdí afátá mà yàrí ale dǒ. Atdí alafí mà, ndirò ngǎtsi nǎ màlàyíkà mà pbòvò tí nzá wà dhu kà tò!»

¹⁰ Wò dhu bhěyi Músà bhà Ʋyátá tó màlímó ùnò dhu náabhù P̄bàsàdùkáyó mà, P̄bàfàrisáyó mà nà rǎgò ì abhɔ nyú tdítdǒ. Nírò ní ndi Pólò àpà ka kí ndíní ka kudrɔ tí ònà nga dhu ɔdò ònzi ndì ndí rō, pbànowí dǒ ádrǔngbǎle avì pbìndà pbànowí rìwǔ Pólò òdyì ihé-yà nzínzì ǒ rō, 'òwù òrùnà fǎyó lubhà ò.

¹¹ Ndi iku ǒ tí, Ádrǔngbǎle Yēsù adù ndàvi Pólò tò, ndàti: «Ótù afínɔ! Àdhàdhì wò nyi nyidè pbàkà ngàmì tí Yèrùsàlemà tó kigò ǒ dhu bhěyi, dhu àkǎ nyɔnzì dhu ndi dhu bhěyi tí Rómà tó

kigò ò nyi nyàrà àhụ rò.»

Pbàyàhúdí rí 'iri ndíní ì oho tí Pòlò dhu
(Zàb 3.1-7; Kas 9.22-25; 2Kò 11.23,26)

¹² Tsútsă nínnganí kútsingá, ngúfe Pbàyàhúdí iri ì 'òtsò dhu nyú 'àti, ìnzí ní Pòlò kèlě ì òhò ròvè nǐ, ì rărí nzí atdí dhu mà ònyụ, ìnzí 'àdù atdí dhu mà òmvù.

¹³ Wò dhu natsò ale ní'ì mbèmbè ìfo kumì dònă bvùya ròse ale.

¹⁴ Ní, abádhí awù pbàkùhání tó ádròdrò ale mà, pbàkùrű mànà-ti'ò, 'àdù ìtsi dhu òvò fýò, 'àti: «Mă mòtsò wà dhu atdíđ nyú máti mă rărí nzí atdí dhu mà àfő lika ò, ìnzá ní Pòlò kèlě mă mòhò ròvè nǐ.

¹⁵ Ní kòmbí, dhu àkă nyí mà, yà ádròdrò anya ùno arí ngűkpà ale mànà, nyówù Pbàrómá tó pbìrì ọ atdí lufù pbànowí dó ádrùngbăle-ti'ò. Nyí nyówu Pòlò ùtsi kà rìrà nà pbìndà dhu-ònga àndà nyí nyí mběyi dhu-abhè ọ. Pbétù wò ndi kàsùmì ọ, mă madùna obi ònzì mòhò ka ìnzá àpè àrà àhụ ọnzìkú rórò.»

¹⁶ Ní Pòlò t'áwèná bh'ingba ní'ì ìnè wò dhu ọte ka kí ró. Ní kòkò ale ùyí Pòlò tí dhu ndì ndìrì rò, àbadhi arà lubhà ò Pòlò rí'ì i, ndàdù kóró dhu àwe kà tò.

¹⁷ Ní wò dhu ndì ndìrì rò, Pòlò adù pbànowí tó atdí ádrùngbăle nánzi. Kădù dhu òvò kà tò, ndàti: «Ūnda yàrí kpatsibhíngba, nyarà nà dükú ádrùngbăle rí'ì i, kà rí'ì àbadhi tò ndì ndòvona atdí dhu nà nídhunǐ.»

18 Ní wò ádrùngbǎle idyi wò kpatsìbhíngba ndùndà, ndàrà àhụ nà wò ndi fíyó ádrùngbǎle-tí'ò. Kǎdù ìtsi àtìna ndi ádrùngbǎle nǐ: «Wò imbi ò ka kósò atdí ale, Pòlò tí kátìna nánzì ìma, ndàdù mìvì mùndà yàrí kpatsìbhíngba tìnụ ò. Ní kà rǐ'ì indù ndì ndóvona atdí dhu nà.»

19 Ní wò pbànowí dǔ ádrùngbǎle alú wò kpatsìbhíngba ọtsùna rǔ, ndìndrǐ ndì nà igi, ndàdù dhu ìvu tsùnà, ndàti: «Ádhu nyú nyì nyòzè nyùnò idù?»

20 Ní wò kpatsìbhíngba adù dhu àwe kà tò, ndàti: «Ádrùngbǎlé, Pbhàyahúdì ìrì wà ì ndínì tsùtsǎ ì iwúna tí Pòlò ẹtsi, nyirà nà ádròdrǔ anya ìtdì arí ale-ònzǐ, pbìndà dhu-ònga àndà ka kí mběyi dhu àbhè ọ.

21 Ní, àpé nya'ụ abádhí rǎnna indù dhu. Wò abádhí ụpe Pòlò rǔ dhu ní àdà. Obhó tí, mbèmbè ìfo kumì dònǎ bvùya rǔse ale nírì wà ì, 'òtsò dhu nyú, ì rǎrǐ nzǐ dhu ònyụ, ndìrò ì rǎrǐ nzǐ dhu òmvù inzá ì òhò Pòlò ròvè rórò. Ní kòmbí, abádhí ụdhe wà ì 'àmbe nyì nyú nyì nyùnna fíyò dhu kèlě òdò dǔ.»

22 Ní wò ádrùngbǎle adù àtìna wò kpatsìbhíngba nǐ: «Àpé nyùnò dhu atdí ale tò màtí, nyati iwà nyì ràwe ndi dhu dzákà.» Wò dhu-dzidǔ, kǎdù wò kpatsìbhíngba návi ràrà fìndá dhu nǐ.

Pbànowí dǔ ádrùngbǎle rǐ Pòlò bhà anya nábhě ràrà ìwalì Fèlìsì dò dhu

23 Wò kpatsìbhíngba àrà dhu-dzidǔ, pbànowí dǔ ádrùngbǎle náanzi atdátdí miyà pbànowí dǔ ádròdrǔ ale ọyọ rìwǔ tina ò. Kǎdù dhu òvò

abádhí tò, ndàti: «Nyàndà óyó miyà pbànowí mà, àrùbhù kumì pbànowí, yà m̀hàgù d̀ arúbhi mà, ndirò foyá àlì nà óyó miyà pbànowí mànà, ndínì nyí nyopé tí abhi mànà ìbhù adyifò-sisì kùbhingá nga tó ǒ, nyòwù nà Kàyisàriyà tó kigò ò.

²⁴ Ndirò, nyàdù nyí randá m̀hàgù átò Polò tò, ndínì ka ǹnda tí ìnzì ngbõna ràvò akekpa màtí, ràrà àhù ìwalì F̀lìsì-ònzì.»

²⁵ Wò dhu ndì ndùnò rò ní ndì, kǎdù bhàr̀wà àndi yà dhu bhèyi, ndàti:

²⁶ «Ifuta nà àkǎ atdíđǒ ìwalì F̀lìsì, ima Klòdiyò Lìsiyà, ma mòvì nyí mbèyi nyú atdíđǒ.

²⁷ Yàrí ale, yà ma mòvì kowù nà tinù ò, ní Pbàyàhúdí àlǎ, 'àdù ònzìnà ndínì ì oho tí. Ní, ma mítdègu dhu ùnì Pbàrómá tó phìrì ǒ ale nyú ràrì ndì, ní ma múgù pbànowí, m̀wù kìdha mànà abádhí-fó rò.

²⁸ Wò dhu-dzidǒ, ma m̀zè m̀ni Pbàyàhúdí òbhù ka okúna dò rò dhu-tì. Ní, ma m̀dù kàbhù kowù ùvò nà yà abádhí-bvǎ ádròdrǒ anya ìtdì arí ale-ònzì.

²⁹ Ní, kàbhà dhu-ònga kǒkò ale àndà rò, ma m̀tù dhu ní Pbàyàhúdí ròbhù ka ìnzá kífù f̀yó Ʋyátá dhu-okú dò rò. Pbétù, ima nyú ma mála nzá atdí afátá mà, yà kàbhù rádù kotdì ànyàna kohò, ndirò ngǎtsi nì kàbhù rádù kosò.

³⁰ Ndirò kànì, ka kòvò wà dhu idù iwà Pbàyàhúdí rìrì ì ndínì ì oho tí ka ròvè. Nírò ní ndì ma madù kòvì ànyìrǒ rò tí kowù nà dùnù, madù dhu ùnò kǒkò kòbhù arí ale tò, ndínì adù tí òwu kòbhù funú.»

³¹ Wò dhu-dzidǒ, kǒkò pbànowí anzì f̀yò

ádrùngbǎle àvi dhu. Ní abádhí idyi Pòlò, 'àdù ùndànà kùbhingá tí, 'òwù ùvònà Àtìpatrì tí kátina kigò ò.

³² Tsútsǎ nínganí, kǒkò pfǒya dǒ ùbhi pbànowí adù 'àdu fiyó lubhà ò Yèrùsàlemà tó kigò ò, 'àdù mùhàgù dǒ rúbhi-tsí kèlě ùbhà rùndà Pòlò, 'òwù ùvò nà Kàyisàriyà tó kigò ò.

³³ Ní ànyì ì òwù ùvò rò, kǒkò pbànowí abhù yà fiyó ádrùngbǎle àndínà bhàrùwà lìwalì-fó, 'àdù Pòlò ìtè kà tò.

³⁴ Ní, wò bhàrùwà ndì ndòzù dhu-dzidǒ, lìwalì Fèlìsì ivú dhu Pòlò-tsǔ, ndàtì: «Inyi ní ìngbà pbìrì ǒ ale?» Ní Kilìkiyà tó pbìrì ǒ ale tí Pòlò rǐ'ì dhu ndì ndùni rò, kǎdù àtìna Pòlò nǐ:

³⁵ «Tǔ ma mí pbùkù dhu-ònga nándà inyi nóbhù ale rǐwu ùvò rò.» Wò dhu-dzidǒ, kǎdù Pòlò àbhù kowù nà, kowù òdònà ádrùngbǎ kamà Hèròdè bhà idzá-yà-ba ò.

24

Pbàyàhúdì tó ádròdrǒ ale rǐ Pòlò òbhù lìwalì Fèlìsì-fó dhu

(Mát 5.11-12; Kas 6.11-12; 21.27-36)

¹ Imbò idhò-dzidǒ, pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà, Ànàniyà tí kátina, níra Yèrùsàlemà rò, ndìrà àhù Kàyisàriyà tó kigò ò. Abádhí iwú atdíkpá ngúfe pbàkùrǔ mà, ndirò Tèrtulò tí kátina atdí ale màna, ndínǐ ì òbhù tí Pòlò lìwalì Fèlìsì-fó. Ndi Tèrtulò ní'ì àvùkǎ.

² Nírò ní ndì lìwalì avì Pòlò kanzi. Ní Pòlò ìrà àhù tiyá rò, Tèrtulò adù kòbhù lìwalì-fó, ndàtì: «Ifuta nà àkǎ ádrùngbǎle Fèlìsì, mǎ maróko

màrùngà ǒ okúnu dò rò. Ndirò pbùkù ídzi ùndata-okú dò rò, nyi nyàbhu wà ábhǒ dhu nyú rùwu ì, rì'ì mběyi yàrí Pbàyàhúdí tó pbìrì ǒ.

³ Ní mǎ mí wò nyi nyónzina ì dhu nákö ádrùngbǎ ǒtsò nyú nà kóró kàsùmì ǒ, ndirò kóró ngari ònǎ.

⁴ Pbétù, akye ma miwína pbùkù kàsùmì abho nǎ, ma mìtdè nyi ìtdè tí pbùkù ídzìnga ǒ, ndíní nyi nyirì tí indù ma mávěna ídǒ kàsùmì ǒ tí dhu.

⁵ Obhó tí, yàrí ale ní nzéere ale nyú ròsè. Ndirò, àbadhi ní yà ròká rò ì nútù Nàzàreti ǒ bhà tó ádrùngbǎle. Kǎrí kóró Pbàyàhúdí-dò ìdzì ádròdrǒ ale rǒ kóró ngari ònǎ yà adzi ǒ.

⁶ Ndirò, kǒmvù wà ndì ndìti Kàgàwà bhà idza mà Kàgàwa-nyìkpó ǒ átò. Ní, mǎ mádù kàlu mǒsò. [Mǎ mátsù mǔnò kà-ànyǎ àdhàdhì yà àlě tó Hyátá nózè ka dhu bhěyi.

⁷ Pbétù, Pbàrómá tó pbànowí dǒ ádrùngbǎle, Lìsiyà tí kátina, nádù ìrà obi nyú nà, ndìdhǎ ka fóká rò.

⁸ Wò dhu-dzidǒ, ndi ádrùngbǎle ádù ka nòbhù ale àvi rìwù kòbhù funú.] Nírò nyi nyí ndi dhu òngù kà-tsù nyi-tírò, ndíní nyi nyuni tí mǎ mòbhù ka okúna dò rò dhu.»

⁹ Pbàyàhúdí adù wò Tèrtulò àwe dhu kèlě ná'ù 'àti, obhó dhu ràrì ndi.

*Pólò rǐ Pbàyàhúdí òbhù ndì okúna dò rò dhu àwě lǐwalì Fèlìsì-ònzǐ dhu
(Luk 21.12-15; 1Pé 3.15-16)*

¹⁰ Wò dhu-dzidǒ, lǐwalì Fèlìsì núufà rusà Pólò tò, ndíní òte tí. Nírò ní ndi Pólò apè òte, ndàti: «Ádrùngbǎlé, ma màni wà dhu nyi nyópè nyunò

yàrí p̄bìrì ǒ ale-ànyǎ ró ato ráh̄u wà abh̄o nyú. Ndi dhu-okú dò rò ní ndi ma mí rùdú dhu àwě ɔnzìnú, madù dhu à'ù ìrì nyi rǎrǎ k̄rìrì mběyi nyú.

11 Nyi nyí'ì inè nyonè yà ma múnɔna dhu tó obhónḡa nyuni. Idh̄o àpè nzá òse atdí kumì dòná ɔyǒ nà idh̄o dònǎ màtí, yà ma mǎrà Yèrùsàlemà tó kigò ò, marà Kàḡawà ùle ró.

12 Ní ányì, kǎkǎ m̄obh̄u rí ale mà nótù nzá ima Kàḡawà bhà idzá màtí, unduta-dzà ǒ màtí, ndirò ngǎtsi ngari ǒ kigò ǒ màtí mà mí mǎḡò ìndrǔ nà ró, ndirò ngǎtsi nǎ mà mí ihé-yà-do mà nídzi ró.

13 Ndirò kǒkò ì ale mà rǎ ì òbh̄u ma kòm̄bí okúna dò rò dhu tó obhónḡa ìtè tí dhu mà rǎ'ì ìmbǎ.

14 P̄bétù, ùnǎ tí ma m̄uni ɔnzìnú rò dhu ní, ma marí ùbhi ònǎ otu ní Ádr̄ungbǎle Kàḡawà bhà otu. Ní, abádhí arádù ndi otu àtì nzére otu tí. P̄bétù, ma marí ùlěna ale ní abhúka tó Kàḡawà. Ndirò, ma má'ù wà Músà bhà Ƴyátá mà, yà Kàḡawà bhà p̄banábí andí dhu mànà kóró.

15 Ndirò, ma má'ù wà dhu Kàḡawà rǎrǎ atdí dhu ònzi ònzi. Ndirò, abádhí mà ná'ù wà ndi dhu átò. Ndi dhu ní, atdíku Kàḡawà rǎ yà ìdzìnga ònzi ì arí ró rò ɛvè ale mà, nzérenga ònzi ì arí rórò ɛvè ale mànà nábh̄ũ r̄ungbe ì ɔve-bvù rò dhu.

16 Ní ndi dhu-okú dò rò ní ndi ima nyú ma-tírò, ma marí obi ònzi átò kóró kàs̄umì ǒ, ìmbǎ nzére dhu tí ka kóz̄una atdí dhu mà rǎ'ì nyudutsi Kàḡawà-ònzǎ, ndirò ìndrǔ-ònzǎ.»

17 Tdítdǒ Polò adù àtìnà: «Ábh̄o ato nyú dzidǒ, ma mádu ma marà Yèrùsàlemà tó kigò ò, marà

fàkà pbìrì ǒ bhà dzùná ònzì fudú malì nǎ, madù perè ùbho átò Kàgàwà tò.

¹⁸ Nírò ní ndi abádhí ótù ma Kàgàwà bhà idzá. Wò ndi kàsùmì ǒ, ma mí'ì iwà ma mù'ò ma mìlǎ Kàgàwà-nyìkpó ǒ ró. Ndirò tidú tsùya nàndu ale mà, ndirò tsiya àva ndi ale mà ní'ì ìmbǎ.

¹⁹ Pbétù ngúfe Pbàyàhúdì, yà Àziyà tó pbìrì ò rò iwù, ní'ì ìnè ànyìrǒ. Ní kǒkò ì tsí ní ì àmbènà àkǎ 'iwù mǒbhè fúnú, ma mónzì nzére dhu tí dhu nà ì í'ì nánǎ.

²⁰ Ndirò, kǎkǎ iró rí'ì ale nyú ìtírò nákǎ ndi 'ùnò yà ádròdrǒ anya ìtdì arí ale-ònzì ma mí'ì nínganí ì ala dùdú afátá.

²¹ Ngǎtsi nǎ, pbǎ nzǎ yà abádhí nzínzì ǒ rò ma makù àrǐ nyú tí orú ma mìdè rórò dhu ndi. Ma makù, mati: «Indo nyǎ nyí ànyǎdu ùnò okúna dò rò dhu ní ma má'ù dhu ùngbě ùvuvè ale rùngbeya ì òve-bvù rò dhu!»

²² Wò ndi lèwalì Fèlìsì ní'ì iwà dhu núnì angyangyi Yèsù bhà otu dǒ ale. Ní ndi dhu-okú dò rò ní ndi, kǎdù anya t'únòta-tsù nùtsì, ndòdì olùnga tò. Kǎti: «Ma mí fùkú dhu-ònga àndà Pbàrómá tó pbìrì ǒ atdí lufù pbànowí dǒ ádrùngbǎle, Lìsiyà rǐrà àhu iró nínganí.»

²³ Wò dhu-dzidǒ, lèwalì adù tiná ì'ì pbànowí dǒ atdí ádrùngbǎle àvi ràrà Pòlò òdò imbi-dzà ò. Kǎdù dhu ùya ndi ádrùngbǎle tò, rùbhà hègùrà Pòlò tò, ìnzǎ ndùtsì, ndirò ìnzǎ ndàdù àrà kà dzùná ònzì rí kà t'ódhína-tsù ùtò rǒ.

Pòlò mà rǒte lèwalì Fèlìsì mà, pbìndà tsìbhále Dúrùsìlà màndà dhu

(Zàb 95.8; Ìsa 55.6-7; Kas 17.30-32)

24 Ngúfe idho-dzidǒ, lèwalì Fèlisi mà níwú p̀b̀ìndà tsìbhále D̀ur̀usìlà màna. Ìyàdhíyà ní'ì M̀yàhudì-àyi. Ní lèwalì adù Pòlò àvi kanzi imbi-dzà ò rò. Ní Pòlò ìrà àhù rò, wò lèwalì adù àdi, ndàmbe kà rǎwěna Yěsù Krístò ná'ú ka kí dhu dǒ dhu ìrì dǒ.

25 P̀b̀étù yà Pòlò rǐ dhu àwě Kàgàwà ózè ìndrũ ràdi tí dhu dǒ dhu mà, ìndrũ àkǎ ndòdò ndì ndìtírò dhu dǒ dhu mà, ndìrò Kàgàwà itdìya ìndrũ-ànyǎ dhu dǒ dhu màna náadù odo àbhù rǎsǐ Fèlisi-afí ò. Ní Fèlisi adù àtìna Pòlò nǐ: «Kòmbí, nyì nyákǎ wà nyarà. Kàsùmì àbà ma mí rò ní ndì ma mí ìndrũ àvǐ rǎnzi nyì.»

26 Fèlisi irè nga átò àbhũ Pòlò rambènà f̀uràngà àbhũ f̀ìndà. Ní ndi dhu-okú dò rò, kǎránà ìndrũ àvi rǒ l̀òk̀òl̀òk̀ò rǎnzi Pòlò ì ròtè nà.

27 Jyǒ ato-dzidǒ, P̀òrkiyò Féstò náadù lèwalì Fèlisi ùwù. Ní, ngari ùbha ndì ndí rò, Fèlisi adù Pòlò ùbhà imbi-dzà ò, ndínǐ P̀b̀àyàhúdì-ìdhè nika tí.

25

*Pòlò rǐ p̀b̀ìndà anya ònzi lèwalì Féstò-fó
ràrà kámá dǒ ádr̀ungbǎ kamà dò dhu
(Zàb 27.12; 82.5; Kas 23.12-15,30)*

1 Lèwalì Féstò ìrà àhù Kàyìsàriyà tí kátina Yùdeyà tó p̀b̀ìrì ǒ kigò ò rò, kǎvà ndì ndi kigò ǒ rò ìbhù idho-dzidǒ, ndàrà Yèr̀usàlemà.

2 Ní ányì p̀b̀àkùhání tó ádr̀òdrò ale mà, P̀b̀àyàhúdì ǒ p̀b̀àkùrũ màna níwú Pòlò òbhù kà-fó. Ní abádhí akò 'àmbe 'ìtsò dǒ Féstò rǒ,

³ ndíní Pòlò navì tí kiwù nà Yèrùsàlemà yà ì nyú ì òzè ka dhu bhěyi. Obhó tí, abádhí núuyí Pòlò ndíní ì adù tí òhòná òhò tí otu ǒ rò.

⁴ Pbéṭù, Féstò adù àtìná kókò ale nǐ: «Pòlò rí'ì ìnè imbi-dzà ǒ ka kí ngbóna òdò Kàyìsàriyà tó kigò ò ró. Ndirò ima nyú ma-tírò, ma mí madù kòmbí tí ànyì.»

⁵ Tdítdǒ kǎdù dhu òvò kókò Pbàyàhúdì tò, ndàti: «Nzínzikù ǒ ádròdrǒ alẹ àkǎ 'iwù owùdu ǒ. Ndirò dhu apẹ 'ì'ì ndì Pòlò rí'ì afátá nà dhu tí, ní ì ale àkǎ ìtsì kòbhù dòtsí.»

⁶ Féstò anzì nzá àrù idhò mà, ndirò ngǎtsi nǐ idre dóná óyǒ nà idhò mà Pbàyàhúdì nzínzì ǒ Yèrùsàlemà tó kigò ò, ndàdù ndàdu Kàyìsàriyà. Ní ànyì ndì ndàrà àhù rò, tsútsǎ nínganí kǎdì anya t'únòta tó p̀b̀ìndà tombi dǒ, ndàdù Pòlò àvi kiwù nà onzìná.

⁷ Pòlò ìrà àhù rò, kókò Yèrùsàlemà rò iwù Pbàyàhúdì adù Pòlò-ngbò nákpòrò, 'ìli átsì. Abádhí adù Pòlò òbhù, 'àwẹ itù ró'ò ábhǒ afátá nyú dóná. Ndirò, abádhí rí kókò ì afátá tó obhóngà ìtè kpangba dhu ní'ì odú nyú.

⁸ Ní, Pòlò adù mùsambà ònzì, ndàti: «Ma màfǎ nzá atdí dhu mà Pbàyàhúdì tó Ʋyátá nǐ màtí, Kàgàwà bhà idza nǐ màtí, ndirò Pbarómá tó kamà dǒ ádr̀ngbǎ kamà nǐ màtí.»

⁹ Lìwalì Féstò azè ndònzì Pbàyàhúdì-idhè ìkǎ rí dhu. Ní kǎdù dhu ìvu Pòlò-tsù, ndàti: «Nyi nyòzè tí wà nyarà Yèrùsàlemà tó kigò ò, ndíní ka k̀ǹo tí ànyànù onzìdú nyú rò, wò ìnyi ka kòbhù d̀ỳá dhu-okú d̀ò r̀ò?»

¹⁰ Ní Pòlò adù dhu àdu Féstò tò, ndàti: «Yà ma nyú ma mìdè onzìná ní, kámá dǒ ádr̀ngbǎ kamà

bhà ngari ǒ rí'ì ale bhà anya t'ítàtá tó tombi. Ní dhu àkǎ kúnò ànyǎdu ányìrǒ rò. Pbhàhúdì nǎ ma màfǎ nzá atdí dhu mà, yà nyi nyùnì ka mběyi nyú átò dhu bhěyi.

¹¹ Dhu apé ì'ì ma màfǎ dhu dhu tí, ndirò ma màfǎ dhu apé ì'ì ɔve nà àkǎ dhu tí, ní ma mòdhò nzá ima nóho ka kí dhu. Pbhétù, ìmbǎ obhónka náapé ì'ì kǒkò ale òbhù ma dòyá dhu ò, ní atdí ale mà rǎ mbǎ ndìpfo ma, ndàbhù ma abádhí-fó. Ma mònzi kámá dǒ ádrùngbǎ kamà kèlě rùnò ànyǎdu.»

¹² Anya ùno ì arí mànà atdíkpá ale nà ì òtè dhu-dzidǒ, Féstò adù dhu òvò Pòlò tò, ndàti: «Nyi nyònzi kámá dǒ ádrùngbǎ kamà rùnò ànyǎnu. Ní ma mí nyovì nyarà kà-tí'ò.»

*Lìwalì Féstò rǎ Pòlò bhà dhu òvo
Pbhàhúdì tó ádrùngbǎ kamà Àgìripà tò dhu
(Kas 9.15)*

¹³ Ngúfe idho-dzidǒ, ádrùngbǎ kamà Àgìripà mà awènà Bèrènikè mànà níiwú Kàyisàriyà tó kigò ò, iwǔ lìwalì Féstò àtsè.

¹⁴ Ní ányìrǒ abádhí rǎ ábhǒ idho nyú nónzi rò, ní ndi Féstò awe Pòlò bhà dhu ndi ádrùngbǎ kamà tò. Kǎti: «Ádrùngbǎ kamá, àrà ndàrà rò, lìwalì Fèlìsì úbhà atdí ale imbi-dzà ǒ iró.

¹⁵ Ní Yèrùsàlemà ma mí'ì nínganí, pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, Pbhàhúdì ǒ pbàkùrǔ mànà nóbhù ka fudú, 'àdù ma nónzi, ndínǎ ma mǒtdí tí anya kà-dǒ.»

¹⁶ Ní ma mádù dhu àdu abádhí tò, mati: «Pbhàró má tó màndù ná'ù nzá kotdì ìndrǔ-ànyǎ,

ndíní ka koho tí inzá ka kàsò dòya ndì nòbhù ale màrà rórò, ndírò inzá mùsambà nònzì rórò.»

17 Ní mà mádù iwu atdíkpá i ale màrà, mǐwǔ ùvò ìrò. Ní inzá kàsùmì mà nùdà rórò ní ndì tsútsá nínganí ma mádi anya t'únòta tó pbàkà tombi dǒ, madù ndì ale Polò tí kátina ònzì kiwǔ nà.

18 Ní yà ka nòbhù ale iwǔ ùvò rò, i ale ádù nzá yà ma múbhi ìrèná rǒ kǎfǎ dhu tí ádrùngbǎ afátá mà náwe.

19 Pbétù, abádhí ádù òko 'àmbe 'àgò dǒ kà màrà dòná dhu ní fiyó sòmà Pbàyàhúdì tírò tó dhu kèlě. Ndirò, abádhí ádù òko àmbe 'àgò dǒ dòná ngàtsi dhu ní, Yèsù tí kátina atdí ale, yà iwà avè kòtdù ndì rórò ndì Polò arí àdù àtìná ìnè rí'ì nyìkpóna nà dhu tí.

20 Ní ma múni nzá wò dhu bhèyi agòta dǒ ma mádù ònzìnà dhu. Ní ma mádù dhu iwu Polò-tsǔ, matì kà ràmbènà tí nzì ndòzè, ndàrà Yèrùsàlemà rò ka kadù tí ànyàna ùnò.

21 Pbétù, kǎdù ndònzì kòdò ndì imbi-dzà ǒ tí, ràrà àhù kámá dǒ ádrùngbǎ kamà araya ànyàna ùnò dhu ò. Nírò ní ndì ma mádù kàvi kongò òdònà imbi-dzà ǒ, ràrà àhù ma maraya kòvì, kowù nà kámá dǒ ádrùngbǎ kamà-fò ò òná idho ò.

22 Àgìripà adù àtìná: «Ma mòzè mìrì wò ale rǔnóna dhu ima nyú tírò.» Ní Féstò adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Tsútsǎ tí nyi nyí kà rǔnóna dhu ìrì.»

23 Ní tsútsǎ nínganí, ádrùngbǎ kamà Àgìripà mà awènà Bèrènikè màrà níwú ùvò ìndrǔ àkǒ ka karí òná rò ádrùngbǎ kàluga-lí, atdí dǒ nyú

ì ǔfǒ ì rórò. Ní, abádhí atsù ányì-dza, owùya ǒ Pbàró má tó pbìrì ǒ ádròdrǒ ale mà, Kàyìsàriyà tó kigò ǒ ádròdrǒ ale mà nà. Kǒkò ale òtsù idza dhu-dzidǒ, lìwalì Féstò adù Pòlò àvi kiwũ nà.

²⁴ Ní Pòlò ìrà àhũ rò, Féstò apè ote, ndàti: «Ádrùngbǎ kamà Àgìripǎ, ndirò nyí kóró àzú-dzá àlě kí'ì nyí mà nà rò, nyí nyàla tí wà yà ale? Àbadhi ní ndi yà Yèrùsàlemà tó kigò ǒ ma mí'ì rò, ndirò yàrí kigò ǒ mà tí Pbàyàhúdì tó ihé-yà íwũ tídu ò okúna dò rò, 'àmbe ùkũ dǒ, 'àti kà rākǎ nzá kùbhà ràdi nyìkpóna nà.

²⁵ Ní pbàkà ǒ, ma mála dhu ní inzà kà ràfǎ atdí dhu mà, yà kākǎ kohò okúna dò rò. Pbétù, yà angyangyi kǒnzi ndì nditírò ndíní kámá dǒ ádrùngbǎ kamà otdí tí ànyǎna dhu-okú dò rò, ma mádù kàvi ndíní ka kowu tí nà ndi kámá dǒ ádrùngbǎ kamà-fò ò.

²⁶ Pbétù, ma mí'ì ìmbǎ kàbhà afátá nyú tí ma mándina mabhũ kámá dǒ ádrùngbǎ kamà tò atdí dhu nà mà tí. Ndi dhu-okú dò rò ní ndi, ma mìbhò ka kiwũ nà ɔnzìkũ ǒ, ròsè dòtsí ɔnzìnũ ǒ nyú ádrùngbǎ kamà Àgìripǎ. Ní, óngù dhu kà-tsǔ, ndíní ma mabá tí kà-dǒ ma mádù àndinà dhu.

²⁷ Obhó tí, òsò ka kòsò ale òvi ka kí kámá dǒ ádrùngbǎ kamà-fò ò, ìnzǎ kadù pbìndà afátá itè dhu-tì rǐ'ì mbǎ!»

26

Pòlò rǐ Pbàyàhúdì arí ndòbhũ okúna dò rò dhu-tì àwě

ádrùngbǎ kamà Àgìripà tò dhu

(Màt 10.18-20; Kas 9.1-30; 22.1-21; 1Pé 2.12)

1 Wò dhu-dzidǒ, ádrùngbǎ kamà Àgìripà ati Pòlò nǎ: «Nyi nyàkǎ wà nyawe pbàkù dhu kòmbí nyi-tírò.» Nírò ní ndi Pòlò ava ɔtsúna, ndifu ádrùngbǎ kamà nǎ, ndàdù ɔte òpè, ndàti:

2 «Ádrùngbǎ kamà Àgìripǎ, idhèdu níka ndi atdíǒ indo ma màbà kàsùmì ndíní ma mawe tí yà Pbàyàhúdí arí mɔbhɛ okúna dò rò dhu-ti ɔnzínú nídhuní.

3 Obhó tí, nyi nyúni wà àlě tó màndɛ kóró àlě'í Pbàyàhúdí tírò, ndirò nyi nyúni àlě kárí àlě àgò tí dhu mànà dhu mběyi nyú. Ní ma màtdè nyi ìtdè tí nyirì yà ma máwěna indù dhu.

4 Kóró Pbàyàhúdí núnì wà idú ngbángba ò rò ndi nòpè rò ma móvì tí dhu. Ndirò, abádhí únì wà nzínziya ɔ ma m'í nà Yèrùsàlemà tó kigò nyú ɔ kóró pbàkà mètso, ròpè ndi dònà-kpa ò rò.

5 Abádhí únì wà ima angyíta tí. Ní ì òzè ka rò, abádhí rǐ'ì inè 'itè dhu ima rǐ'ì Mùfàrisayò, yà ɔbi nyú nà arí Músà bhà Hyátá mà, somà tó ngǔkpà màndɛ mànà nífǔ fàkà somà ɔ ale-tidò.

6 Ní kòmbí, ka kìdì ma iró ɔnzínú ànyǎdu ka kuno tí, yà àlě t'ábhúna tò Kàgàwà akò làkà ma má'ù dhu-okú dò rò.

7 Àlě tó atdí kumì dòná ɔyǒ nà rùgànda-tsù ná'ù wà ɔnzi ndi dhu ɔnziya ndi dhu. Ní ndi dhu-okú dò rò ní ndi, abádhí arí Kàgàwà ɔlě adyíbhengá màtí, ndirò kúbhingá màtí, ìnzǐ ì 'í ìngyě rórò. Ní ádrùngbǎ kamà Àgìripǎ, kòní Pbàyàhúdí ɔbhɛ ma okúna dò rò dhu ní wò.

8 Ní ádhu nyǐ Pbàyàhúdí tírò, nyǐ nyózù Kàgàwà rǐ ɔvǔvè ale àbhǔ rùngbe ì ɔve-bvù rò dhu ìnzǐ rádù ndà'ù dhu tí nǎ?

⁹ Ima nyú, yà nyí nyí mandà rò, pbàkà irèta ni'ì mongò magò ɔbi nyú nà Yèsù Nàzàretì tó kigò ǒ ale-ɔvò nàtì ìngbàtí ìli ndì ale mà nà.

¹⁰ Wòrí ní ndi ma mónzì Yèrùsàlemà tó kigò ǒ dhu: pbàkùhání tó ádròdrǒ ale rǒwu movì rǒ dhu-okú dò rò, ima nyú ma mára Yèsù ná'ù ábhǒ ale nyú ábhɛ rǒ kusó, kudo imbi-dzà ò. Ndirò, ì ale ka kòzè kokyè rò, ma madúnà àrà ndi dhu à'ù rǒ à'u tí.

¹¹ Ndirò, ibí-gùna nyú, ma madúnà àrà ɔda rǒ unduta-dzà òna nǎ, mambe àvu dǒ Yèsù ná'ù ale-rǒ. Ma madúnà àrà abádhí ɛtɛ rǒ rùnò dhu nzéɛ nyú Yèsù nǎ. Ma mi'ì nàwí nà atdíǒ abádhí rǒ. Ní ndi nàwí adù mabhɛ, marà àvu rǒ abádhí rǒ ìnzì ní Pbàyàhúdì tó kigò ònǎ màtí.

¹² Wò dhu bhěyi ní ndi, atdíku ma madì mambe àrà dǒ Dàmàsikì tó kigò ò. Wò ndi abhi tó rusà nɛfà idù, 'àdù Yèsù ná'ù ale núsǒ ma mí nǎ ádrùngbànga tó ɔbi níbhò idù ni'ì pbàkùhání tó ádròdrǒ ale.

¹³ Ní ádrùngbǎlé, azà adyifò-sisì adyíbhengá nga tó ǒ, otu ǒ mã mówu rórò, ma mala òrù-akpà ò rò rírà awáwù, ràtdye tiká nga, yà munda rí ale mànà. Ndi awáwù bhà inga t'áwùta asè adyifò arí inga àwù tí dhu dònǎ màtí.

¹⁴ Ní ndi dhu mã màla rò, mã mawà mã kóró obvò. Ndirò, ma madù atdí ale-tù ìrì Pbàyàhúdì t'ávàna ǒ rí dhu òvò idù ró. Ndi ale-tù ati: <Sáwúlò, Sáwúlǒ, ádhu nyí nyávu rùdú nǎ? Nyí nyí tsùdu ɔbhi, nyambe àpbè àbhɛ dǒ indù nyi-tírò, àdhàdhì ìkyì arí ndòvì rí mùgǒ nǎ ale-tsù ɔbhi dhu bhěyi.>

¹⁵ Ní ma madù dhu nívu kà-tsǔ, mati:

«Ádrùngbǎlé, nyi nyú ní àdhi?» Ní kǎdù dhu àdu idù, ndàti: «Íma ní Yēsù, wò nyi nyávu rùdú rò.

¹⁶ Pbéttù, ívǎ nyi nyidè pfõnu dõ. Yàrí ní ndi ma màvi ma indù okúna dò rò dhu: Ma mòzè nyi nyadi pbàkà kasutále tí. Ndirò, ma mòzè nyi nyi'ì yà nyi nyàla ima dhu tó ngàm̀bì tí, ndirò nyi'ì olù ma mítèna indù dhu tó ngàm̀bì tí.

¹⁷ Ma mí ngbõnu òdò òdò fùkú pbìrì ǒ bhà mà, ìnzǐ ní Pbàyàhúdì mànà rǒ rò. Ní, ma mòvì nyi abádhí nzínzì ò,

¹⁸ ndínǐ nyi nyungbe tí abádhí-nyìkpó rùvò ìnò ò rò, rùdà awáwù ò. Ndirò ma mòvì nyi ndínǐ abádhí uvò tí pfõmvo Sitanì bhà ádrùngbǎnga tó obi-tsi rò, 'ùdà Kàgàwà bhà ádrùngbǎnga tó obi-tsi. Ndirò, ma mòvì nyi ányì, ndínǐ ima abádhí à'ù rò, Kàgàwà adù tí abádhí tó nzérenga núbà abádhí tò, ràdù ngari àbà pbìndà ale mànà.»

¹⁹ Ádrùngbǎ kamà Àgìripǎ, wò dhu bhěyi ní ndi ma muvó nzá ma ìnzǐ mifù yà Ádrùngbǎle Yēsù òvò idù òrù-akpà ò rò dhu.

²⁰ Ní ma mapè munò Kàgàwà bhà Ídzì Mākǎrù wemberè tí Dàmàsìkì tó kigò ǒ rò. Wò dhu-dzidǒ, ma madù ùda kà nà Yèrùsàlemà tó kigò ò, ndirò Yùdeyà tó pbìrì ǒ kóró ngari ònǎ. Ndirò, ma madù kòvò átò ìnzǐ ní Pbàyàhúdì tò. Ìndrǔ tò, ma maránà òvòná rǒ dhu ní, abádhí ràkǎ 'ùbhà fiyó nzérenga, 'àdù 'ùgèrè Kàgàwà tò, ndirò abádhí tó m̀tso ràkǎ nditè dhu iwà abádhí rùgèrè ì, 'ùbhà fiyó nzérenga.

²¹ Kònnǐ wò dhu-okú dò rò nga ní ndi Pbàyàhúdì álǎ ma Kàgàwà bhà idza-ngbò ka kákpòrò nǐ

lubhà ǒ rò, 'àdù dhu ònzì ndíní ì oho tí ma.

²² Pbétù, Kàgàwà ódò ndi ngbòdu dhu-okú dò rò ní ndi ma mí'ì nyìkpódu nà rìrà àhụ indo nga ò, madù àmbe kàbhà Ídzì Mākūrù òvò dǒ kprangba kóró aɛ, nzónzo mà, ádròdrǒ aɛ mànà tò. Músà mà, Kàgàwà bhà ngǔkpà pbànábí mànà núnɔ ì nɔnzìya dhu. Ní wò dhu dǒ ma marí isèna atdí dhu mà rǐ'ì mbǎ.

²³ Í dhu ní: Krístò rabáya àpbè ràrà àhụ pbìndà ɔvè ò, ka ringbèya ndi ndi wemberè tí ùvǔvè aɛ nzínzì ǒ rò, ì dhu ràdù awáwù àbhụ Pbàyàhúdì mà, ìnzǐ ní Pbàyàhúdì mànà tò.»

Pòlò rǐ ádrùngbǎ kamà Àgìripà àvǐ rà'ù Yēsù dhu

²⁴ Wò dhu bhèyi Pòlò àwɛ Pbàyàhúdì arí ndòbhụ okúna dò rò dhu dhu-dzidǒ ní ndi ìwalì Féstò akù ɔrǔ-tùna nyú nà, ndàtì: «Pòlò, tí arí dùnú rǐ'ì? Wò abhɔ nyú nyi nyózù dhu nídò wà àrǐ dùnú!»

²⁵ Ní Pòlò adù dhu àdu, ndàtì: «Ifuta nà àkǎ ádrùngbǎlé, ìmbǎ àrǐ rǐ'ì dùdú. Pbétù yà ma múnɔna dhu ní obhó dhu nyú, ndirò ndi dhu ní tǐna nà dhu nyú.

²⁶ Ádrùngbǎ kamà Àgìripà nyú núnì wà ndi dhu. Ndi dhu-okú dò rò ní ndi ma mí dhu àwě kònzǐ, ìmbǎ ùdú ɔdó na. Ma mà'ù dhu iwà kà rùnì ì dhu kóró. Obhó tí, ì dhu ónzì nzá ì òdhǔ ò.

²⁷ Ní inyì Ádrùngbǎ kamǎ, nyi nyá'ù tí wà Kàgàwà bhà pbànábí ɔnɔ dhu? Ma múnì dhu iwà nyi rá'ù ka.»

28 Ní ádrùngbǎ kamà Àgìripà adù dhu ìvu Pòlò-tsǔ, ndàtì: «Nyi nyòzè tí mụgèrè ma, mongò mùkrístò tí yà ákě kàsùmì ǒ tí?»

29 Ní Pòlò adù dhu àdu kà tò, ndàtì: «Ìmbǎ àmbènà ì'ì ákě kàsùmì mǎtí, ndirò ábhǒ kàsùmì mǎtí, ní ma mí mitsò Kàgàwà rǒ, ìnzǐ ní okúnụ dò rò tí. Pbéttù, ma mí mitsò dùkú kóró, yà ma múnona dhu ìri nyǐ nyí indo rò, ndínǐ nyǐ nyugèrè tí nyǐ nyǒngò ima bhěyi, ìnzǐ ní kùtsì nyǐ àdrà-mbí nǐ yà ima ka kùtsì dhu bhěyi.»

30 Nírò ní ndi ádrùngbǎ kamà Àgìripà mà, lìwalì Féstò mà, Bèrènikè mà, ndirò kǒkò ányì-dzá ì'ìnà ngǔkpà ale mànà adù ìvǎ 'ìkò orú.

31 Ní iri ì ùvò rò, abádhí adù òko 'àmbe òte dǒ nzínziya ǒ, 'àmbe àtìnà dǒ: «Yàrí ale ónzì nzá atdí dhu mà yà kàkǎ kosò, ndirò ngǎtsi nǐ kàkǎ kohò okúna dò rò.»

32 Ní, ádrùngbǎ kamà Àgìripà adù àtìnà lìwalì Féstò ní: «Ìkòlò ka kàmbènà yàrí ale ìkòlò ìnzá kǒnzì ndi angyangyi ndínǐ kámá dǒ ádrùngbǎ kamà unò tí ndi ànyǎna nánǐ.»

27

Pòlò nà ka kówu Rómà tó kigò ò dhu

(Zàb 107.23-31; Ìsa 43.1-2; 2Kò 11.25-26)

1 Lìwalì Féstò níitdègu dhu ùdhě mǎ* rǎkǎ mǒwù bàtò ǒ Ìtǎliyà tó pbìrì ò, ní ka kadù Pòlò mà, ùsǒ ka kúsǒ ngǔkpà ale mànà núbho Zùlìyò tí kátina atdí ale-fó. Ndi Zùlìyò ní'ì kámá dǒ

* 27:1 27.1 Mǎ-tì ní Lukà, yàrí bhùkù nandí ale, nírà ndùngbò Pòlò mà nzínzi ò dhu (Kas 21.18).

ádrùngbǎ kamà tò arí kasu ònzi pbànowí dǒ atdí ádrùngbǎle.

² Ní mǎ mupò Àdràmitì tó kigò ǒ atdí bàtó ò, mǒwù atdíkpá Àstarikò tí kátina atdí ale mànà. Ndi ale ní'ì Mākèdòniyà tó pbìrì ǒ atdí kigò, Tèsàlònìkà tí kátina ǒ ale. Ndi bàtó ní'ì Àziyà tó pbìrì ǒ ibí kifukù ònǎ rúda.

³ Ní tsútsǎ nínganí, mǎ mawù ùvò Sìdònà tó kifukù ò. Ní ányì, Zǔlíyò anzì ídzì dhu nyú Pòlò tò, ndùbhà ka ràrà ɔdhína àndà, ndínǎ i kà t'ódhína náadù tí kà dzùnà nónzì kà rǎ'ì atdyúya nà dhu-tsí nǎ.

⁴ Sìdònà rò mǎ mùvò rò, mǎ mari Kìpurò tó sòngà-ìgì dònǎ, awe rǒpìlì tùm̀bà tí nyíkpa-kpa rǒ, ràdù àmbè bàtó-tsù àtò dǒ nídhunǎ.

⁵ Ní mǎ mawù ádrùngbǎ rèrù dǒ Kilikiyà tó pbìrì mǎ, Pàfùliyà mànà ìgì dònǎ, mǒwù ùvò Mirà tí kátina kifukù ò, Lìkiyà tó pbìrì ò.

⁶ Ndi kigò ǒ ní ndi, yà Pòlò mǎ ka kùbhonà foná Zǔlíyò, pbànowí tó ádrùngbǎle, náatù Ìtaliyà tó pbìrì ò ràrà Àlèsàndùriyà tó kigò ǒ atdí bàtó. Ní wò ádrùngbǎle adù mǎvi mǔpò kà ò.

⁷ Ní mǎ mawù rèrù dǒ, mǔbhi ibí idho nyú tí, ìnzǎ mǎ món dri rórò. Nírò ní ndi iwà mǎ mabà ábhǒ àpbè nyú rórò, mǎ mawù mǔtò Kinidò tó kigò-nyíkpa rǒ. Ní, ìnzǎ awe rǎ mǎbhǔ mǎmbè òndri dǒ ányìnǎ rò dhu-okú dò rò, mǎ madù mǎnyì mǒwù Krètè tó sòngà tó mùsùngú dònǎ rò, yà ìnzǎ awe rǒpìlì ɔbi nà i nǎ rò, mǎdà ndi sòngà tó adzi-rórò, Sàlmònà tí kátina tí.

⁸ Ní mǎ mari ɔbi nyú tí ndi pbìrì-kutì rǒ, mǎdù òwu ùvò Ídzì kifukù tí kátina atdí kifukù ò. Wò

ndi kifukù ì'ì kyèròkyèrò Làseyà tí kátina kigò-tí.

⁹ Mǎ miwí ábhǒ kàsùmì nyú, mǎ mówu abhi nà tí dhu ràdù ì'ì odú nyú. Ròsè dòtsí, ònyù t'ónyuta-tsù nùtsi ka kí ònà kàsùmì náadù ì'ì iwà ndì ndùdà ró, ndi dhu ràdù dhu itè awe arópili atdíǒ ònà kàsùmì rākǎ wà. Ní Pòlò avò dhu ɔdhína tò, ndàti:

¹⁰ «Àbanǎzó, yàrí àlě tó abhi ǒ àlě kí àpbe àbà àbà abho nyú. Ndirò, àlě kíwina dhu ní nzǐ ní yàrí bàtó kèlě ònà anò mànà, àlě kí àlě tó ípìrǒnga nyú mà nápa àlě riwí átò.»

¹¹ Pbétù, pbànowí tó ádrùngbǎle adù wò bàtó òdì rí ale mà, ndi bàtó tó ádrùngbǎle mànà-tsù dhu kèlě nírì, Pòlò ùnò dhu ìri ndì ndàmbènà rò.

¹² Kifukù ǒ ka kóko ádrùngbǎ gírì tó kàsùmì ǒ dhu ní'ì mbǎ mběyi. Ní ndi dhu-okú dò rò, ábhǒ ale nyú adù dhu à'ù indrù ròpè abhi 'òwù ányìrǒ rò. Abádhí azè dhu ní, àkǎkǎ fíyò nǐ, 'òwù ùvò Fòyìnìkè tó kifukù ò, 'adù ádrùngbǎ gírì tó kàsùmì ùdà ányìrǒ. Wò ndi Fòyìnìkè ní'ì Krětè tó sòngà ǒ atdí kifukù, yà ìnzǐ mùsùngú mà, ngòmà nà ndirò múlayí mà ngòmà nà tí kátina awe nóongónà òpili tùm̀bà tí nyina-kpa rǒ†.

Àpùpù rǐ Pòlò nà ka kówu ònà Ròmà tó kigò ò bàtó-ǒnga nùtdyǎ dhu

¹³ Wò dhu-dzidǒ, isó tí ró'ò awe náapè ndivǒ nga mùsùngú dònǎ rò. Ní, bàtó ò ì'ì ale náadù dhu àtì àkǎ fíyò abhi àmbènà àkǎ dhu tí. Nírò

† 27:12 27.12 Ngǎkpà ale rǐ kàti: mùsùngú mà ngòmà nà ndirò múlayí mà ngòmà nà dò nga nándà kifukù tí.

ní ndi abádhí ivà nàngà, bàtó ràdù abhi òpè ndàmbe òrì dǒ Krětè tó sòngà-bidǒ.

¹⁴ Pbétù kòmbómbí tí, Hèràkulò tí ka kí ɔvòna ànzi àpùpú náapè ndòpìlì obi nyú nà Krětè tó sòngà dònǎ rò.

¹⁵ Ní ndi àpùpú náapbì bàtó, ndàmbe àrà dǒ nà, ndi bàtó ɛlè ka kí ràrà otùna ǒ dhu ràdù ì'ì odú nyú. Nírò ní ndi mǎ madù bàtó ùbhà ùbhà tí ndi awe ràmbe àrà dǒ nà.

¹⁶ Kàwudà tí kátina sòngǎ-ngba-tí mǎ mùdà rò, mǎ mabà obi ádrùngbǎ àpbè dzidǒ, mǎlǔ yà olunǎ rò ka kósò bàtó rǒ ìndrǔ t'ígutá tò ibhú, mǎdzǐ bàtó ò.

¹⁷ Ní ka mǎ mǎdzǐ bàtó ò dhu-dzidǒ, bàtó ǒ arí kasu ònzi ale náadù dhu dzunà ònzi rádù imbi nídyì, 'adù ɛkpòrònà bàtó rǒ, 'isò ndi bàtó nǐ rǎdzò. Abádhí anzi Líbiyà tó pbìrì ònǎ rò bàtó rǎtsi Sírì tí kátina ɔsokpó-gùgù dǒ dhu-ɔdò átò. Ní abádhí adù itsu tó nàngà nídò idha dǒ, ndí'ì bàtó nabhù tí ràmbe àrà dǒ awe rǎrà dhu bhéyi. Wò dhu bhéyi ní ndi abádhí ùbhà bàtó awe ràmbe àrà dǒ nà ìyò.

¹⁸ Tsútsǎ nínganí, awe ambénà òká nga nútuya dǒ atdí'ì. Ní ndi dhu-okú dò rò, bàtó ǒ arí kasu ònzi ale náadù ànò òpè 'àwà idha ò.

¹⁹ Ní ìbhù ráhu idho ǒ, kòrí ale náapè 'àwà ì arí kasu ònzi nǐ dhu ì nyú tírò idha ò.

²⁰ Ibí idho nyú núudà ìnzì mǎ rǎla adyifò-nyìkpó-mbì mà, ndìrò alalì nyú mà. Ndi àpùpú adì ndàmbe òpìlì dǒ atdí'ì nyú. Ní ndi dhu-okú dò rò, mǎ ma'u nzá dhu ùgǔ mǎ rǎrǐ adù ùgù.

²¹ Mǎ ní'ì inzá mǎ màpè atdí dhu mà náfǒ lika ò, rǎrà àhu ábhǒ idho nyú tí ró. Nírò ní ndi Pòlò

ivà ndì ndidè nzínzika ǒ, ndàti: «Àbanǎnzó, nyǎ nyírǎyana gukyè ma múnona fǔkù dhu ìnzǎ ale rǐvǎ àlě Krětè tó sòngà ǒ rò, ní kǒkò ì nǎnza dhu námbènà nzǎ 'ìnzǎ. Ndirò kǒkò àlě kǐwǐ dhu-tsí námbènà nzǎ ùwǐ.

²² Pbéttù, ma mátina nyǎ nǎ, nyǎ ròtù afíkù. Obhó tí, atdí ale mà nzínzíkù ǒ ní rǐ nzǎ pbìndà ìpìrǒnga níwǐ. Àlě kǐ bàtó kèlě níwǐ.

²³ Obhó tí, indo kúbhingá, yà pbìndà ale tí ma marí'ì, ndirò yà ma marúlěna Kàgàwà bhà màlàyikà nǐrà àhù tidú.

²⁴ Ní kàti ma nǎ: «Pǒlǒ, nzǒnzi ǒdǒ! Dhu àkǎ wà nyarà àhù Romà tó kigò ò, ndínǎ ka kúnǒ tí ànyǎnù kámá dǒ ádrùngbǎ kamà-ònzǎ rò. Ndirò, kònnǐ pbìndà ìdzìnga ǒ Kàgàwà ùbhà wà wò nyǎ nyùbhi mànà ale kóró, ròkò nyìkpóya nà.»

²⁵ Ní ma mátina nyǎ nǎ, nyǎ ròtù afíkù! Obhó tí, ma mà'ù wà dhu Kàgàwà rǎrǎ yà idù ndì ndòvò dhu nónzi ònzǎ.

²⁶ Ndirò, idha rǎrà àlě ìvìvò atdí sòngà-igì dò.»

²⁷ Atdí kumì dòná ìfǒ nà rǐ iku nísě iku ǒ, àpùpù ì'ì inè òkǎ nga ùtdyǎ ndì ndí Àdiriyà tí kátina ádrùngbǎ rèrù dǒ ró. Ní mbèmbè ndì iku-alíkpa ǒ, wò bàtó ǒ arǐ kasù ònzǎ ale náadù dhu àtì ìwà mà mǐndù idha-igì-dǒ dhu tí.

²⁸ Ní abádhí udhè idha tó ádzìnga, 'adù kòtù ìbhù kumì dòná àrùbhù nà mětèrè tí. Bàtó itdègu òndri tdítǒ itseta, ní abádhí udhè ka tdítǒ, ràdù àhù óyǒ kumì dòná àrù nà mětèrè tí.

²⁹ Wò dhu ì àla rò, abádhí adù bàtó rǎrà ndòpbi bhalabhala rǒ dhu-òdò ònzǎ. Ní ndì dhu-okù dò rò, abádhí adù ìfǒ nàngà núdǒ idha ò olùnǎ

rò bàtó tò, 'àdù àmbe inga rùbho dhu òdò dǎ atdyúya nyú nà.

³⁰ Wò dhu-dzidǎ, bàtó ǎ arí kasu ònzi ale náanzì dhu ndínì ì uwé tí ì, 'òtsè. Ní abádhí ifo igútá tó ibhú bàtó ò rò rèrù ò, 'àdù àtìnà: «Mǎ mówu nàngà ùdò idha ò angyinǎ rò bàtó tò.»

³¹ Pbétù, Pòlò adù dhu òvò pbànowí tó ádrùngbǎle mà, pbìndà pbànowí mànà tò, ndàti: «Ìnzǐ kǒkò ale apé òko bàtó ò, ní nyǐ nyǐ nzǐ ùgu.»

³² Ní ì pbànowí adù igútá tó ibhú-mbǐ ìtdì, ràdù ndùbhà rèrù dǎ.

³³ Inga òdò ì ì rùbho dhu ònanǎ, Pòlò avì kǒkò ì ì'ì mànà ale kóró rònyù dhu. Kǎvò dhu abádhí tò, ndàti: «Indo, idho àhu wà atdí kumì dòná ìfo nà idho tí, yà nyǐ nyúbhì òko rǎ ìnzǐ nyǎfǎ atdí dhu mà liku ò nǐ.

³⁴ Nírò, ma mìtdè nyǐ ìtdè tí mati, nyǐ rònyu dhu. Obhó tí, ònyù àkànà wà nyǒnyù, ndínì nyǐ nyotsi tí obi nǐ, nyǔgu. Ndirò nzínziku ǎ, atdí ale mà rǐ nzǐ dòná rǎ atdí àyǐ-vé-ngba mà níwǐ.»

³⁵ Wò dhu ndì ndòvò dhu-dzidǎ, Pòlò adù mùgatì idyì, ndàdù ndìtsò Kàgàwà-rǎ kóró òdhína-ònzǐ rò. Kádù ndì mùgatì-ònga ùkò, ndàdù òpènà ndònyù.

³⁶ Nírò ní ndì kóró ngǔkpà ale adù obi òtsì Pòlò rǎ, 'àdù ònyù ònyù átò.

³⁷ Wò ndì bàtó ǎ mǎ mì'ì kóró óyǒ miyà àrùbhù kumì dòná azà nà ale tí rò.

³⁸ Ní kóró ale ònyù dhu 'ùlè nǐ àkǎkǎ dhu bhěyi rò, abádhí adù nganù ùgù bàtó ò rò, 'àwà idha ò, ndínì bàtó nabhù tí rò'ò isó.

Bàtó rǐ ndǐnzǎ ònà ale ràdù ùgu dhu

39 Inga níitdègu ùbho, ní bàtó ǒ arí kasu ònzi ale ɛni nzá wò ì óndri tina ò pbìrì. Pbétù, abádhí ala dhu ní yà rèrù óbì ndì adzi-kpa nzínzi ǒ róngá, ɔsɔkpó-gùgù ràdù ì'ì ányìǒ. Ní abádhí adù òzèná dhu ní, àkákǎ fíyò nǎ, 'àbhu bàtó ròtsù ányì.

40 Ní ndi dhu-okú dò rò, abádhí ɛnga nàngà-mbí bàtó rǒrò, 'adù ì nàngà ùbhà ròsù idha ò. Ndirò wò ndi kàsùmì ǒ tí, abádhí ɛnga ngayi-mbí, 'isò dólòdólò. Wò dhu-dzidǒ, abádhí usò awe àtò arí íhù mberù-ba, ndínì awe adù tí bàtó ɔpbì róná, ndàrà nà ɔsɔkpó-gùgù dò.

41 Pbétù, bàtó adù àrà àtsi ɔsɔkpó-gùgù dǒ. Ní abádhí adù bàtó ùbhà ányìǒ àtsi, ɔndina-kpa ràfǒ ndì, ròtsù ɔsɔkpó ò, ìnzì ngbǒna ràmbe ndùya dǒ ró. Ndirò, mùkurà-ɔbì náadù ndi bàtó rǒ olùnǎ nga ùgòlò rìnza ndì.

42 Wò ndi kàsùmì ǒ, pbànowí anzì dhu ndínì ì ɔkye tí usò ka kúsò ale, akye yarà nonzina 'adù ɔtse nǎ.

43 Pbétù, ì pbànowí dǒ ádrùngbǎle azè dhu ní ndìgù Pòlò. Ní kǎdù ì pbànowí ìsɔ ìnzì wò ì írèna dhu nonzi tí. Ndirò, kǎdù dhu òvò bàtó ǒ rí'ì ale tò, ndínì yarà t'ónzita núnì abádhí nzínzi ǒ ale núubé tí ì angyi idha ò, 'adù yarà ònzì 'ùvò ndi idha ò rò.

44 Ndirò, kǎdù dhu òvò yà ìnzá yarà t'ónzita núnì ale-tsí tò rònzi yarà bhǎwù dǒ, ndirò yà ì nùgolo bàtó rǒ rò dhu àpàkálá dǒ, 'ùvò átò idha ò rò. Wò dhu bhèyi ní ndi mã muvò kóró ádrùngbǎ rèrù ò rò, ìnzì mãve.

28

*Mèlità tó sòngà ǒ bhà rǐ Pòlò mà nákǒ dhu
(Màt 8.14-16; Luk 10.19; Kas 14.11-12; Èbr
13.2)*

¹ Wò dhu bhěyi mǎ mǔgǔ idha ǒ rò dhu-dzidǒ ní ndi ka kadù dhu òvò fǎkà kati yà mǎ mí'ì òná sòngà-òvò rǎrǐ Mèlità.

² Wò ndi sòngà ǒ bhà níitè fǎkà ídzìngà ní yà ìnzǐ kóró ale arónzina ídzìngà. Abádhí uto ádrùngbǎ kàzǔ-yà-ba nyú fǎkà, igye rǒgye, ndi dhu ràdù gírì ìbhò dhu-okú dè rò. Ní abádhí adù tsùka àndu kóró ndi kàzǔ-tsùná.

³ Nírò ní ndi Pòlò ivà ndi ndàrà ákǎlǐ-nzo àndu, ndìrà nà okùna dǒ, ndìpbà kàzǔ ò. Ní kàzǔ igbè róná ámvò tó osu náahù wò ákǎlǐ ò rò, ndàpbèlè ndi Pòlò-òtsú-rǒ.

⁴ Wò pbanga ǒ bhà itdègu osu àlǎ Pòlò-òtsú-rǒ róbhele ró, ní abádhí adù ɔte òpè nzínziya ǒ, 'àmbe àtìná dǒ: «Obhó nyú, yàrí ale ní ìndrǔ òkye arí ale. Ádhu nǐ? Kògù idha ǒ rò ìnzǐ ndòvè, ní Kàgàwà bhà làmí nózè nzá kà ràdi nyìkpóna nà!»

⁵ Pbétù, Pòlò adù ɔtsúna-ǒngà kèlè níyà, osu ràdù ìtsì kàzǔ ò, ìnzǐ Pòlò ràdù atdí nzére dhu mà nínè.

⁶ Ìndrǔ ambénà Pòlò òdò dǒ, ndínǐ ì ala tí iwà ɔtsúna òpè ró, ndirò ngǎtsi nǐ iwà ìtsì ndòvè ró. Pbétù, abádhí adò nga ádzíta nyú, ìnzǐ 'adù atdí nzére dhu mà àla Pòlò-rǒ ndi nònzi ró. Nírò ní ndi abádhí adù fáyó irèta ùgèrè, 'àmbe àtìná dǒ: «Yàrí ale ní mǔngǔ-ngba nyú!»

⁷ Wò dhu rǐ ndònzì rórò, Mèlità tó sòngà ǒ ádrùngbǎle bhà pbanga ní'ì inè kyèròkyèrò. Ndi

ale-ovò ní'ì Pùbliyò. Ní àbadhi akò mǎ àzè nyú nà, ndàdù mǎbhũ mǎnzì ìbhũ idhò pbì idzá ɔdhína nyú bhěyi.

⁸ Ndi Pùbliyò t'ábanà ní'ì andi àlǔ ndì, ndàdù àmbe àyi dǎ ara-dǎ ró. Kǎmbénà àndi dǎ, kàzũ rùtò ndì atdíđ òna nǎ, ndirò ndàdù àmbe afali òpì dǎ. Ní Pòlò atsù ndàhũ kàndà. Kǎdù ndìtsò kà-dǎ ɔtsúna ndì ndùli kà-dǎ rórò, wò dhu ràdù kàbhũ rògù dòtsí.

⁹ Mèlità tó sòngà ǎ andi nà ngǔkpà ale níwú átò Pòlò-tí'ò, àbadhi ràdù ì nígũ.

¹⁰ Ní ìndrũ ifũ mǎ ábhǒ otu nyú ǎ. Ndirò abhi òpè mǎ mí rò, abádhí adù abhi tò mǎ mí atdyúya òho kóró dhu núbho fǎkà.

*Pòlò mà rǒwu ùvò Ròmà tó kigò ò dhu
(Kas 23.11; Ròm 1.9-15; 15.29)*

¹¹ Ìbhũ àbì mǎ mǎnzì Mèlità dhu-dzidǎ, mǎ madù òwu Àlèsàndùriyà tí kátina kigò ǎ bàtò ǎ. Ndi bàtò-ovò ní'ì: «Ozo tí ka kódhì mǎngũ-nzo». Ní ka kalú ka rìdè Mèlità ádrùngbǎ gírì tó kàsùmì ǎ.

¹² Mèlità rò mǎ mùvò bàtò ǎ rò, mǎ mawù ùvò Sìràkusè tí kátina kigò ǎ kifukù ò, mǎdù ìbhũ idhò nǎnzì ányìrǎ.

¹³ Ndi kifukù ǎ rò mǎ mùvò rò, mǎ mawù idha-igì dònǎ, mǎwù ùvò Règiyò tí kátina kigò ǎ kifukù ò. Ní tsútsǎ nínganí mǎ mǎpè abhi rò, mùsùngú dònǎ rò rírà awé náapè ndòpillì. Ní óyó idhò ǎ, mǎ madù òwu ùvò Pùtèolì tí kátina kigò ǎ kifukù ò.

¹⁴ Ndi kigò ǎ, mǎ matù iwà Yèsù ná'ù ale. Ní abádhí adù mǎnzì ndínǎ mǎ mǎnzì tí atdí yengè

ì mànà. Nírò ní ndi mà madù òwu Rómà tó kigò ò.

¹⁵ Ndi kigò ǒ Yēsù ná'ù ale níitdègu mà mìwũ dhu ìri, ní abádhí adù iwu mǒdò Àpiyò tí kátina kòbĩ ǒ rò. Ndirò ngǔkpà ale-tsí náadù iwu mǒdò Olo tó Ìbhɛ Idza-tí rò. Ní Pólò níitdègu abádhí àlǎ, ní kádù ǒtsò àbhɛ Kàgàwà tò, afína ràdù ǒbi ǒtsì.

¹⁶ Ní Rómà tó kigò ò mà mòwù ùvò rò, ka kadù Pólò àvi ràrà ǒdhò ró atdíró yà ndì ndùbho òna idza ǒ, atdí múnòwì kèlě ràdù àmbe ngbǒna ǒdò dǒ.

*Pólò rǐ Kàgàwà bhà Idzi dǒ màkǔrù núnɔ
Rómà tó kigò ǒ P̀b̀ayàhúdí tò dhu*

(Ìsa 49.5-6; Róm 11.1-11; Èfè 6.19-20; Kòl 1.24-29)

¹⁷ Ìbhɛ idho ndì ndònzì Rómà tó kigò ǒ dhu-dzidǒ, Pólò unzi P̀b̀ayàhúdí tó ádròdrǒ ale riwũ tina ò. Ní abádhí àndu ì rò, Pólò adù dhu òvò abádhí tò, ndàtì: «Àbanǎnzó, mà múnzì nzá atdí nzére dhu mà àlě t'ále ró, ndirò àlě t'ábhúna tó màndɛ ró. P̀b̀étù ka kálǔ mà Yèrùsàlemà tó kigò ǒ, kadù mabhɛ P̀b̀arómá-fó, ràdù mosò.

¹⁸ Ní tsùdú ì òngù dhu dhu-dzidǒ, abádhí ózè 'ìkòlò mà inzá ì àla yà ima nóhò ka kádù ònà atdí afátá mà nídhunǐ.

¹⁹ P̀b̀étù, P̀b̀ayàhúdí ádù nzá kǒkò ale ùnò dhu ná'ù. Ní mà mádù dhu àla dhu rákǎ monzì kámá dǒ ádrùngbǎ kamà, ndínì ànyádu núnɔ tí. Ndirò, p̀b̀àkà irèta ní'ì nzi m̀obhɛ p̀b̀àkà p̀b̀ìrì ǒ bhà.

²⁰ Kòñǐ wò dhu-okú dò rò nga ní ndi, mà m̀òzè mala nyǐ, madù dhu òvò fǔkù nǐ. Obhó tí, mà

má'ì yàrí imbi ò yà Pbàìsràyélí arí atdyúna òho 'àla ale-okú dò rò.»

²¹ Ní, kǒkò Pbàyàhúdí tó ádròdrǒ ale adù dhu òvò Pòlò tò 'àti: «Yùdeyà tó pbìrì ò rò mǎ máko nzá pbùkù dhu dǒ róte atdí bhàrùwà mà. Ndirò, àlě t'ádóna nzínzi ǒ rò, atdí ale mà nírà nzá atdí nzére dhu mà náwe dùnú fǎkà.

²² Pbétù, mǎ mòzè mǐrì nyi nyú nyi nyáwěna pbùkù irèta. Obhó tí, mǎ m̀̀ni dhu ní kóró ngari ònǎ ìndrù rǐ nzére dhu àwě nyi nyarí'ì ònǎ somà dǒ dhu.»

²³ Wò dhu-dzidǒ, kǒkò ádròdrǒ ale adù idho òkò, ndínǐ ì otú tí ì ònǎ Pòlò nà kǎródhò ró. Ní ndi idho àkǎ rò, ábhǒ ale nyú náadù iwu, 'iwù Pòlò òtù ànyìrǒ. Ní Pòlò apè ote ì ale tò, ròpè ndi kútsingá nga ò rò, rǎrà àhu pbítsònga nga ò. Àbadhi ambénà dhu àwe dǒ abádhí tò òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi dǒ. Ndirò kǎnè dhu ndínǐ kǒkò ale náa'u tí Yèsù, yà abádhí tò ndi ndáwěna Músà bhà Úyátá ò ka kándí ote mà, Kàgàwà bhà pbànábí tó bhùkù ò ka kándí ote mà-nà-otù ǒ.

²⁴ Abádhí nzínzi ǒ atdídhená ale náa'u Pòlò rǎnǒna dhu, pbétù ngùkpà-tsí náadù nzá kà'ù.

²⁵ Wò dhu bhěyi ní ndi abádhí ìri nzá ì nzínziya ǒ. Ní abádhí rǐ dhu ònzi ì adù tí ì rò, Pòlò adù dhu òvò tǎtǎ abádhí tò, ndàti: «Kàgàwà bhà Hlǎ-Alafí núunò obhó dhu nyú yà abhùkù tò kǎvò dhu Kàgàwà bhà nabi Ìsayà-otù ǒ rò!

²⁶ Kǎti Ìsayà nǐ kà rǎrà kǒkò ale-ti'ò, ndàdù dhu òvò fíyò, ndàti: Kàgàwà rǎtina:

«Nyǐ nyǐ inga nírì ìrì mběyi nyú, pbétù ìnzǐ yà nyǐ
nyǐrì dhu ràdù dũkũ àlũ akεkpá màtí.
Nyǐ nyǐ inga nándà àndà mběyi nyú, pbetù ìnzǐ
nyǎdù atdí dhu mà nála.

²⁷ Obhó tí, atdí dhu mà náarí nzǐ kàrí alε-afí-
ngbò núbèlè.

Abádhí núrǐ bǐya,
ndírò abádhí núpǐ nyǐkpóya,
akye ì alana nga nǐ,
akye ì irina nga nǐ,
ndírò akye dhu alúna dòya,
'àdù 'ùgèrè 'ùbhà fíyó nzérenga,
madù ì nígu nǐ.»

²⁸ Pólò adù ote ùtsà, ndàti: «Dhu àkǎ nyǎni
dhu ní, Kàgàwà rívì wò ògù tó ote ìnzǐ ní
Pbàyàhúdí tò. Ní ì ìnzǐ ní Pbàyàhúdí rǐ ndi ote
nírì ìrì.» [

²⁹ Pólò itdègu wò dhu ùno, ní Pbàyàhúdí adù
'ìvǎ 'òwù atdídǒ ì 'í 'àgò nzínziya ǒ rórò.]

³⁰ Pólò anzì óyǒ ato nyú wò dóna ndì ndubhò
ndòngò òdhò òná idza ǒ. Ndirò, kǒngónà yà
ndàndà iwũ kóró alε àkò ányǐdzá rò.

³¹ Ndirò, àbadhi aránà òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ
kamà Kàgàwà bhà Idzi tó màkǔrù núnò rǒ ìndrǔ
tò, ndàdù dhu núdhe abádhí tò Ádrùngbǎle Yěsù
Krístò dǒ, ìmbǎ òná odó na, ndírò ìmbǎ tsùna
núttò rí dhu rǐrǐ rórò.

Ungbòta-Ɖwátá Tó Bhǔkù

Ndrǔna: Ungbòta-Ɖwátá Tó Bhǔkù New Testament

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ndrǔna (Ngit)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

abb6c630-aaf1-5647-8172-605215e8fe12